

Valokuvaus kuvataiteilijan apuvälineenä

Tampereen ensimmäinen ammattitaiteilija

Kaarlo Vuori (1863–1914)

muotokuvamaalarina ja valokuvaajana

Pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Taiteiden ja kulttuurin
tutkimuksen laitos

Taidehistoria

Kevät 2017

Ari Laitinen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Ari Laitinen	
Työn nimi – Title VALOKUVAUS KUVATAITEILIJAN APUVÄLINEENÄ Tampereen ensimmäinen ammattitaiteilija Kaarlo Vuori (1863–1914) muotokuvamaalarina ja valokuvaajana	
Oppiaine – Subject Taidehistoria	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Maaliskuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 137 sivua + liitteet 10 sivua
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Pro gradussa tarkastellaan valokuvien käyttöä taiteilijoiden apuna. Tutkimuksessa kerrotaan myös valokuvauksen historiasta sekä annetaan esimerkkejä siitä, miten suomalaiset taiteilijat suhtautuivat valokuvauksen tuomiin etuihin taideteosten sommittelussa. Lisäksi selvitetään, miten yleistä valokuvien hyödyntäminen taiteen teossa on ollut.</p> <p>Tutkimuksen keskeinen kohdehenkilö on Tampereen ensimmäinen ammattitaiteilija Kaarlo Vuori. Tutkimus on rajattu pääasiassa Vuoren maalaamiin muotokuvaan sekä hänen ottamiinsa valokuviiin. Valokuvien ja muotokuvamaalauksien yhtäläisyyksiä ja eroja tarkastellaan käyttämällä muodon ja visuaalisten yksityiskohtien vertailevaa analyysiä. Tutkielmassa tuodaan esille myös Kaarlo Vuoren elämän vaiheet. Siinä keskitytään hänen taiteilijan uraansa ja tuodaan esille, mitä hänestä kirjoitettiin sanomalehtien taidearvosteluissa sekä muissa artikkeleissa hänen elinaikanaan.</p> <p>Teosten tulkintaan on käytetty laadullista ja hermeneuttista analyysiä sekä teosten keskinäisiin vertailuihin sisällönanalyysiä. Ikonografista analyysiä on käytetty mahdollisuuksien mukaan. Seuraavat aiheet olivat tutkimuksessa keskeisiä: Käyttikö Kaarlo Vuori valokuvia usein apuna muotokuvien teossa? Olivatko valokuvat Kaarlo Vuorelle vain suuntaa-antavia malleja vai kopioiko hän valokuvat tarkasti tekemiinsä muotokuvamaalauksiin?</p> <p>Tutkimus osoittaa kiistattomasti, että Kaarlo Vuori otti valokuvia malleistaan ja käytti niitä apuna muotokuvia maalatessaan. Osa teoksista on toteutettu hyvin tarkasti valokuvien mukaan, toisille valokuvat ovat olleet vain suuntaa antavia. Lisäksi tutkimuksessa ilmeni, että suomalaiset taiteilijat käyttivät valokuvia apuna taideteosten sommittelussa, ja hyvin yleistä se on ollut muotokuvamaalauksen kohdalla.</p>	
Asiasanat – Keywords Kaarlo Vuori, kultainen leikkaus, muotokuvat, muotokuvamaalaus, omakuvat, sommittelu, taiteilijat, valokuvaus.	

Sisällysluettelo

1. Johdanto	5
1.1 Tutkimuksen aihe	5
1.2 Tutkimuskohde, tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite	5
1.3 Tutkimusongelman rajaaminen	6
1.4 Tutkimusaineisto	7
1.4.1 Kirjalliset lähteet	7
1.4.2 Tutkimuksessa käytetyt kuvat	7
2. Valokuvat apuna taiteen teossa	8
2.1 Kameran kehitys ja valokuvauksen yleistyminen	8
2.2 Valokuvaus ja taide	9
2.3 Kamera dokumentaatiovälineenä	9
2.4 Valokuvien merkitys Kaarlo Vuoren taiteelle	10
2.5 Kaarlo Vuoren valokuvia	11
2.6 Valokuvat apuna suomalaisten taiteilijoiden tuotannossa	13
3. Muotokuvamaalaus	20
3.2 Muotokuvamaalauksen historiaa	21
3.3 Tarvitseeko muotokuvan olla mallinsa näköinen?	22
4. Kaarlo Vuoren maalaamia muotokuvia	26
4.1 Muotokuvapari	26
4.2 Omakuvat	28
4.3 Mallina poseeranneista maalatut muotokuvat	32
4.4 Postuumit, valokuvan mukaan maalatut muotokuvat	71
4.5 Muut ihmisiä kuvaavat aiheet	72
4.6 Eläinmuotokuvat	76
4.7 Kopiot toisten taiteilijoiden teoksista	78
4.8 Oman taiteellisen tuotannon dokumentointi valokuvaamalla	80
4.9 Kaarlo Vuoren teosten signeeraukset	86
5. Kaarlo Vuori 1863–1914	88
5.1 Lapsuus ja nuoruus (1863–1880)	88
5.2 Tampereella ja Pariisissa (1880–1893)	95
5.3 Kaarlo Vuoren vaimo Tilda Vuori (1869–1922)	100
5.4 Kaarlo Vuori opettajana Turussa ja Tampereella	101
5.5 Kaarlo Vuoren muu tuotanto	104

5.6 Kaarlo Vuoren viimeiset vuodet (1911–1914)	110
5.7 Kaarlo Vuoren asema ja merkitys.....	112
6. Päätäntö	118
Lähdetietoja.....	121
Liitteet	

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen aihe

Tutkimus Tampereen ensimmäisestä ammattitaiteilijasta Kaarlo Vuoresta¹ (1863–1914) sai alkunsa sattumalta. Opiskelin Jyväskylän yliopistossa taidehistoriaa ja tein kandidaatin tutkielman Albert Edelfeltin taiteeseen liittyen. Osallistuessani maisteriseminaariin vuoden 2015 syksyllä, en vielä tiennyt graduni tulevaa aihetta. Mielessäni oli muutama tutkimusaihe, mutta ne eivät vaikuttaneet riittävän kiinnostavilta laajaan tutkimukseen. Kysyin dosentti Hanna Piriseltä ehdotusta, mitä kannattaisi alkaa tutkia. Tutkimukseni sai alkusysäyksen seuraavan seminaaritapaamisen yhteydessä, kun sain Piriseltä neuvon ottaa yhteyttä Tampereen taidemuseon amanuenssi Marja-Liisa Linderiin. Hän ehdotti tutkimuksen tekemistä Kaarlo Vuoresta, ja neuvoi ottamaan yhteyttä Hiekan taidemuseon johtajaan Liisa Rintalaan. Kävin Rintalan luona Hiekan taidemuseolla keskustelemassa aiheesta, jolloin sovin hänen kanssa, että keskityn gradussa Kaarlo Vuoren tekemiin muotokuviiin. Sain Rintalta hyviä tutkimusaiheeseeni liittyviä asiatietoja.

1.2 Tutkimuskohde, tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite

Kaarlo Vuori on nykyisin lähes tuntematon, unohdettu taiteilija. Hänen teoksistaan on ollut harvoin laajoja näyttelyitä. Kaarlo Vuori oli itsellenikin tuntematon vuoteen 2015 saakka, jolloin näin hänen teoksiaan ensimmäisen kerran Tampereella Hiekan taidemuseon näyttelyssä². Vuoren tuotantoa oli laajasti esillä. Vielä silloin en tiennyt, että alkaisin tehdä hänen teoksiinsa liittyvää tutkimusta. Silloin en suunnitellut muitakaan tutkimusaiheita.

Kaarlo Vuoren ottamista valokuvista ja hänen maalaamista muotokuvista sekä niiden keskinäisistä suhteista toisiinsa ei ole aikaisemmin tehty akateemista tutkimusta. Tutkimuksessa käytin Kaarlo Vuoren malleistaan ottamia valokuvia, joita vertasin hänen maalaamiinsa muotokuviiin. Niiden lisäksi sain tutkittavaksi Kaarlo Vuoren omista teoksistaan ottamia valokuvia. Keskityin tutkimuksessani

---

¹ Kaarlo Vuoren henkilövaiheet käsitellään luvussa 5.

² ~~Kaarlo Vuoren teosten näyttely oli Hiekan taidemuseossa 19.2.–30.8.2015.~~

seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Käyttikö Kaarlo Vuori valokuvia usein apuna muotokuvien teossa? Olivatko valokuvat Kaarlo Vuorelle vain suuntaa-antavia malleja, kuten esimerkiksi vartalon asentoihin liittyen, vai kopioiko Vuori valokuvat tarkasti tekemiinsä muotokuvamaalauksiin? Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, käyttikö Kaarlo Vuori valokuvia usein apuna muotokuvien teossa? Lisäksi tutkin Vuoren maalaamien muotokuvien yhtäläisyyksiä ja eroja. Samalla selvitin, miten suomalaiset taiteilijat yleensä suhtautuivat valokuvien käyttöön sommitellessaan teoksiaan 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Käyttivätkö taiteilijat valokuvia yleisesti hyödykseen taiteen teossa?

1.3 Tutkimusongelman rajaaminen

Rajasin tutkimuksen pääasiassa Kaarlo Vuoren maalaamiin muotokuvaan ja hänen ottamiin valokuvain. Valokuvien ja muotokuvamaalauksien yhtäläisyyksiä ja eroja tarkastellaan käyttämällä muodon ja visuaalisten yksityiskohtien vertailevaa analyysiä. Niiden lisäksi selvitin muutaman tunnetun suomalaisen taiteilijan suhtautumista valokuvien käyttöön maalausten sommittelussa.

Kaarlo Vuori maalasi noin 150 muotokuvaa. Tässä tutkimuksessa käytetyistä teoksista melkein kaikki ovat julkisissa kokoelmissa museoiden seinillä tai niiden varastoissa säilytettävänä. Tutkimuksessa on mukana muutamia yksityiskokoelmiin kuuluvia teoksia, joiden olinpaikasta ei ole tietoa. Kaarlo Vuoren taiteellinen tuotanto muotokuvien lisäksi oli niin laaja, että kaikkien hänen tekemiensä muotokuvien, maisemamaalauksen sekä muun tuotannon esittämiseen tarvitaan laajempi tutkimus. Siitä syystä olen valinnut teokset harkinnanvaraisesti. Niiden tutkimisessa olen käyttänyt ositettua otantaa, jolloin olen jakanut Vuoren maalaamia muotokuvia useampaan ryhmään lähempää tarkastelua ja teosanalyysia varten.

1.4 Tutkimusaineisto

1.4.1 Kirjalliset lähteet

Tutkimustani varten olen tutkinut aineistoja Tampereen kaupungin ja seurakuntien arkistoissa, Hämeenlinnan maakunta-arkistossa, Helsingissä Kuvataiteen keskusarkistossa sekä kirjastoissa Jyväskylässä, Tampereella ja Turussa sekä Tampereen taidemuseon kirjastossa. Vapriikin kuva-arkistossa olen digitoinut ja tutkinut Vuoren ottamia valokuvia hänen malleistaan ja teoksistaan. Kirjallisina lähteinä Kaarlo Vuoren elämästä kertovaan osuuteen olen käyttänyt arkistolähteiden lisäksi toimittaja Helvi Jokisen teosta *Renkaita suvannon pinnassa* (1947) ja artikkeleita *Taiteen maailma* -lehteen (1947) ja 1960-lvun Tammerkoski-lehtiin. FM Tuula Rantasen artikkeleista ja tutkimuksista 1980- ja 1990-luvuilta *Tammerkoski*-lehtiin sekä Tampereen Historiallisen Seuran julkaisuihin olen löytänyt tärkeitä lisätietoja. Lisäksi lähdeaineistona oli muutamia toisten henkilöiden kirjoittamia artikkeleita Kaarlo Vuoresta. Kansalliskirjaston vanhojen sanomalehtien digitoidusta aineistosta olen löytänyt Vuoreen liittyviä sanomalehtitukkeleita ja taidearvosteluja. Edellä mainittujen lisäksi olen hankkinut jonkin verran muuta tutkimus- ja lähdeaineistoa internetistä.

1.4.2 Tutkimuksessa käytetyt kuvat

Tammikuussa 2016 otin yhteyttä Tampereen taidemuseon kokoelma-amanuenssi Aki Silvennoiseen. Hänen avustuksella pääsin tutustumaan taidemuseon hallussa oleviin Kaarlo Vuoren teoksiin. Muutaman niistä kuvasin itse ja loput sain sähköpostitse tutkimuskäyttöä varten. Ne on kuvannut Jari Kuusena-ho. Keväällä 2016 kävin Turun taidemuseossa kuvaamassa museon hallussa olleita Kaarlo Vuoren teoksia museon intendentti Christian Hoffmannin avustuksella. Kolmesta Turun kaupungin omistamasta muotokuvasta sain kuvat sähköpostitse ja muutama teos on kopioitu Internet-sivuilta. Kolme teosta kuvasin Hiekan taidemuseossa syksyllä 2016. Käyttämäni digitoitut Kaarlo Vuoren ottamat valokuvat sain tutkimuskäyttöni Vapriikin kuva-arkistosta, jossa niitä säilytetään. Muutaman valokuvan sain tutkimuskäyttöni ja julkaistavaksi Hiekan taidemuseosta Maija Kuusanmäen arkiston luvalla.

2. Valokuvat apuna taiteen teossa

2.1 Kameran kehitys ja valokuvauksen yleistyminen

Kameran edeltäjä, Camera obscura³ keksittiin 1500-luvulla. Camera obscura tarkoittaa pimeää huonetta, jonka seinässä olevasta pienestä reiästä heijastuu huoneen ulkopuolinen näkymä vastakkaiselle seinälle. Taiteilijat piirsivät heijastuneen kuvan kankaalle tai paperille, myöhempää ateljeetyöskentelyä varten. Camera obscurasta kehiteltiin siirrettäviä laatikoita 1700-luvulla. Niissä oli linssi, peili ja hiottu lasilevy.⁴ Niiden käyttö yleistyi useiden taiteilijoiden apuvälineinä. 1807 patentoitiin camera lucida⁵, josta englantilainen William Henry Fox Talbot (1800–1877) sai valokuvauksen kehitykseen johtaneen idean. Häntä pidetään valokuvauksen historiassa paperimenetelmien keksijänä.

Vuonna 1725 huomattiin hopeanitraatin tummuvan valossa⁶. 1800-luvulla sitä alettiin hyödyntää valokuvien tallentamisessa. Ranskalainen Nicéphore Niepce (1765–1883) onnistui vuosien 1816–1827 aikana kiinnittämään camera obscuralla otettuja kuvia metalli- ja lasilevyille. Louis-Jacques-Mandé Daguerre (1787–1851) kehitti Niepcen menetelmää ja patentoi keksintönsä daguerrotyypiksi vuonna 1839. Sitä pidetään valokuvauksen keksimisen ajankohtana. Daguerrotyyppejä käytettiin lähinnä henkilökuvauksissa. Daguerrotyypit olivat uniikkikappaleita. Niitä alettiin pitää muotokuvamaalausten vaihtoehtoina. Fox Talbotin menetelmä erosi daguerrotyypistä siten, että yhdestä negatiivista oli mahdollista ottaa useita kopioita. Menetelmää käytettiin sekä maisema- että muotokuvauksessa ja niitä myös väritettiin usein. Suomeen tekniikka tuli luultavasti 1851⁷. Valokuvaajat olivat 1800-luvulla usein koulutukseltaan taidemaalareita, jotka värjäisivät valokuvien henkilöiden korut ja posket. Valokuvia käytettiin usein taulujen tavoin seinillä⁸.

---

³ Camera obscura on pimeä huone latinaksi.

⁴ Honour, Fleming 1992, 568.

⁵ Camera lucida on valoisa huone latinaksi.

⁶ Koskivirta 1992a, 8.

⁷ Koskivirta 1992c, 24.

⁸ Koskivirta 1992b, 13.

2.2 Valokuvaus ja taide

Valokuvauksen suosio laajeni nopeasti valokuvien tultua niin edullisiksi, että niihin oli varaa köyhemmilläkin kansalaisilla. Valokuvaajat ottivat mallia muotokuvamaalauksista sommitellessaan valokuviansa taustoja ja kuvaamiensa henkilöiden asentoja.⁹ 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa moni taiteilija otti kameran apuvälineekseen.¹⁰ Esimerkiksi impressionistit saivat valokuvista vaikutteita omiin teoksiinsa ja osa heistä myös otti itse valokuvia teoksiaan varten. Taiteilijat hankkivat käyttöönsä myös toisten henkilöiden ottamia valokuvia, joita he käyttivät malleina teostensa taustoissa tai yksityiskohdissa. Ranskalainen taiteilija Jean-Léon Gérôme (1824–1904) saattoi palkata arkkitehtejä, perspektiivipiirtäjiä ja valokuvaajia teostensa taustojen sommitteluja varten¹¹.

Valokuvauksen kehitys ja suhde taiteeseen johtivat lopulta erimielisyyteen siitä, että voiko pelkkää valokuvaa pitää taiteena. Pariisissa kiista vietiin oikeuteen, jossa tuomarin päätöksen mukaan valokuvat saattoivat olla ajatuksen ja hengen, tyyliä ja älyn tuotteita. Valokuvilla on oma persoonallinen leimansa ja siten niitä voi pitää myös taideteoksina.¹² Suomessa valokuvaus saavutti lopullisesti asemansa taidemuotona vasta 1900-luvun jälkipuoliskolla.

2.3 Kamera dokumentaatiövälineenä

Kamerasta tuli valokuvauksen yleistyttyä taiteilijoille hyödyllinen dokumentaatiöväline. Sekä Kaarlo Vuori että useat muut taiteilijat maalasivat ateljeissaan muualla valokuvaamiaan kohteita. Kaarlo Vuori dokumentoi myös valmiita teoksiaan valokuviiin. Tutkimus osoitti Vuoren olleen yksi innokkaimmista valokuvauksen harrastaneista taiteilijoista, mahdollisesti jopa innokkain¹³. Vuoren ottamat valokuvat sisältävät runsaasti kuva-aineistoa hänen teoksistaan sekä ihmisistä poseeraamassa. Valokuvien joukossa on maisemia, henkilökuvia ja muotokuva-

---

⁹ Honour, Fleming 1992, 568.

¹⁰ Lukkarinen 1999, 12.

¹¹ Kallio 2004a, 65

¹² Honour, Fleming 1992, 583.

¹³ Myös Hugo Simberg kuvasi paljon. Selvitys siitä, kuvasiko hän Kaarlo Vuorta enemmän, vaatisi taiteilijoiden valokuvaukseen ja valokuvien määriin keskittyvän tutkimuksen.

maalauksia. Hän myös maalasi erilaisia kokeiluja lasinegatiiveihin musteella ja vesiväreillä.

1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alun taiteilijoiden ottamilla valokuvilla on suuri merkitys sekä historiallisesti, kansatieteellisesti että taidehistoriallisesti. Valokuvat sisältävät hyvin paljon dokumenttiaineistoa yli sata vuotta sitten olleista, jo tuhoutuneista rakennuksista, ihmisten elintavoista, menneen ajan harrastuksista ja erilaisista vaatetuksista sekä maisemista. Valokuvia on otettu sekä tavallisista ihmisistä että suurmiehistä ja -naisista. Taidehistoriallisesti valokuvat ovat hyvin mielenkiintoista tutkimusaineistoa.

2.4 Valokuvien merkitys Kaarlo Vuoren taiteelle

Valokuvaus merkitsi Kaarlo Vuorelle hyvin paljon. Hän kiinnostui valokuvauksesta jo kouluaikoina. Kerrotaan, että hän teki jo silloin ensimmäisen kameransa sikarilaatikkoon¹⁴. Vuoren kiinnostus valokuvaukseen kesti koko elämän ajan, ja siitä tuli hänelle hyödyllinen ja tärkeä osa taiteen teossa. Vuori kuvasi mallinsa ennen maalauksen tai piirroksen tekemistä, ja usein hän kuvasi myös teoksen kun se valmistui. Vuori otti lukuisia valokuvia sekä vaimostaan, lapsestaan että monista muista henkilöistä. Myös teatterin näyttelijöitä poseerasi hänelle erilaisissa asennoissa ja rooliasuissa. Kaarlo Vuoren ottamat valokuvat olivat suosittuja näyttelijöiden ja tuttavien keskuudessa¹⁵.

Valokuvalla oli tärkeä osa Kaarlo Vuoren taiteellisessa prosessissa. Valokuva oli mallina myös tilausmuotokuville. Muutamat valokuvista olivat Vuorelle suuntaa antavia sommittelun apuna. Suurin osa Vuoren maalaamista muotokuvista on tarkkoja kopioita hänen itse ottamistaan valokuvista. Teokset on maalattu siten, että ne muistuttavat hyvin paljon valokuvia. Tietyt yksityiskohdat, kuten pään tai käsien asento ja jokin kohta taustassa on erilainen. Vuori käytti valokuvia muotokuvamaalausten lisäksi malleina myös monissa kuvitustöissä.

---

¹⁴ Jokinen 1947, 190.

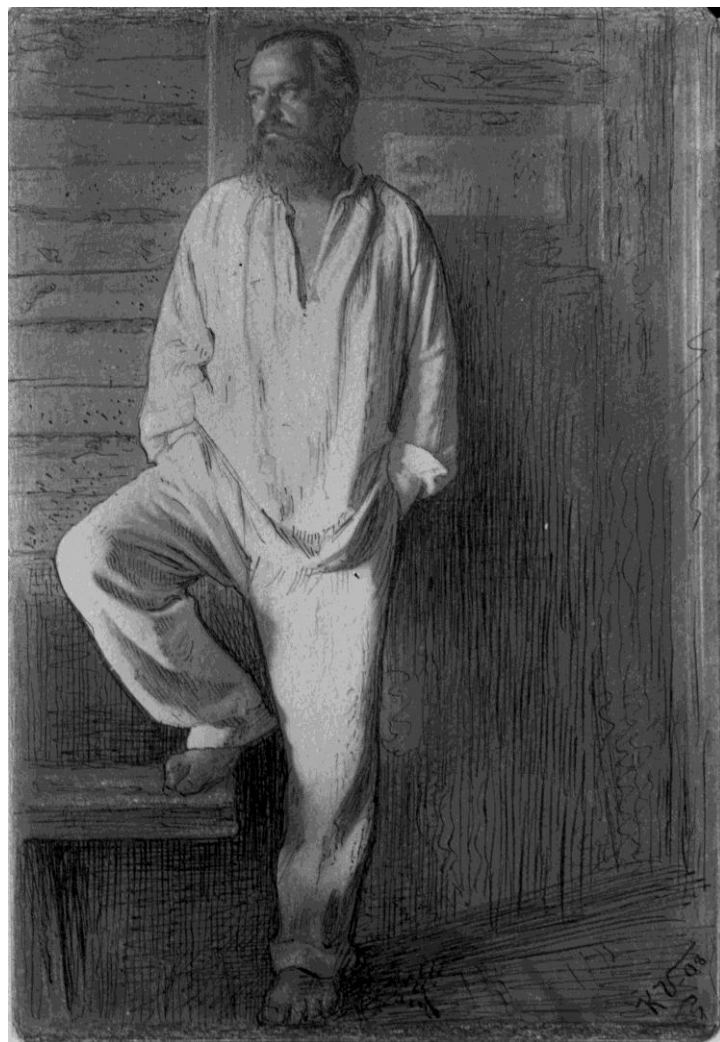
¹⁵ Jokinen 1947, 288.

Kaarlo Vuorelle kamera oli tärkeä apuväline ja "matkakumppani". Kamera oli Vuoren mukana jopa Runnin kylpylässä, missä hän sai hoitoa kipuihinsa. Voidaan sanoa valokuvauksella olleen mahdollisesti piristäväkin vaikutus Vuorelle, sillä kuntouduttuaan hän alkoi ottaa kamerallaan valokuvia kylpylässä ja aikansa kuluksi myös kehitti ne itse.

2.5 Kaarlo Vuoren valokuvia

Tässä luvussa esiteltävät Kaarlo Vuoren valokuvat ovat lasinegatiiveja, jotka on digitoitu positiiveiksi. Esittelen tässä yhteydessä vain pari Vuoren ottamaa valokuvaa. Muita Vuoren valokuvia esittelen enemmän luvussa neljä, maalattujen muotokuvien yhteydessä. Silloin niiden keskinäinen vertailu on luontevampaa. Luvussa 4.8 esittelen Kaarlo Vuoren valokuvaamia teoksia. Valokuvat olivat hänelle myös dokumenttiaineistoa.

Kuva 1a.
Edvard W. Lybeck.
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

Käyttämäni Kaarlo Vuoren ottamat valokuvat olen saanut tutkimuskäyttöön ja

luvan niiden esittämiseen Vapriikin kuva-arkistosta ja Hiekan taidemuseosta Maija Kuusanmäen arkiston luvalla¹⁶. Lasinegatiivien koko on ollut useimmiten 12 x 9 cm, mutta osa on myös kokoa 18 x 12 cm.

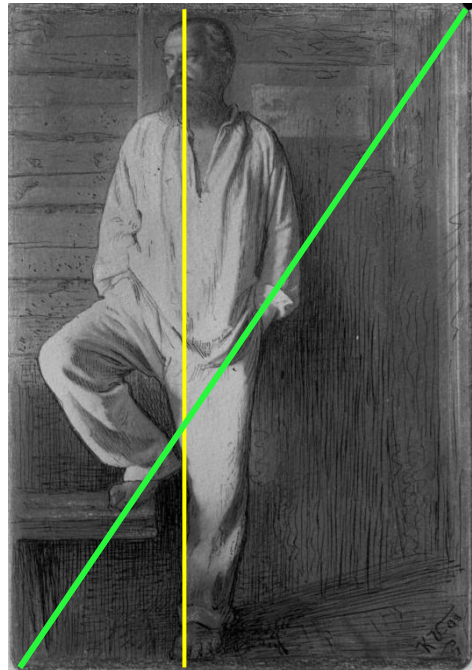
¹⁶ Lupa saatu Jussi Kuusanmäeltä 26.9.2016.

Vuoren kuvaamia lasinegatiivia säilytetään Vapriikin kuva-arkistossa ja osa on yksityiskokoelmassa Helsingissä.

Valokuva (kuva 1a) on otettu malliksi hyvin poikkeuksellisesta teoksesta Kaarlo Vuoren tuotannossa. Hän on tehnyt muotokuvan lasipositiiville, jonka koko on 18 x 12 cm. Lasinegatiivi on kehitetty positiiviksi, jonka jälkeen Vuori on muokannut valokuvaa tussilla tai mustalla vesivärillä. Tuloksena on grafiikan vedosta (kuparikaiverrusta) tai yksittäistä sarjakuvaruutua muistuttava vaikutelma. Teos on valmistunut vuonna 1908. Lasinpositiivi on tallessa Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa ja digitoitu valokuva on nähtävissä kuva-arkiston internet-sivulla¹⁷. Valokuvassa on mallina lääkäri Edvard Wilhelm Lybeck¹⁸ (1864–1919).

Teos esittää hirsiseinän vieressä seisovaa parrakasta keski-ikäistä miestä, joka pitää toista jalkaansa penkin päällä. Suljettu ovi on hänen selkänsä takana. Miehen yllä on talonpoikaistyylinen, mahdollisesti pellavakankainen vaalea asu. Kädet ovat housujen taskuissa, ja mies on paljain jaloin.

Tämä teos on todiste siitä, että taitelijan, tässä tapauksessa Kaarlo Vuoren, ei tarvitse välttämättä mitata kultaisia leikkauksia tai käyttää muita sommitteluun vaikuttavia apukeinoja. Vuoren on täytynyt ainoastaan

silmillään tarkastella mallin paikkaa ja asentoa ennen valokuvan ottamista. Valokuvassa (kuva 1b) mies seisoo keskellä kultaista leikkausta (keltainen) ja kuvan diagonaali (vihreä) kulkee hänen jalkateränsä kautta kyynärpäähän.

¹⁷ Kuvalähteet / kuva 1.

¹⁸ Edvard W. Lybeck perusti Vilppulaan Elämänmäen kansanparantolan, jossa hän oli lääkärinä. Tieto perustuu taidehistorioitsija Marjo-Riitta Simpasen internet-artikkeliin. – Simpanen.

Kuvaparissa (kuvat 2a ja 2b) on Kaarlo Vuoren vaimo Tilda Vuori, jonka hän on kuvannut edestä ja sivulta. Nämä valokuvat ovat esimerkkeinä mustavalkoisten valokuvien värityksistä. Värien lisääminen henkilökuviin oli melko yleistä ja suosittua. Asiakkaat saivat valokuvista itsestään edullisia muotokuvia muotokuva-maalauksiin verrattuna, joskin pienemmässä koossa. Taidetta opiskelleille valokuvaajille valokuvien väritys ja oikeat värisävyt eivät tuottaneet ongelmia. Nämä kaksi vaimonsa valokuvaa Vuori väritti ilmeisesti koemielessä, koska en nähnyt ole muita Vuoren ottamia valokuvia henkilöistä, jotka hän olisi värittänyt. Vuoren ottamien valokuvien joukossa vastaavia kuvia saattaa olla enemmänkin, mutta kaikkiin hänen ottamiin valokuviin ei ollut mahdollista tutustua tämän tutkimuksen yhteydessä.

Kuvat 2a ja 2 b.

Tilda Vuori.

Kuvannut ja värittänyt
Kaarlo Vuori.

Lähde: Maija Kuusanmäen
arkisto. Helsinki.

2.6 Valokuvat apuna suomalaisten taiteilijoiden tuotannossa

Suomalaisten taiteilijoiden suhtautuminen valokuvaukseen ja valokuvien käyttämiseen taiteen apuna oli samanlaista kuin muuallakin Euroopassa. Moni taideopiskelija saattoi tutustua Pariisissa ensimmäistä kertaa valokuvien hyödyntämiseen taiteen teossa. Vaikka tutkimukseni pääaiheena ovat Kaarlo Vuori ja hänen maalaamansa muotokuvat sekä valokuvat niiden malleina, otan lisäksi

esimerkiksi muutaman tunnetun suomalaisen taiteilijan. Selvitän miten heidän on kerrottu käyttäneen valokuvia apuna taiteen teossa. Taiteilijat ovat Oscar Kleineh, Albert Edelfelt, Akseli Gallen-Kallela, Eero Järnefelt, Hugo Simberg, Juho Rissanen ja Pekka Halonen¹⁹. Lisäksi lyhyet maininnat Yrjö Saarisen, Armas Raunion ja Alpo Tuomiston suhtautumisista valokuvaan taiteen apuna useita vuosia myöhemmin.

Merimaisemamaalari Oscar Kleinehin (1846–1919) elämäkerrassa ja näyttelyn teoksia esittelevässä kirjassa *Oscar Kleineh 1846–1919. Oskar Kleinehin matkassa*, (2003) Tuija Tervo ja Liisa Lindgren ovat kirjoittaneet Kleinehin suhteesta valokuvaan seuraavaa:

"Öljyväriharjoitelmien ja ulkona tehtyjen luonnosten lisäksi hän kokosi kuvajäljennöksiä ja valokuvia ateljeetyöskentelyn tueksi".²⁰

"Kleinehin valokuvakokoelmassa on säilynyt muutamia varhaisiin maalauksiin liittyviä kuvia, joista suurin osa on ostettu".²¹

"Helsingissä teosten suunnittelussa oli apuna valokuvauslaite, jolla taiteilija tallensi muistiin Kauppatorin näkymiä ja muutamissa maalauksissa hän käytti mallina ulkomaisille matkailijoille myytäviä maisemakuvia".²²

(Norjassa ollessaan) "Arendalissa ja Bergenissä Kleineh osti kuvia [- -] joita hän käytti myöhemmin ateljeetyöskentelyn apuna".²³

"Kleineh luonnosteli ulkona, mutta luotti muistinsa ja muistiinpanojensa lisäksi myös muuhun saatavilla olevaan kuva-aineistoon työstäessään myöhemmin ateljeessa matkansa satoa".²⁴

Albert Edelfeltistä (1854–1905) Rakel Kallio on kirjoittanut esimerkiksi, että Edelfelt käytti *Ruokolahden eukkoja kirkonmäellä* -teoksen (1887) valmisteluun luonnoksia ja valokuvia.²⁵ *Kristus ja Mataleena* -teoksen (1890) malleista Edel-

---

¹⁹ Myös FT Unto Käyhkö on käsitellyt samaa aihetta lisensiaatintutkielmassaan vuonna 1989. – Käyhkö 1989, 54–55.

²⁰ Tervo 2003, 21.

²¹ Tervo 2003, 21.

²² Tervo 2003, 33.

²³ Tervo 2003, 35.

²⁴ Lindgren 2003, 121.

²⁵ Kallio 2004, 117.

felt otti valokuvia sommittelua varten.²⁶ Albert Edelfelt saattoi turvautua valokuvan apuun, kun jokin sommitelma tuotti vaikeuksia. Museoviraston valokuvaarkistossa on muutamia Edelfeltin teoksiin liittyviä valokuvia ja negatiiveja²⁷.

Timo Martin on kirjoittanut Akseli Gallen-Kallelalla (1865–1931) olleen hämmäyttävällä mukana kaksi kameraa, josta toisella otettiin pyöreitä valokuvia²⁸. Kirjassa on seuraava maininta:

"Gallen osasi ottaa hyviä valokuvia ja kamera oli aina mukana vastaisuudessakin. Hän käytti valokuvia usein apuna valmistellessaan pikaisesti tehtyjen luonnosten pohjalta realistisia maalauksiaan".²⁹

"...oli tärkeää pyrkiä tallentamaan aiheet myös kameralla, jotta myöhemmin voitaisiin käyttää valokuvia teosten viimeistelyyn ja yksityiskohtien hiomiseen".

Akseli Gallen-Kallela ja Hugo Simberg kiinnostuivat valokuvauksesta myös ilmaisukeinona. Lisäksi he käyttivät valokuvia taiteensa apuvälineinä.³⁰

Akseli Gallen-Kallela valokuvasi paljon. Esimerkiksi teokset *Ilvesluola* (1906) ja *Cheetah* (1910) on maalattu valokuvan mukaan³¹. Akseli Gallen-Kallela käytti valokuvia luonnoksina piirrosten tavoin. Hän tallensi erityisesti ihmisfiguurien yksityiskohtia ja asentoja käytettäväksi tärkeiden maalaustöiden apuna³².

Akseli Gallen-Kallela otti kauppaneuvos *G. A. Serlachiuksen*³³ muotokuvaa (1887) varten Serlachiuksesta lähes identtisen valokuvan. Gallen-Kallela (silloin Axel Gallén) kirjoitti tulevalle anopilleen: "*Työ käy hitaasti tai oikeammin sanottuna ei ollenkaan, sillä Serlachius ei voi seistä mallina kuumuudessa*".³⁴

Aino triptyykin (1891) mallina oli Akseli Gallen-Kallelan vaimo Mary, josta Gallen-Kallela teki suuren määrän piirrosluonnoksia ja valokuvasi häntä kahlaamas-

---

²⁶ Kallio 2004, 180.

²⁷ Porkka 1999, 44.

²⁸ Martin 1995, 76.

²⁹ Martin 1995, 76.

³⁰ Porkka 1999, 43.

³¹ Porkka 1999, 46.

³² Koivunen 1999, 67.

³³ Gustaf Adolf Serlachius (1830–1901).

³⁴ Koivunen 1999, 68.

sa vedessä alastomana. Akseli Gallen-Kallela valokuvasi myös kansantyyppejä Kalevala-aiheitaan varten. *Sammon puolustus* -teosta (1896) varten hän otatti itsestään valokuvia, koska sopivia miesmalleja ei löytynyt.³⁵ Moni Akseli Gallen-Kallelan maalaukset on maalattu tarkasti valokuvien mukaan.³⁶

Leena Lindqvistin toimittamassa Eero Järnefeltin (1863–1937) elämäkerrassa on maininta Järnefeltin kirjeestä Saimi Swanille³⁷, jossa hän on kertonut teoksensa *Pyykkiranta* (1889) valmistelusta seuraavaa: "*Eilen minä otin useampia valokuvia siitä ja ne onnistuivat hyvästi.*"³⁸ Lindqvist on kirjoittanut, että Järnefelt käytti monien taiteilijoiden tavoin valokuvia apuna teostensa sommittelussa ja varsinkin muotokuvissa. Järnefelt oli hyvin kiinnostunut valokuvauksesta ja usein hän myös kehitti itse ottamansa kuvat.³⁹

Lindqvist on kirjoittanut, että Eero Järnefeltin teoksen *Lehmisavu* (1891) esi-valmisteluissa mukana ollut Johanna Vartiainen muisteli 1960-luvulla:

*"Minä olin hänelle savua sytyttämässä ja noin tunnin vei, kun taiteilija teki järjestyksensä ja valokuvasi aiheen [- -] Valokuvan mukaan hän sitten maalasi taukun".*⁴⁰

Järnefeltin teoksesta Raatajat rahan alaiset / Kaski (1893) on kirjoitettu:

*"Etualan tyttö, Johanna Kokkonen, on ainoa henkilö, jonka katse kohdistuu teoksen katsojaan [- -] Taiteilija valmistautui teoksen maalaamiseen huolella ottamalla valokuvia nimenomaan nuoresta tytöstä karahkan kanssa".*⁴¹

Järnefeltin elämäkerran kuvatekstissä mainitaan:

*"Taiteilija otti tätä teostaan varten useita eri työvaiheita ja yksityiskohtia kuvaavia valokuvia".*⁴²

---

³⁵ Koivunen 1999, 69.

³⁶ Koivunen 1999, 78.

³⁷ Saimi Swan (1867–1944) oli näyttelijä ja suomentaja. Hän meni naimisiin Eero Järnefeltin kanssa vuonna 12.6.1890. – Lindqvist 2002a, 52,68.

³⁸ Lindqvist 2002b, 56.

³⁹ Lindqvist 2002b, 56.

⁴⁰ Lindqvist 2002c, 82.

⁴¹ Lindqvist 2002d, 94.

⁴² Lindqvist 2002e, 98.

Lukkarisen mukaan valokuvaaja I. K. Inha (1865–1930) ja Eero Järnefelt työskentelivät yhdessä 1890-luvulla. He saivat vaikutteita toisiltaan.⁴³ Järnefelt ja Juho Rissanen käyttivät I. K. Inhan valokuvia omiin teoksiinsa.⁴⁴

Järnefelt otti valokuvia koko taiteilijauransa ajan. Toisinaan hän kuvautti kiireisiä merkkihenkilöitä parhailla helsinkiläiskuvaajilla muotokuvatöitään varten.⁴⁵

Pekka Halonen (1865–1933) maalasi muotokuvia valokuvien mukaan. Muissa maalausaiheissa hän käytti vähän valokuvia.⁴⁶ Valokuvaus oli Hugo Simbergille (1873–1917) tärkeää. Hän on maalannut useita teoksia, jotka liittyvät hänen valokuviinsa.⁴⁷ Pirjo Markkanen on maininnut kirjoituksessaan *Hugo Simbergin valokuvat (Valokuvauksen vuosikirja 1974)*, Simbergin ottaneen paljon valokuvia. Markkanen on kirjoittanut, että Simberg otti useita valokuvia malleista *Haavoittunut enkeli* -teosta (1903) varten. Simbergin suurtyö Tampereen tuomiokirkkoon (1904–1906) esittää poikia kantamassa köynnöstä. Siitä on kirjoitettu:

*"Pojat saivat poseerata lehterikaiteena alareunan kaarroksien mukaiseksi tehdyllä puutelineellä kantaen oljilla täytettyä kankaista köynnösmallia. Valokuvauksen avulla taiteilija kokeili myös kokonaissommittelua: hän kuvasi kaiteen ja sovitteli kuvien avulla eri asentojen lopullisia sijoituspaikkoja".*⁴⁸

*"Muotokuvamallejaan kuvatessaan Hugo Simberg ripusti aina taustalle kankaan, oltiin ulkona tai sisällä".*⁴⁹

Valokuva (kuva 3) oli myös Simbergin *Lammastytön* (1913) (kuva 4) mallina.

---

⁴³ Lukkarinen 1999, 12.

⁴⁴ Lukkarinen 1999, 12.

⁴⁵ Porkka 1999, 50.

⁴⁶ Porkka 1999, 49.

⁴⁷ Kansallisgallerialla on 997 lasi- ja filmipohjaisten negatiivien arkisto Hugo Simbergin valokuvia. Simberg kuvasi ne vuosina 1891–1917, jolloin hän omisti kameran.
– Simberg valokuvaajana.

⁴⁸ Markkanen 1974, 8.

⁴⁹ Markkanen 1974, 11.

Kuva 3. (vas.)
Lammastyttö 1913.
Kansallisgalleria.
Kuvannut Hugo Simberg.

Kuva 4. (oik.)
Lammastyttö 1913.
Tampereen taidemuseo.
Maalannut Hugo Simberg.

Valokuvilla, kirjojen kuvituksilla ja erilaisilla kuvakorteilla on osansa myös nykyisin taiteen sommittelussa. Erilaisia kuvia on liitetty myös useisiin kollaaseihin. Unto Käyhkö on kirjoittanut, että Vuoden 1839 jälkeen taidemaalarit käyttivät valokuvia apuna piirtämisessä⁵⁰. Otan seuraavaksi esimerkiksi kertomuksia suomalaisista taiteilijoista 1910-, 1990- ja 2000-luvuilta. Tuttua Palin on kirjoittanut Taiteilija Yrjö Saarisen (1899–1958) kertoneen Sisä-Suomi -lehden haastattelussa 12.12.1945 jäljentäneensä tunnettujen taiteilijoiden teoksia mallikuvien mukaan Jyväskylässä 1910-luvulla. Saarinen oli maininnut:

*"Siihen aikaan olikin tapana, että tuotiin postikortti, josta sitten piti tehdä tilaajalle jäljennös."*⁵¹

Martti Helin on kirjoittanut tamperelaisen taiteilija Armas Raunion elämäkerran (1911–1981). Raunio oli opiskellut kemigrafiavalokuvaajaksi vuosina 1928–32 sekä taidetta Ateneumissa vuosina 1934–36. Helin kirjoitti Rauniosta seuraavaa:

*"Armas Raunio on ollut kaiken aikaa varteenotettava taidevalokuvaaja [- -]
Tietenkin valokuva oli kaiken aikaa taidemaalarielle apuväline".*⁵²

Muotokuvamaalarin muistelmat (2008) -teoksessa taiteilija Alpo Tuomisto (s. 1937) on kirjoittanut:

---

⁵⁰ Käyhkö 1989, 53.

⁵¹ Palin 2007, 30.

⁵² Helin 1993, 74.

"Alustavia työvaiheita varten otan tavallisesti sarjan valokuvia värinegatiivifilmille [- -] kuvat saattavat olla rivissä työpöydälläni pidempäänkin [- -] Osa kuvista kariutuu pois, parhaat jäävät [- -] Hyvin usein on niin, että yhdestä kuvasta voi saada irti jotain, toisesta jotain muuta. Kun kuvia on runsaasti, on valinnanvara.⁵³

Tässä luvussa ollut aineisto osoittaa sen tosiseikan, että valokuvien hyödyntäminen taideteosten sommittelussa on ollut hyvin yleistä.

---

⁵³ Tuomisto 2008, 111.

3. Muotokuvamaalaus

Tässä luvussa taustoitin muotokuvamaalausta taiteellisiin ja toteutuksellisiin yksityiskohtiin puutumatta sekä selvitän hieman muotokuvataiteen historiaa. Vaikka tutkimuksessa tarkastellaan Kaarlo Vuoren vuosien 1891–1911 aikana maalaamia muotokuvia, lienee silti paikallaan mainita muotokuvamaalauksesta yleisesti. Kaarlo Vuoren maalaamista muotokuvista kerrotaan tarkemmin neljännessä luvussa.

Muotokuvia on maalattu satoja vuosia. Niiden suosio, maalaustavat ja näköisyys suhteessa malleihin ovat vaihdelleet paljon. Muotokuvamaalaus on kuulunut taiteilijoiden opetukseen, mutta 1900-luvulla on ollut myös kausia, jolloin opetus on ollut heikkoa jopa ylittä taideopetusta antavissa oppilaitoksissa. Valokuvauksen yleistyttyä nykyaikaan, jolloin lähes kaikilla ihmisillä on kamera kännykäsään, herää väistämättä kysymyksiä: Onko muotokuvamaalaus nykyisin jokin historian jäännös, "katoava luonnonvara"? Onko muotokuvamaalauksella enää merkitystä "selfieiden" aikakautena? Olen ilokseni huomannut, että kaikesta huolimatta vielä nykyään osataan tehdä hienoja ja onnistuneita muotokuvia.

Taitavasti toteutetut muotokuvamaalaukset kiinnostavat katsojia pohtimaan, ovatko ne malliensa näköisiä. Luonnosmaisiksi jätetyissä ja modernistisemmässä, lähes abstrakteissa muotokuvissa on omat viehätyksensä – ainakin ne herättävät katsojissa erilaisia mielipiteitä. Useimmista muotokuvamaalauksista on tunnistettavissa myös taiteilijan maalaustyyli, vaikka se eroaisi hänen muusta tuotannostaan. Parhaimmissa muotokuvissa taiteilijat ovat onnistuneet kuvaamaan malliensa psykologisen olemuksen teoksiinsa.

3.1 Muotokuvan käsite

Cynthia Freeland⁵⁴ on kirjassaan *Portraits & Persons, a philosophical inquiry* (2010) todennut, että kolme ehtoa pitää toteutua, jotta voitaisiin puhua muotokuvista. (1) Muotokuva on esitys elävästä olennoista, jolla on fyysinen vartalo ja jolla on jonkinlainen (2) psykologinen mielentila⁵⁵. (3) Muotokuvan tekijän ja mallin pitää olla tietoisia siitä, että malli poseeraa muotokuvaa varten⁵⁶. Yleisesti voidaan sanoa, että hyvässä muotokuvassa on tunnistettava malli, ja mitä paremmin mallin persoonallisuus näkyy, yhdistettynä taiteilijan maalaustaitoon mahdollisine viittauksineen ja symboleineen, sitä parempi teos on.

Muotokuvatyylejäkin on erilaisia: Tutta Palinin mukaan muotokuvissa malli edustaa itseään. Henkilökuvassa henkilö esitetään jossakin tietyssä ominaisuudessa, kuten edustaessaan kansallisuutta tai ammattia⁵⁷. Muotokuvamaalauksessa on keskeistä, että ympäristöstä muodostuu kokonainen kolmiulotteinen tila, johon henkilö sijoittuu⁵⁸. Muotokuva on myös taiteilijan taidonnäyte. Katsojat ovat kiinnostuneet muotokuvan näköisyydestä suhteessa malliin ja taiteellisista ratkaisuista, joilla teos on toteutettu. Tutkimuksen kohdehenkilö Kaarlo Vuori onnistui teoksissaan toteuttamaan taitavasti muoto- ja henkilökuvamaalauksen sekä miljöömuotokuvan vaatimukset.

3.2 Muotokuvamaalauksen historiaa

Muotokuvien teolla on pitkä historia antiikin ajoista lähtien. Muotokuvia tehtiin Egyptissä, Kreikassa ja Roomassa maalaamalla puulevyille ja freskopintoihin. Maalauksen lisäksi muotokuvapatsaat hallitsijoista olivat yleisiä. Bysanttilainen maalaustyyli hallitsi maalaustaidetta varhaisrenessanssiin saakka. Giorgio Vasari

---

⁵⁴ Cynthia Freeland on Houstonin yliopiston filosofian professori. Hän julkaisut useita aiheita taide- ja elokuvafilosofiasta. Freeland on lähestynyt muotokuvamaalauksista viimeaikaisten psykologian kehityksen ja havaintotieteen tutkimuksen kautta.

⁵⁵ Freeland 2010, 5.

⁵⁶ Freeland 2010, 17.

⁵⁷ Palin 2007, 14.

⁵⁸ Palin 2004, 15.

(1511–1574) kirjoitti teoksessaan *Taiteilijaelämäkertoja*⁵⁹ (1550), että Giovanni Cimabue (1240–1300) alkoi piirtää ja maalata uudella tyyllillä. Cimabuen oppilas Giotto di Bondonen (1266–1337) taidetta pidetään yleisesti länsimaisen taiteen historian käännekohtana⁶⁰.

Renessanssin aikana⁶¹ muotokuvamaalauksen tekniikassa alettiin hyödyntää perspektiiviä sekä valoja ja varjoja kolmiulotteisen vaikutelman aikaansaamiseksi. Muotokuvissa oli tärkeää esittää mallina olleen henkilön sosiaalinen asema ja varallisuus. 1600-luvulla muotokuvamaalauksen suosio kasvoi entisestään, mutta historialliset maalausaiheet edustivat silti korkeinta taidetta. Muotokuvat olivat vähemmän arvostettu taiteenlaji siitä syystä, että niiden maalaamiseen on riittänyt mallin kopioiminen. Historiamaalauksiin tarvittiin taiteilijoilta enemmän mielikuvitusta. Muotokuvaan on usein liitetty symbolisia merkityksiä, jotka ovat vaikuttaneet niiden kerrontaan.⁶² 1800-luvun lopulla alkoi moderni suuntaus taiteessa naturalismin ja impressionismin myötä. Kun valokuvaus otettiin käyttöön Ranskassa vuonna 1839, se johti muotokuvatilausten vähenemiseen. Muotokuvaus siirtyi 1800-luvun lopulla tai viimeistään 1900-luvun alussa useimmiten valokuvaajien tehtäväksi.

3.3 Tarvitseeko muotokuvan olla mallinsa näköinen?

Muotokuvan odotetaan olevan mallinsa näköinen. Lisäksi muotokuvaan vaikuttaa taitelijan taito ja kyky maalata malli siten, että hänen luonteensa tulee teoksessa hyvin esille. Tyyllisuuntien muuttuessa muotokuvien näköisyys on menettänyt merkitystä ja siksi mallin luonteesta on tullut entistä tärkeämpi. Tutta Palin on kirjoittanut, että nykyisin muotokuvamaalauksen tai -veistoksen tilaaminen vaikuttaa vanhanaikaiselta tai perinteitä kunnioittavalta.⁶³

---

⁵⁹ Vasari 1994, 46.

Le vite (1550)–Taiteilijaelämäkertoja Giottosta Michelangeloon on julkaistu suomeksi vuonna 1994.

⁶⁰ Honour & Fleming 1992, 360.

⁶¹ Renessanssi oli n. vuosina 1400–1590.

⁶² Freeland 2010, 166–167.

⁶³ Palin 2007, 10.

Taiteilijoiden ammattitaidon kehittyessä yhä paremmaksi ja maalaustyylien kehittyessä realistisempaan suuntaan 1400-luvulta lähtien, alettiin tehdä myös oppaita taiteilijoille. Niihin on viitattu vielä satoja vuosia myöhemmin julkaistuis- sa taidekirjoissa ja -oppaissa. Cennino Cennini (n. 1370–n. 1440) kirjoitti teok- sessaan *Kirja maalaustaiteesta*⁶⁴ (1437) ohjeita nuoren ja vanhan ihmisen sekä heidät vaatteidensa maalaamista varten. Leon Battista Alberti (1404–1472) kir- joitti teoksessa *Maalaustaiteesta*⁶⁵ (1435) neuvoja erilaisten tunnetilojen ja liik- keiden kuvaamiseen. Leonardo da Vinci (1452–1519) kirjoitti *työpäiväkirjoihin- sa*⁶⁶ erilaisia ohjeita ihmisen kasvojen ja vartaloiden piirtämisestä ja maalaami- sesta, paikallaan olosta liikkeen kuvaamiseen sekä yksityiskohtien, kuten ve- risuonien esittämisestä ihmisen anatomiaan.

Freelandin mukaan nykyajan tutkimus ihmisen tunteista on muotoutunut René Descartesin (1596–1650) kirjan *Sielun intohimo* (1649) mukaan. Descartes ja hänen aikansa tiedemiehet yhdistivät tunteet yleisiin ulkoisiin ja näkyviin merk- keihin: hymyily, otsan rypistys, nauru ja itku. Descartesin kirjassa mainitaan kuusi tunnetta, jotka ovat: hämmästys, rakkaus, halu, viha, ilo ja suru sekä niis- tä muodostuneet halveksunta ja kateus. Tunteet näkyvät silmistä, otsasta, huu- lista ja käyttäytymisestä. Kyseinen kirja oli taiteilijoiden käsikirjana yli sata vuot- ta.⁶⁷ Taidemaalari Charles Le Brun (1619–1690) oli samaa mieltä Descartesin kanssa. Hänen kirjassaan *Menetelmä tunteiden suunnittelun oppimiseen* (1667) yhdistettiin geometriaan perustuen kulmakarvat, silmät ja suu. Le Brun painotti, että kulmakarvat ja suu ovat tärkeät tunteiden ilmaisijat. Ne osoittavat kaartu- vuudellaan monenlaisia tunteita ja intohimoja.⁶⁸

Muotokuvien tilaajien, mallien ja tekijöiden odotukset sekä näkemykset saatta- vat poiketa voimakkaasti toisistaan. Lisäksi muotokuvamaalauksen opetus on muuttunut Suomessa vuosikymmenten aikana. Kaarlo Vuoren opiskellessa tai-

---

⁶⁴ Cennini 1995 (1437), 74–84, 174–150.

⁶⁵ Alberti 1991 (1435), 113–118.

⁶⁶ Lahdensuu 2009, 75–92. Laura Lahdensuun kokoamana ja suomentamana teos *Leonardo da Vincin työpäiväkirjat* on julkaistu vuonna 2009.

⁶⁷ Freeland 2010, 120–121.

⁶⁸ Freeland 2010, 123.

detta, muotokuvien piirtäminen ja maalaaminen kuului tärkeänä osana taideopetukseen. 1980- ja 1990-luvuilla muotokuvien arvostus oli aivan toinen. Otan esimerkiksi kahden taiteilijan, Kimmo Kaivannon (1932–2012) ja Ulla Liuhalan (s. 1949) kommentit *Optio*-lehdessä olleen haastattelun yhteydessä vuonna 1997. Kaivanto:

*"Taidekoulutus ei anna paljoakaan painoa tämänäntyypiselle ilmaisulle, siksi harvat etenkin nuoresta taiteilijasukupolvesta tekevät muotokuvia."*⁶⁹

Liuhalan kommentti oli samantyyppinen:

*"Minun sukupolveni taiteilijat eivät ole liiemmin maalanneet muotokuvia. Silloin kun itse aloitin, sitä ei pidetty minään taiteenlajina, se oli suorastaan halveksittua.[- -] Nykyään muotokuva selvästikin kiinnostaa yhä useampia taiteilijoita"*⁷⁰

Taiteilijan työ ei ole aina "ruusuilla tanssimista". Työn raskaudesta kertoo hyvin Palinin lainaus Tuomi Elmgren-Heinosen kirjaamista muistelmista, joiden mukaan 70-vuotias Wilho Sjöström (1873–1944) oli todennut pitkästä muotokuva-maalarin urastaan:

*"Tilausmuotokuvien suorittaminen on taiteilijalle uskomattoman raskasta. Hän on alituisen painon alla. Ihmiset tietenkin vaativat häntä joka kerran onnistumaan yhtä hyvin, eikä taiteilija voi olla mikään kone. Miten raskasta oikeastaan on tilaustöiden suorittaminen, siitä ei monellakaan vapaasti työskentelevällä taiteilijalla, joka itse valitsee aiheensa ja myy työnsä näyttelyssä, ole aavistustakaan."*⁷¹

Axel Gallénin siveltimen jälki ei aina miellyttänyt teoksen omistajaa. Hän oli vuonna 1890 maalannut kauppaneuvos Antti Ahlströmin (1827–1896)⁷² perhe-muotokuvan. Ahlströmin kuoleman jälkeen hänen leskensä vaati Gallénia muotoilemaan Ahlströmin nenän paremman näköiseksi.⁷³ Vaikka muotokuva on usein tilaustyö, se on myös taiteilijan näkemys mallista. Mallin ja hänet tuntevat henkilöt joko ihastelevat taiteilijan taitoja tai hämmästelevät kun teos ei olekaan

---

⁶⁹ Lahtonen 1997, 73.

⁷⁰ Lahtonen 1997, 74.

⁷¹ Palin 2007, 63.

⁷² Ahlströmin perhemuotokuvaan on maalattu kaksi aikuista ja neljä lasta.
– Kuva: Palin 2004, 272.

⁷³ Palin 2004, 275.

mallinsa näköinen. Tarvitseeko taiteilijan välittää muiden mielipiteistä? Pitääkö muotokuvaan maalatun henkilön olla tunnistettavissa ensi silmäyksellä? Jos muotokuva ei ole onnistunut, voiko taiteilija puolustella mahdollista epäonnistumista vetoamalla omaan näkemykseensä tai maalaustyyliinsä? Niihin on vaikea löytää oikeaa vastausta. Makuasioita on monenlaisia. Todennäköisesti teoksen tilaaja kuitenkin arvostaa ammattitaiteilijan työtä kaikesta huolimatta, vaikka muut ajattelisivat toisin.

4. Kaarlo Vuoren maalaamia muotokuvia

Kaarlo Vuori maalasi mallinsa erilaisissa asennoissa ja esitti heidät eri etäisyyksiltä nähtynä. Tilausmuotokuvat olivat pääasiassa joko taustoiltaan yksivärisiä puolivartalomuotokuvia tai miljöömuotokuvia, jolloin taustalla oleva huone on näkyvissä. Omakuvat Vuori toteutti vapaammin siveltimen vedoin kuin tilausmuotokuvat. Ystävät ja perheen jäsenet olivat usein hänen malleinaan. Vuori maalasi mallin kasvot ja kädet tarkasti, mutta joidenkin teosten tausta saattaa olla vapaammin toteutettu. Useat Vuoren teokset ovat toteutuksiltaan verrattavissa tunnetuimpien ja parhaiden suomalaistaiteilijoiden teoksiin. Eniten Vuori maalasi vaimonsa muotokuvia. Teosten aiheet vaihtelevat pelkistä poseerauksista virallisiin ja juhlaiviin tilausmuotokuviiin. Vuoren malleina oli lähes kaikenikäisiä pienistä lapsista iäkkäisiin ihmisiin. Lisäksi hän maalasi muutaman postuumin muotokuvan sekä pari kopiota toisten taiteilijoiden teoksista. Eläinmuotokuvistakaan hän ei kieltäytynyt. Hyvänä esimerkkinä tästä on tutkielmaan kuuluva hevosaiheinen maalaus. Kaarlo Vuori otti malleistaan valokuvia ja käytti niitä teostensa malleina ja sommittelun apuna.

Esittelen ja analysoin luvuissa 4.1 – 4.8 useita Kaarlo Vuoren teoksia seuraavassa järjestyksessä: muotokuvapari, omakuvat, mallina poseeratut muotokuvat, postuumit muotokuvat, valokuvan mukaan maalatut muotokuvat, muut ihmisiä kuvaavat aiheet, eläinmuotokuvat, kopiot toisten taiteilijoiden teoksista ja oman taiteellisen tuotannon dokumentointi valokuvaamalla. Luvussa 4.9 on esimerkkejä Kaarlo Vuoren teosten signeerauksista.

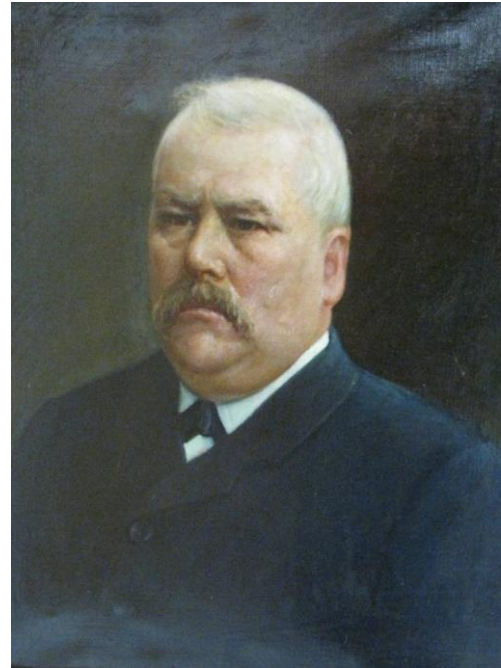
4.1 Muotokuvapari

Muotokuvapari Maria ja Juhana Tirkkonen

Vuoren vakiintunut asema tamperelaisena muotokuvamaalarina tulee esiin tunnetun kauppiaaparin muotokuvatilauksessa. Kuvat 5 ja 6 (s. 27) esittävät Maria Tirkkosta (1842–1919) ja Juhana Tirkkosta (1841–1892). Tirkkoset perustivat kangastavaroiden kulkukaupan Tampereelle vuonna 1869. Aluksi he tekivät laajoja myyntimatkoja eripuolille Hämettä ja Savoaa. Menestyttyään he vuokrasivat vuonna 1875 Tampereen Kauppakadulta liikehuoneiston, ja vuonna 1884 he

Kuva 5. Maria Tirkkonen.
Maalannut Kaarlo Vuori (1900).
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 6. Juhana Tirkkonen.
Maalannut Kaarlo Vuori (1900).
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Ari Laitinen.

ostivat Kauppakadulta talon tontteineen. Juhanan kuoltua vuonna 1892, Maria Tirkkonen jatkoi liiketoimintaa heidän poikansa Nikolain kanssa. Liikkeestä tuli Suomen suurin kangas- ja vaatetavaran kauppa.⁷⁴

Maria Tirkkonen (kuva 5) oli 58-vuotias muotokuvan valmistuessa vuonna 1900. Hän istuu rauhallisen näköisenä mustaan asuun pukeutuneena tummanruskeaa taustaa vasten. Kaarlo Vuori on maalannut hänet hieman vyötäröstä ylöspäin, käsivarret sivuilla. Kämmenet eivät ole näkyvissä. Ei ole varmaa tietoa, että onko Kaarlo Vuori maalannut Maria Tirkkosen muotokuvan elävän mallin mukaan. Se on mahdollista, koska onnistuakseen maalaamaan ihon ja vaatteiden värisävyt, sekä valöörit⁷⁵, taiteilijan on aina parempi käyttää elävää mallia kuin valokuvaa. Maria ja Juhana Tirkkosen muotokuvat ovat kuin toistensa pareja. Teokset ovat samaa kokoa ja mallit katsovat toisiaan kohti, jos niitä pitää rinnakkain.

---

⁷⁴ Sinisalo 1947, 216.

⁷⁵ Valööri on värin valoisuus- ja tummuusaste.

Kaarlo Vuori maalasi Juhana Tirkkosen (kuva 6) muotokuvan valokuvasta vuonna 1900 eli kahdeksan vuotta Juhanan kuoleman jälkeen. Tirkkonen on muotokuvassa noin viisikymmenvuotias. Hänellä on yllään tumman sininen puvun takki ja rusetti kaulassa. Hahmo on kuvattu tummaa taustaa vasten. Juhana Tirkkoseen heijastuu viistosti ylhäältä tuleva valo, jonka aiheuttamat varjot saavat muotokuvaan kolmiulotteisen vaikutelman. Hänellä on vakava ilme. Katsetta voisi luonnehtia jopa hieman vihaiseksi. Kaupanteko lienee ollut ajoittain stressaavaa ja unetkin ovat saattaneet jäädä vähiin, sillä hänen silmissään kuvastuu myös väsymys, mistä johtunee pussit silmien alla.

4.2 Omakuvat

Taiteilijat ovat tehneet paljon omakuvia vuosisatojen ajan, piirtäen ja maalaten. Tunnetuin omakuvia tehnyt taiteilija on Rembrandt van Rijn (1606–1669). Myös taiteilijat, joiden repertuaariin muotokuvien teko ei kuulu, ovat tehneet omakuvia. Omakuvien teossa suurin etu on, että malli on aina tarvittaessa läsnä, eikä poseeraamisesta tarvitse maksaa palkkiota. Tuskin omakuvan malli valittaa taiteilijalle, jos teos ei jostakin syystä ole miellyttävän näköinen.

Esitän tässä luvussa neljä Kaarlo Vuoren omakuvaa. Ne ovat vuosilta 1893, 1894 ja 1903. Yhden omakuvan valmistusvuosi ei ole tiedossa. Kaikki teokset ovat öljyvärimaalauksia. Vuoren omakuvat ovat kaikki läheltä katsottuja puolivartalokuvia ja esittävät taiteilijan sellaisena kuin hänen kerrotaan olleen – hiljainen ja vaatimaton.

Kaarlo Vuoren omakuva (kuva 7) on vuodelta 1893. Teos on maalattu öljyvärein kankaalle, joka on kiinnitetty pahville. Teoksen koko on 44,5 x 30,5 cm ja se on Turun taidemuseon omistuksessa. Tutkimistani Kaarlo Vuoren omakuvista tämä on mielestäni parhaiten onnistunut.

Kuva 7. Kaarlo Vuori (1893), taiteilijan omakuva. Turun taidemuseo. Kuvannut Ari Laitinen.

Omakuovassa Kaarlo Vuorella on yllään harmaa puku ja hän nojaa päätänsä vasenta kättään vasten. Hän on mietteliään, ehkä hieman huolestuneen näköinen. Puvun värisävyt toistuvat teoksen taustassa. Valöörit ovat juuri siten maalattuja, että Vuori on saanut teokseen kolmiulotteisuutta. Vapaat ja varmat siveltimenvedot näkyvät vain paikoin. Kasvot ja puku on maalattu lähes huomaamattomin siveltimenvedoin, mutta kädestä huomaa yksityiskohdan, jossa sormi on maalattu pidemmäksi kuin mitä se alkujaan oli. Tutta Palinin mukaan käden pitäminen otsalla tai poskella on melankolian tunnusmerkki, jota on suosittu oppinutta säätyä edustavien miesten esittämisessä⁷⁶.

Kaarlo Vuoren omakuva (kuva 8) on vuodelta 1894. Teos on maalattu öljyvärein kankaalle, joka on kiinnitetty pahville. Teos on Tampereen taidemuseon omistuksessa. Tässä teoksessa taiteilija on maalaamassa omakuvaansa. Hän istuu peilin edessä, ja taustalla näkyy maisema ikkunasta. Teoksesta voi nähdä taiteilijan joko katsovan itseään peilistä tai taulun ulkopuolella olevaa mallia.

---

⁷⁶ Palin 2004, 118, 121.

Kuva 8. Kaarlo Vuori (1894),
taiteilijan omakuva. Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Siveltimenvedot ovat vapaat ja teos on maalattu nopein vedoin ja ohennetuin öljyvärein. Teoksesta saa vaikutelman keskeneräisyydestä, mutta siitä huolimatta teoksessa on tavoitettu taiteilijalle luonteenomainen intensiteetti, jolla hän katsoo katsojaa. Taustalla hämmöttää luonnosmaisesti kuvattu järvimaisema. Taustan sumuinen vaikutelma on saatu aikaiseksi vain muutamien siveltimenvedoin. Vuoren katse ja olemus antavat vaikutelman itsevarmasta ja ammattinsa hyvin osaavasta taiteilijasta. Käsien asentoa ei näy, mutta todennäköisesti Vuorella on ollut sivellin kädessään. Voidaan myös kuvi-

tella hänen pitäneen maalauspalettia toisessa kädessään, ellei se ole ollut mahdollisesti pöydällä hänen vieressään.

Kuva 9. Kaarlo Vuori.
Taiteilijan omakuva (1903).
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

osoittamassa itseään tai mallia. Valo tulee muotokuvaan Vuoren vasemmalta puolelta, valaisten hänen vasemman puolensa ja edessään näkymättömissä olevan teoksen. Hänellä on yllään harmaa liivipuku ja valkoinen paita. Tausta on maalattu tumman ruskeaksi, mistä voidaan päätellä teoksen saaneen vaikutteita Rembrandtin tuotannosta. Kaarlo Vuori on maalannut omakuvansa nuoremman näköiseksi kuin hänen kymmenen vuotta aiemmin valmistuneessa omakuvassa. Sen perusteella voi olettaa, että hän on maalannut tämän teoksen aikaisemmin otetun valokuvan mukaan. Kasvot on maalattu muuta teosta tarkemmin. Hänen takkinsa ja teoksen tausta on toteutettu nopein ja leveähköin, mutta harkituin siveltimen vedoin. Läheltä katsoen yksityiskohdat eivät erotu. Valoisimmat osat sormissa, hiuksissa ja vaatteissa on maalattu paksummin värein.

Taidehistoriassa moni taiteilija on maalannut sormen osoittamaan johonkin suuntaan, usein ylöspäin⁷⁷. Yhtenä esimerkkinä Leonardo da Vincin (1452–1519) teos *Johannes kastaja* (n. 1514). Tässä Kaarlo Vuoren omakuvassa sormi näyttää kuitenkin osoittavan taiteilijaa itseään, kuin painottaen sitä, kuka muotokuvassa on. Hän saattaa myös osoittaa peilikuvaansa tai teoksen katsojaa.

Kaarlo Vuoren omakuva (kuva 10) on valmistunut vuonna 1905. Se on maalattu öljyvärein kankaalle ja se on Tampereen taidemuseon omistuksessa. Kaarlo Vuori on omakuvassa 42-vuotias. Vuori katsoo ulos taulusta. Hänen silmänsä näyttävät mittaavan mallin mittasuhteita tai mahdollisesti muotokuvaan oikeaa värisävyä. Vuoren vaalean ihon sävyt

Kuva 10. Kaarlo Vuori.
Taiteilijan omakuva (1905)
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

⁷⁷ Uskonnollisissa aiheissa sormi osoittaa joko kohti taivasta tai Jeesus-lasta.

ovat vahvana kontrastina tummaa taustaa vasten. Sivulta tuleva valo saa siten teoksessa aikaan kolmiulotteisen vaikutelman. Tämä Vuoren omakuva on edellisiin omakuviin verrattuna tummasävyisin ja vakavallmeisin.

4.3 Mallina poseeranneista maalatut muotokuvat

Kaarlo Vuoren maalaamat muotokuvat vaikuttavat sommitelmiltaan tarkkaan harkituilta. Useimmissa teoksissa Vuori on sijoittanut mallin teoksen keskelle tai hieman sivuun kultaisen leikkauksen⁷⁸ kohdalle. Onko se ollut tarkoin harkittua teoksia sommitellessa vai onko kyseessä ollut Vuoren harjaantunut silmä ja kyky nähdä, millainen asento mallin kannattaa ottaa ja miten sijoittaa hänet maalaukseen? Otan lähempään tarkasteluun muutaman teoksen, joiden yhteydessä selvitän, miten sommittelussa on otettu huomioon kultainen leikkaus, kuvan keskikohta ja miten muotokuvaa leikkaavat diagonaalit sijoittuvat teosten mallien kanssa. Esimerkkiteokset ovat sellaisia joissa edellä mainitut asiat ovat parhaiten havaittavissa.

Muotokuva Minna Canthin tyttärestä Hanna Ulrika Canthista (1870–1889)⁷⁹ (kuva 11). Teos on valmistunut mahdollisesti Hanna Canthin kuolinvuonna 1889⁸⁰. Teoksen omistaa Kuopion kulttuurihistoriallinen museo⁸¹. Teos on maalattu öljyväreillä kankaalle, mutta sen koko ei ole tiedossa. En tavoittanut maalausta yksityiskohtaiseen tarkasteluun, vaan jouduin pitäytymään kuvatallenteessa. Silvehtimenedot ovat tasaiset ja tarkasti maalatut. Teos on maalattu valokuvan mukaan. Hanna Canthista on Daniel Nyblinin⁸² (1856–1923) ottama valokuva

---

⁷⁸ Kultainen leikkaus saadaan kun jana jaetaan siten, että pienemmän osan suhde suurempaan on sama kuin suuremman osan suhde koko janaan. Likimääräinen suhde on 3:5. Kultainen leikkauksen jakokohta saadaan kertomalla maalauksen korkeus tai leveys luvulla 0,618. – Jaxheimer 1975, 109–110.

⁷⁹ Minna Canthin perhe. – Vuorikari.

⁸⁰ Teos on Kuopion kulttuurihistoriallisen museon mukaan valmistunut vuosien 1885–1889 aikana. – Intendentti Pekka Kankkusen tiedonanto sähköpostitse 22.4.2016. Hanna Canthin muotokuvan oikeassa alalaidassa on merkintä K. V. 1.9., joten vuosiluvusta ei ole täyttä varmuutta.

⁸¹ Tutkimustani varten sain mustavalkoisen valokuvan teoksesta, mutta huomasin myöhemmin värikuvan samasta teoksesta internetsivulta. – Hanna Canth c.

⁸² Daniel Nyblin oli 1800- ja 1900-luvun vaihteen merkittävimpiä ja tuotteliaimpia valokuvaajia

(kuva 12), jota Kaarlo Vuoren maalaama muotokuva muistuttaa hyvin paljon. Niitä vertailemalla voi todeta seuraavaa: muotokuvamaalauksessa Hanna Canthilla on suuremmat silmät kuin valokuvassa. Valokuvassa kasvot näyttävät hieman kapeammilta kuin muotokuvassa. Valokuvassa Hannan asu on ohuempaa kangasta kuin muotokuvamaalauksessa. Muilta osin muotokuva ja valokuva ovat samanlaisia. Vuori on huomionut hyvin hiusten, kasvojen ja Hannan asun valöörit.

Kuva 11. Hanna Canth a.
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.
Pekka Canthin kuolinpesän lahjoitus.

Kuva 12. Hanna Canth b.
Kuvannut Daniel Nyblin.
Kualähde: Minnan salonki. Kuopio.

Teos on tavanomainen muotokuva, jossa mallina oleva henkilö on esitetty edestäpäin kasvot hieman sivulle käännettynä. Malli katsoo ulos taulusta. Kyseessä on 1800-luvun lopulle tyypillinen poseerausasento yksiväristä taustaa vasten. Asento on tuttu valokuvista ja teosta voisi nykyisin kuvata sanoin passikuvamaiseksi jos malli katsoisi suoraan eteenpäin. Hanna Canthin kädet eivät näy muotokuvassa. Ilmeisesti hän istuu kädet sylissään. Vaaleatukkaisella Hannalla on yllään harmaa asu, jossa on mustia pystyraitoja. Kyseessä on tyypillinen 1880-

luvun lopun (nuoren) naisen arkipuku. Tausta on siniharmaa, mutta tarkemmin katsoen siinä huomaa olevan myös samoja sävyjä kuin Hannan hiuksissa. Hänellä on hameen kauluksessa pieni koru koristeena, jollaisia naiset käyttivät usein asuissaan 1800-luvulla. Hannalla on muotokuvassa hieman eteenpäin nojaava ryhti, mikä viittaa siihen, että hän on istunut muotokuvaa tehdessä tai valokuvaa otettaessa. Hänellä on rauhallinen katse ja olemus. Hän näyttää rentoutuneelta ja katsovan jotakin maalauksen ulkopuolella olevaa.

Sanomalehteä lukee nuori Evert Tähkää (1868–1940) (kuva 13). Sekä malli että taiteilija olivat nuoria muotokuvan valmistuessa. Tähkää oli 22 -vuotias ja Vuori häntä viisi vuotta vanhempi. Tähkään nimi oli alkujaan Evert Ax⁸³. Hänestä tuli varatuomari vuonna 1898. Evert Ax / Tähkää oli Tampereen kulttuuripiireissä tuttu ja hän kävi usein teattereissa ja taidenäyttelyissä Helsingissä ja Tampereella. Hän oli myös Kaarlo Vuoren hyvä ystävä ja taiteen keräilijä. Tähkää järjesti Vuorelle sekä asunnon Tampereelta että muotokuvatilauksia.⁸⁴

Hän toimi Tampereella raastuvanoikeuden tuomarina, ja myöhemmin hänestä tuli hovioikeuden asessori, mutta joutui luopumaan virastaan liiallisen isänmaallisuuden takia vuonna 1907. Sen jälkeen hän lähti ystävänsä Kustaa Hiekan kanssa puoleksi vuodeksi kiertämään maailmaa. Tähkäällä oli perheetön, joten hän testamenttasi suurimman osan omaisuudestaan Hiekan säätiölle ja Tampereen Taideyhdistykselle⁸⁵. Evert Tähkään ja Kustaa Hiekan kokoelmat

---

⁸³ Evert Ax vuodet 1868–1904 ja Evert Tähkää vuodet 1904–1940.

⁸⁴ Jokinen 1951, 3–4.

⁸⁵ Hiekan säätiö sai arvokaluksia, taide-esineitä sekä kulta-, ym. arvometalliesineitä. Tampereen Taideyhdistys sai rahaa museon kuluihin ja taideteosten hankkimista varten. – Jokinen 1951, 6.

muodostavat Hiekan taidemuseon peruskokoelman. Tähtäpään lahjoitukseen kuului 39 maalausta⁸⁶.

Muotokuvassa nuori mies lukee sanomalehteä. Ikkunasta heijastuu kirkas valo hieman viistosti mallin oikealta puolelta, valaisten häntä ja taitetun sanomalehden sivua. Kasvot jäävät varjoon. Kaarlo Vuori on onnistunut toteuttamaan teoksen onnistuneesti. Mallin käsien asennot ja vaatetuksen kuvaaminen on toteutettu taidokkaasti, kuten myös kasvot, jotka ovat keskittyneet lukemaan mielenkiintoista artikkelia. Ikkunasta tuleva valo ja Tähtäpään katse johdattavat muotokuvan katsojan katseen sanomalehteen ja pohtimaan mielenkiintoisen artikkelin sisältöä.

Kaarlo Vuoren maalasi kirjailija ja Minna Canthin⁸⁷ (1844–1897) (kuva 14a ja 14b), muotokuvan vuonna 1891, jolloin Canth oli 47-vuotias. Akvarellimuotokuvan omistaa Kuopion kaupunki. Teos on nähtävillä Kuopion Korttelimuseos-

Kuva 14a. Minna Canth (1891).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Kuopion korttelimuseo.
Kuvannut Kari Jämsen.

sa. Muotokuvassa kirjailija istuu mahdollisesti lempinojatuolissaan, pitäen vasenta kättään lantiotaan vasten. Ikkunasta heijastuu kirkas päivänvalo hänen kasvoilleen ja kirjoituspöydälle. Minna Canthilla on kynä oike-

⁸⁶ Rintala 2006, 131, 139.

⁸⁷ Minna Canth oli ensimmäinen merkittävä suomenkielinen näytelmäkirjailija Aleksis Kiven jälkeen, ja ensimmäinen suomenkielinen sanomalehtinainen. Canthia pidetään ensimmäisenä nykysuomalaisena kirjailijana. – Canth, Minna. Elämäntyö, kirjailija.

assa kädessä kirjoitusasennossa paperin päällä. Kynä ja paperi ovat kirjailijoiden attribuutteja. Useissa kirjailijamuotokuvissa esitetyt kirjat mallina olevan henkilön taustalla tai viereisellä pöydällä viittaavat kirjailijaan.

Minna Canthin kasvoilla näkyy muutamia iän mukana tulleita ryppyjä ja hänen silmänsä ovat vain puolittain auki, viitaten väsymykseen, huolestumiseen tai kirjallisen aiheen miettimiseen. Hänellä on rento, taaksepäin nojaava asento. Ryhti on hyvä hänen istuessaan korkeaselkäisessä nojatuolissa, jollaisissa naiset on usein esitetty istuvan. Kaarlo Vuori maalasi Canthin muotokuvan kesällä tultuaan Pariisista Suomeen. Teos on maalattu Canthin kotona Kuopiossa, jossa Vuori oli ystäviensä kanssa lomailemassa⁸⁸.

Minna Canthin muotokuvaa maalatessaan Kaarlo Vuori on käyttänyt öljyväri-maalauksista tuttua vapaampaa maalaustekniikkaa. Teoksessa on nähtävissä eräänlainen sekoitus rokokoon vaaleista sävyistä naturalismin valoisuuteen sekä impressionismin vapaisiin ja nopeisiin siveltimenvetoihin. Opiskellessaan maalausta Pariisissa ja nähtyään suuria määriä vanhoja ja uusia taiteen tyyliuuntia, Vuori ei ole voinut välttyä saamasta niistä joitakin vaikutteita taiteeseensa. Laajemmin ajatellen teoksessa voi nähdä sekoituksen uutta eurooppalaista maalaustyyliä ja pohjoista valoa. Tämä teos on tiettävästi ainoa Minna Canthista maalattu muotokuva.

Teos antaa vaikutelman kirjailijasta, joka miettii seuraavaa kirjoitusaihetta. Käden pitäminen lantiolla on Palinin mukaan jämäkkyuden merkki,⁸⁹ jota 1800-luvun lopulta alkaen käytettiin tehokeinona naismuotokuvissa. Käsien ja kasvojen vuorovaikutuksen korostaminen liittyy porvarillisen muotokuvan ikonografiaan. Porvarissäätyisiä malleja esitettäessä valittiin istuva asento⁹⁰. Palinin mukaan Profiilista kuvattu istuva henkilö vakiintui 1800-luvun lopun semiotiikassa meditatiivisen ja pohdiskelevan älyn merkiksi⁹¹. Aikalaisuutta korostettiin heleällä värityksellä ja dramaattisilla valoefekteillä sekä tietyillä vakioelementeillä.

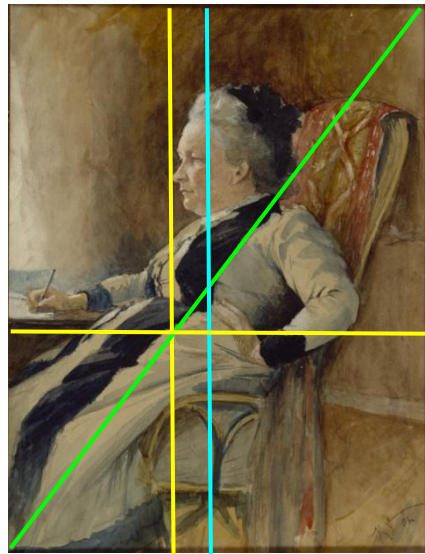
⁸⁸ Jokinen 1947, 226.

⁸⁹ Palin 2007, 59.

⁹⁰ Palin 2007, 196.

⁹¹ Palin 2007, 199.

Muotokuvan (kuva 14b) lähempi tarkastelu osoittaa Minna Canth istuu maalauksen keskellä. Keskiviiva (sininen) kulkee sivuprofiilissa hänen silmäkulmansa kautta vasemman käden sormenpäihin, jossa hieman alempana vaakasuora kultainen leikkaus (keltainen) kulkee vasemman käden ranteen ja lantion kohdalta, sivuten kirjoituspöytää jolla kirjailija pitää kättään. Huomio kiinnittyy ulkoa tulevan valon hohteessa olevaan käteen ja siinä olevaan kynään. Pystysuora kultainen leikkaus (keltainen) hipoo Minnan nenän päätä. Diagonaali- viiva (vihreä) kulkee kuvan halki, osoittaen kirjailijan levollisen ja mietteliään asennon.

Kuva 14b.

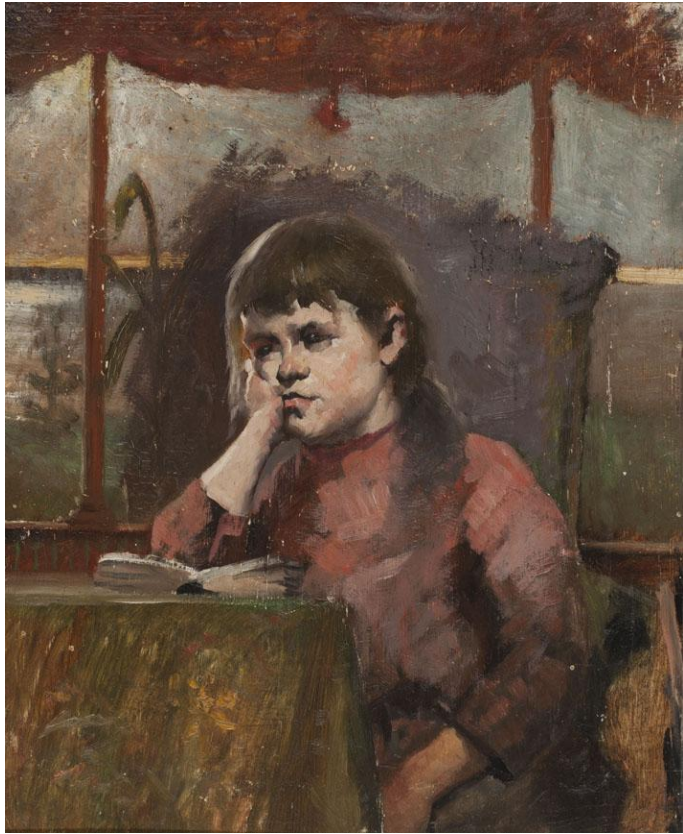

Kuva 15.

La princesse Mathilde Laetitia Wilhelmine Bonaparte (1894).
Maalannut Henri Lucien Doucet.

Otan vertailun vuoksi Henri Lucien Doucetin (1856–1895) maalaaman muotokuvan prinsessa *Mathilde Laetitia Wilhelmine Bonapartesta* (1820–1904) (kuva 15), joka muistuttaa hieman Minna Canthin muotokuvaa. Molemmat naiset istuvat pöydän vieressä hiukset samalla tavoin aseteltuina. Bonapartella on nuttura ja Canthilla on mussy päässä. Ikkunasta tuleva valo kohdistuu sivusta naisten kasvoihin. Erilaisuutena ovat lähinnä vaatteiden ja hiusten värit sekä se, että toinen on kirjailija ammattinsa attribuutteineen ja toinen maalaa akvarellia. Vaikka teoksilla on joi- takin yhtäläisyyksiä, niin Vuori maalasi Minna Canthin muotokuvan kolme vuotta ennen kuin Doucet maalasi oman teoksensa.

Tumman tytön muotokuva (Kuvat 16a ja 16b). Teos on valmistunut vuonna 1892. Teos on öljyvärimaalaus pahville, jonka koko on 39,5 x 32,5 cm. Teoksen omistaa Tampereen taidemuseo (Anna Makkosen kokoelma). Tätä tutkimusta tehdessäni se ei ollut yleisölle nähtävissä.

Teoksessa tytön asento ja ilme huokuvat väsymystä ja turhautumista lukemista kohtaan. Tyttö vaikuttaa mietteliäältä.

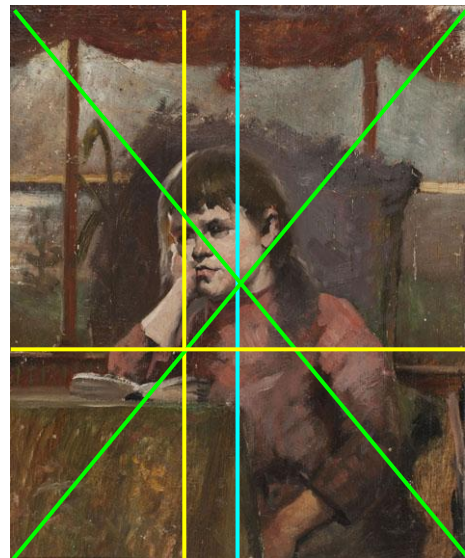
Siihen on voinut vaikuttaa kyllästyminen mallina oloon tai kenties hän olisi mieluummin ulkona kuin sisällä. Pöydällä on vihertävä pöytäliina ja sen päällä on avoin kirja. Tyttö nojaa päätään kättään vasten. Hän istuu korkeaselkäisessä tummassa nojatuolissa ikkunan vieressä tai huvilan lasiveranalla, josta avautuu kesäinen järvimaisema ja päättymässä oleva auringonlasku. Tyttöön heijastuu voimakas valo, joka ei ole kuitenkaan auringon valo, koska auringon kajastus näkyy heikkona taustalla. Ei ole tietoa, että onko mallina ollut joku Vuoren sukulaistyttö tai tuttavain lapsi? Sellaisen voisi olettaa ilmenevän myös teoksen nimessä, mutta mallin nimi on voinut vain unohtua vuosikymmenien aikana. Pidän kuitenkin mahdollisena, että Vuori on voinut maalata tytön muotokuvan ystäviensä Aspien luona Tampereella Näsijärven rannalla. Hän on voinut ottaa siellä valokuvan työstä myöhempää maalaamista varten.

Kuva 16 a. Tumma tyttö (1892).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseo, Anna Makkosen kokoelma.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Tytön muotokuva on todennäköisesti maalattu kesällä Suomessa. Illan hämyryydestä voinee päätellä, että teos on maalattu elokuussa. On myös mahdollis-

ta, että taustan tummat värisävyt viittaavat tummiin sadepilviin. Ulkona kasvillisuus on vielä kesäisen vihreää. Sivellintyöskentely muistuttaa uutta maalaustyyliä, impressionismia. Se on poikkeuksellinen Kaarlo Vuoren muotokuvissa. Tausta tuoleineen ja maisemineen vaikuttaa nopeasti maalatulta. Teos lienee ollut Vuoren oma maalausaihe eikä tilaustyö. Tilaustyössä sivellintyöskentely olisi ollut huomattavasti yksityiskohtaisempaa. Maalaus voi olla myös harjoitelma toista teosta varten, mutta tiedossani ei ole, että teoksesta olisi maalattu uusi tarkemmin toteutettu versio.

Tumman tytön muotokuvaa (kuva 16 b) tarkastellessa, kannattaa huomioida tarkka sommitelu: huomio kiinnittyy kasvoihin ja käteen joka on poskea vasten. Niiden lisäksi hänen oikean puoleinen silmä, suupieli ja kämmen sijaitsevat pystysuoran kultaiseen leikkauksen (keltainen) kohdassa. Vaakasuora kultainen leikkaus (keltainen) rajaa ikkunalaudan tytön takana, erottaen maiseman omaksi alueekseen. Diagonaalit (vihreät) ovat lähes samassa linjassa tytön käsivarsien kanssa. Muotokuvan keskikohta (sininen) kulkee tytön vasemmasta silmäkulmasta alaspäin rajaten pöydän muusta tilasta.

Kuva 16 b.

Tyttö (Italiasta) (kuva 17) on valmistunut vuonna 1892. Ei tietoa, ketä maalaus esittää. Kyseessä on öljyvärimaalaus kankaalle, jonka koko on 61 x 45 cm. Teoksen omistaa Suomen Kansallislageria (Ateneum). Tummatukkainen ja huivipäinen italialaistyttö istuu ajatuksiinsa vaipuneena seinää vasten. Hänen vaateuksena on harteilla vaaleanpunainen huivi, valkoinen paita, musta liivi sekä harmaa hame. Hameen värisävy toistuu taustan seinässä. Tytön asu vaikuttaa enemmän pyhä- tai juhlapuvulta kuin arkiasulta. Hänen kätensä ovat rennosti sylissä. Tytön katseesta ja pään asennosta saa hieman poissaolevan vaikut-

telman. Kasvot ja kädet on maalattu tarkemmin siveltimen vedoin kuin muu osa teoksesta, josta kuvastuu vapaa ja varma työskentely. Jos tätä teosta vertaa Vuoren samana vuonna valmistuneeseen luonnosmaiseen *Tumman tytön muotokuva*-teokseen, niin siihen verrattuna tämä teos vaikuttaa viimeistellymmältä. Yhtäläisyyttä teosten välillä ovat tyttöjen katsojasta poispäin suunnatut katseet. Molemmat vaikuttavat omiin ajatuksiinsa vaipuneilta.

Teoksen nimestä huolimatta, Kaarlo Vuori ei maalannut tytön muotokuvaa Italiassa. Lähdeaineiston mukaan Kaarlo Vuori ei käynyt koskaan Italiassa. Teos on maalat-

Kuva 17. Tyttö (Italiasta) (1892).

Maalannut Kaarlo Vuori.

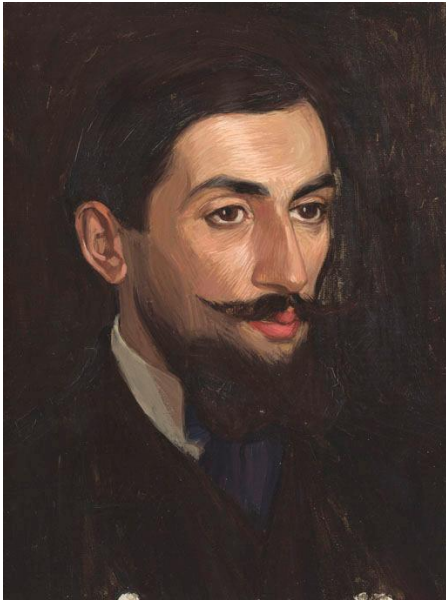
Ateneum / Kansallisgalleria.

Kuva Kansallisgalleria / Pirje Mykkänen.

tu todennäköisesti Pariisissa. Vuori opiskeli siellä muotokuvamaalausta teoksen valmistumisvuonna. Mallina oli ilmeisesti Pariisissa asunut italialainen lapsimalli. Taiteilijat käyttivät Pariisissa teoksiinsa yleisesti eri-ikäisiä ammattimalleja. Osa heistä oli kotoisin Espanjasta ja Italiasta. Mallit käyttivät asusteinaan yleensä teoksiin sopivaa poseerausrekvisiittaa.

Miehen muotokuva (kuva 18). Teoksen valmistumisvuosi tai mallin henkilöllisyys eivät ole tiedossa. Oletettavasti Kaarlo Vuori maalasi tämän teoksen Pariisissa samoihin aikoihin kuin italialaista tyttöä esittävän muotokuvan. Mies oli ilmeisesti pariisilaisen taidekoulun hankkima malli. Muotokuva on maalattu öljyvärein kankaalle, jonka koko on 40,5 x 30 cm. Teoksen omistaa Tampereen taidemuseo. Muotokuva esittää kasvonpiirteitään rauhallista, tummatukkaista ja -

Kuva 18. Miehen muotokuva.
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

partaista eteläeurooppalaista miestä, jolla on yllään tumman ruskea tai musta liivipuku, valkoinen paita ja sininen solmio. Mies on todennäköisesti istunut mallina ollessaan. Katse on suuntautunut pois taiteilijasta, kohdistuen johonkin sivulla olevaan. Teoksen siveltemien vedot muistuttavat ksylografian eli puukaiveruksen vedosta. Teos on värisävyiltään poikkeuksellisen tumma Vuoren maalaukseksi. Malli lähes hukkuu taustaan, joka on samaa tumman ruskeaa, lähes mustaa värisävyä kuin hänen pukunsa, hiukset ja parta. Teoksen toteutustavasta ja aiheesta päätellen Vuori maalasi sen mahdollisesti melko nopeasti harjoitustyönä.

Myös paperille öljyvärein maalatun teoksen nimi on *Miehen muotokuva* (kuva 19). Muotokuva on valmistunut vuonna 1892. Muotokuvan malli esittää tuntematonta, kasvopiirteiltään keski-ikäistä, vaaleatukkaista ja viiksekästä suomalaista miestä. Hänellä on yllään musta puvun takki, valkoinen paita ja sininen kukkakuviainen solmio tai huivi. Miehen kädet ovat rentoina kylkiä vasten hänen seisoessa tai istuessa selkä suorana tumman ruskean seinän edessä. Hänen

Kuva 19.
Miehen muotokuva (1892).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

katseensa on suuntautunut suoraan ulos kohti taiteilijaa tai henkilöä, joka katsoo teosta.

Teoksen mallina on ollut vakavailmeinen mies, jonka hiukset on huolellisesti kammattu ja pitkät viikset muotoiltu. Muotokuvan perusteella mallin luonnetta on vaikea tulkita. Muotokuvasta saa kuitenkin vaikutelman, että mallina oleva henkilö lienee ollut luonteeltaan rauhallinen ja vaatetuksesta päätellen yleisolemukseltaan siisti. Hän on mahdollisesti kuulunut varakkaaseen keskiluokkaan ja on porvarissäädyn edustaja. Asuste oli tyypillinen (herras)miehen puku 1800-luvun lopulla. Siveltimen vedot vaikuttavat tarkkaan harkituilta, vaikka ne ovatkin läheltä katsoen joissain kohdin kasvoja ja taustaa hieman vapaammin maalattuja. Teos vaikuttaa tilaustyöltä. Kaarlo Vuori on mahdollisesti käyttänyt valokuvaa teoksen mallina elävän mallin lisäksi. Siihen viittaavat mallin poseerausasento, muotokuvan tarkkuus sekä Vuoren työskentelytapa.

Nuoren naisen muotokuvan (Kuva 20) malli on tuntematon nuori nainen. Öljyväri-maalauksen valmistusvuonna on 1894. Koko ei ole tiedossa. Teoksen omistaa Tampereen taidemuseo. Mallina olleen naisen asento on tyyliltään samanlainen kuin Hanna Canthin muotokuvassa. Erilaista teoksissa ovat kasvojen ja katseen kääntäminen eri suuntiin sekä tässä teoksessa puseron vaaleampi värisävy. Oletettavasti tätäkin teosta on edeltänyt valokuva, jonka perusteella muotokuva on maalattu.

Muotokuvasta saa ensi silmäyksellä vaikutelman hiljaisesta ja rauhallisesta henkilöstä. Vaikutelma johtuu ennen kaikkea teokseen käytetyistä väreistä ja mallin

Kuva 20.
Nuoren naisen muotokuva (1894).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseon omistuksessa.
Kuvannut Ari Laitinen.

totisesta ilmeestä. Lähemmin tarkasteltuna mallin huulilta voi erottaa minimaalisen hymyn häiveen, joskaan sitä ei voi verrata *Mona Lisan* hymyn arvoituksellisuuteen. Vaikka teos ei sommittelun ja värien suhteen vaikuta kovinkaan mielenkiintoiselta, Kaarlo Vuori on siitä huolimatta onnistunut hyvin toteuttamaan muotokuvan. Kasvot on maalattu hienoin siveltimen vedoin valöörit huomioiden. Vaatetuksen rypyt ja laskokset ovat myös esitetty taidokkaasti.

Muotokuva (21a ja 21b) esittää Aina Lindelliä, joka oli Kaarlo Vuoren hyvä ystävä. Öljyväriyö on maalattu kankaalle, jonka koko on 61 x 46 cm. Teos valmistui vuonna 1895 ja sen omistaa Tampereen taidemuseo. Aina Lindell istuu selkänojattomassa tuolissa tai selkänojaa ei näy kaupan vyötärön takaa. Hän nojaa vasemmallalla kyynärvarrellaan ruskeaa pöytälevyä vasten, jonka värisävyt toistuvat mallin hiuksissa ja muotokuvan taustalla. Pöydästä on nähtävillä vain pieni osa, mutta muotoilusta voi päätellä sen olevan rokokoo-tyyliä. Aina Lindellillä on yllään musta asu, jossa on leveät hihat. Hänen povessaan on vaaleapunainen ruusu.

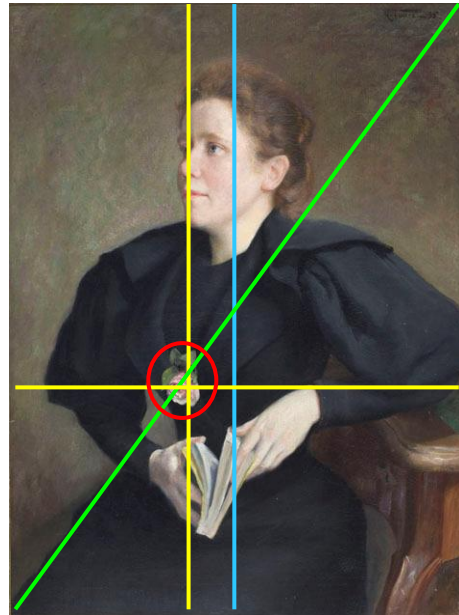

Kuva 21 a.
Neiti Aina Lindell (1895).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Aina Lindell pitää molemmin käsin kiinni osittain avoimesta kirjasta, jonka tiettyssä kohdassa on sormi sivujen välissä ikään kuin kirjanmerkkinä. Hän vaikuttaa ajatuksiinsa vaipuneelta kesken lukuhetken. Aina Lindellin ilme on hieman vakava ja hänen katseensa on suuntautunut kaukaisuuteen pois katsojasta.

Muotokuvasta saa myös vaikutelman, että malli odottaa jonkun saapuvan luokseen tai joku on juuri saapunut huoneeseen. Teos vaikuttaa moniselitteiseltä: toisaalta sitä voi katsella taitavasti toteutettuna muotokuvana monin yksityiskohdin ja valööreineen. Teosta tarkemmin analysoidessa, siinä on nähtävissä esimerkiksi piilomerkityksenä kirjan, joka on sivistyneisyyden attribuutti⁹². Tämä teoksen sommittelu ja toteutus osoittavat Kaarlo Vuoren taitavuuden parhaimmillaan. Teos on yksi hänen parhaiten onnistuneista muotokuvista – ehkä paras. Siksi teos kestää hyvin vertailun tunnetuimpien taiteilijoiden teosten kesken.

Aina Lindellin muotokuvan (kuva 20 b) pysty- ja vaakasuorien kultaisten leikkausten (keltaiset) yhtymäkohdassa olevan vaaleanpunainen ruusun (punainen) sijainti on paras mahdollinen. Lisäksi vaakasuora kultainen leikkaus kulkee vieressä olevan pöytäpinnan tasolla jota vasten mallin käsi nojaa. Hameen helmaa myötäilevä diagonaaliiviiva (vihreä) kulkee tarkasti saman pisteen kautta. Teoksen keskiviiva (sininen) kulkee mallin vasemman silmäkulman kautta kohti osittain avonaista kirjaa,

Kuva 21 b.

jota pitelevän käden peukalon ja etusormen päät ovat myös tarkasti teoksen keskiviivalla. Mallin kasvot ja raollaan oleva kirja ovat keskenään samassa linjassa. Suunnitteliko Kaarlo Vuori tämän muotokuvan tarkasti vai ovatko edellä mainitut kohdat toteutuneet sattumalta taiteilijan kokemuksella? Todennäköisesti Vuori on yhdistellyt molempia ammattitaitojaan.

---

⁹² Palin 2004, 247.

Kuva 22.
Rouva Holmberg (1896). Maalannut
Kaarlo Vuori.
Kuvannut Ari Laitinen.

Rouva Holmbergin (kuva 22) etunimi tai henkilöhistoria ei ole tiedossa. Muotokuva on toteutettu öljyvärein kankaalle ja se valmistui vuonna 1896. Teoksen omistaa Tampereen taidemuseo. Miljöömuotokuva Rouva Holmbergistä esittää noin 70-vuotiasta naista, joka istuu pöydän vieressä. Hän pitää vasenta kättään pöydän päällä. Hänellä on vaatetuksena musta mekko ja rusetti sekä valkoinen paita. Vain kaulus ja pöydällä olevan hihan suu ovat paljaina. Hänel-

lä on musta silkkihuivi, joka ulottuu olkapäiden yli vyötärölle saakka. Asukokonaisuus oli yleinen iäkkäiden naisten ja etenkin leskien puku. Pöydän päällä on tavallisesta valkoisesta pöytäliinasta poikkeava, pientä mattoa muistuttava pöytäliina. Se tuo mieleen 1600-luvun hollantilaisten Frans Halsin (n.1582–1666) ja Johannes Vermeerin (1632–1675) maalaamat muotokuvat, joissa on käytetty mattoja pöydillä.

Rouva Holmbergin takana oikealla puolella on koristeellinen teline, jonka päällä on kukkaruukku. Sen vieressä on kaksi punosnyörein laskoksille vedettyä ovi-verhoa. Niiden takana olevan huoneen seinää koristaa barokkituoli ja -kaappi sekä seinälle ripustettu maalaus. Seinän värisävyt toistuvat pienempinä värisekoituksina rouva Holmbergin iholla, huonekaluissa sekä pöytäliinan koristeellisissa kukka-aiheiden lehtien värityksissä.

Rouva Holmbergin takana oikealla puolella on koristeellinen teline, jonka päällä on kukkaruukku. Sen vieressä on kaksi punosnyörein laskoksille vedettyä ovi-verhoa. Niiden takana olevan huoneen seinää koristaa barokkituoli ja -kaappi sekä seinälle ripustettu maalaus. Seinän värisävyt toistuvat pienempinä värisekoituksina rouva Holmbergin iholla, huonekaluissa sekä pöytäliinan koristeellisissa kukka-aiheiden lehtien värityksissä.

Kaarlo Vuori on maalannut tämän teoksen taitavasti tarkoin siveltimenvedoin. Ne saavat aikaan lähes valokuvamaisen vaikutelman. Vuori on ottanut huomi-

oon välöörit, paljastaen kaunistelematta myös iän tuomat rypyt rouvan kasvoissa sekä kädet ihonalaisine verisuonineen. Rouva Holmbergin asun lisänä oleva mustan huivin voisi ajatella viittaavan suruasuun hänen vakavasta ilmeestään päätellen, mutta sitä se ei teoksessa välttämättä ole, koska Albert Edelfeltin (1854–1905) kaksitoista vuotta aikaisemmin maalaamassa *Anna Sinebrychoffin*

muotokuvassa (1884) (kuva 23) malli on pukeutunut lähes täysin samanlaiseen asuun. Molempien teosten sommittelussa on muitakin yhtäläisyyksiä: naiset istuvat lähes samassa kohtaa molemmissa teoksissa. Samanlaisen kukan lehtiä näkyy teosten vasemmassa laidassa ja Vuoren maalauksen taustalla näkyvää huonetta rajaa verhojen muodostama kolmio. Edelfeltin teoksessa kukka-asetelma rajaa vastaavaa aluetta.

Kuva 23. Kauppaneuvoksetar Anna Sinebrychoff (1884). Maalannut Albert Edelfelt. Kuva Kansallisgalleria/ Janne Mäkinen.

Kuva 24. Hilja Ojanen (1896). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Muotokuvassa on Hilja Ojanen (Kuva 24), jonka henkilöhistoria on tuntematon. Muotokuva on toteutettu öljyvärein kankaalle ja se valmistui vuonna 1896. Teoksen koko on 92 x 75 cm ja sen omistaa Tampereen taidemuseo. Hilja Ojanen nojaa pöytää vasten oikealla kädellään, jossa on virkkuukoukku. Pöydällä on lankakerä. Siitä lähtevä lanka johtaa katseen virkkuukoukun kautta vasemmassa kädessä olevaan valkoiseen pitsiin.

Teos saa katselijan pohtimaan, mitä Hilja Ojanen aikoo tehdä pitsistä ja kenelle hän sen tekee. Pöydän päällä on koristeellinen punainen pöytäliina. Sen takana on useita ruusuja lasimaljakossa. Hilja Ojanen on pukeutunut tyylikkäästi. Hänellä on yllään musta hame ja ajan tyylin mukainen pussihihainen, vaaleansininen pusero. Siinä on valkoinen pitsikaulus. Hänen takanaan on peilikaappi tai lipasto, jonka päällä olevasta peilistä näkyy Hilja Ojasen pää, niska ja selän yläosa sekä osa tummasta, katsojalle näkymättömästä kaapista. Katse suuntautuu peilissä näkyvään huoneen kaksoisoviin ja kattolamppuun kynttilöineen.

Tämän teoksen mielenkiintoa lisää se, että kyseistä Hilja Ojasta tehtyä muotokuvaa varten on olemassa Kaarlo Vuoren kuvaama lasinegatiivi (kuva 25). Mallista otettua valokuvaa ja maalattua muotokuvaa voidaan siten verrata toisiinsa. Lasinegatiivi on kooltaan 12 x 9 cm ja se on tallessa Tampereella Vapriikin kuvaarkistossa. Negatiivi on digitoitu positiiviksi. Vuoren ottama valokuva on nähtävissä Vapriikin kuvaarkiston internet-sivulla.

Valokuvassa Hilja Ojanen poseeraa muotokuvamaalausta varten. Ensi silmäykseltä sekä maalaus että valokuva

näyttävät täysin samanlaisilta, mutta niissä on yhtäläisyyksien lisäksi myös selkeitä eroja. Yhtäläisyyksiä ovat nähtävissä Hilja Ojasen vaatteissa, hiusten kamppauksessa ja asennossa jolla hän nojaa pöytää vasten. Lankarulla ja siitä lähtevä pitsiin johtava lanka sekä taustan peili toistuvat maalauksessa valokuvan tavoin. Eroavaisuuksia on nähtävissä esimerkiksi mallin kasvoissa. Ne ovat valo-

Kuva 25. Hilja Ojanen (1896).
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

kuvassa kapeammat ja totisemmat. Hilja Ojanen on kuvattu hieman eri kulmas-
ta kuin toteutuneessa maalauksessa. Valöörit ovat valokuvassa voimakkaampia.
Virkattu leveä pitsi on eri asennossa mallin kädessä, taustan kukkakimppu on
maalauksessa näkyvämmällä paikalla kuin valokuvassa ja siinä on runsaammin
kukkia. Peili on maalauksessa enemmän esillä, kuvastaen mallia takaapäin. Va-
lokuvassa peilipöydällä olevaa kynttilää ei ole maalauksessa, eikä vastaavasti
maalauksen kattolamppua⁹³ valokuvassa.

Kaarlo Vuori piirsi Hiljan Ojasen muotokuvan kankaalle valokuvan mukaan. Sen
jälkeen Hilja on poseerannut Vuorelle oikeiden värisävyjen ja syvyyden aikaan
saamiseksi. Vuori on muuttanut maalauksen yhteydessä kuvakulmaa ja tehnyt
muutakin pientä "hienosäätöä" teokseen, joka on kaikin puolin hyvin onnistunut
muotokuvamaalaus. Jos tästä teoksesta haluaa löytää mahdollisia piilomerkityk-
siä, niin yksi on esimerkiksi peili, jolla useita merkityksiä. Se on turhamaisuuden
ja itsekeskeisyyden symboli⁹⁴, mutta sitä on pidetty myös henkisen viisauden,
tuntemuksen ja naisellisuuden symbolina sekä totuuden heijastumana⁹⁵. Antaa-
ko muotokuva Hilja Ojasesta turhamaisen ja itsekeskeisen vaikutelman? mieles-
täni kuvasta ei saa tällaista vaikutelmaa.

Toinen Kaarlo Vuoren tekemä muotokuva Aina Lindellistä (Kuva 26) on toteutet-
tu melkein samasta profiilista ja asennosta kuin teos nimeltä *Neiti Aina Lindell*
(kuva 21, s. 42). Teos on toteutettu pastelliväreillä paperille ja se valmistui vuon-
na 1896. Teoksen omistaa Tampereen taidemuseo. Pastellimaalauksen koko on
60 x 44 cm. Aina Lindellin yllä on tummansininen vyötärölle yltävä hame ja vaa-
lea koboltinsininen paita, jossa on pussihihat ja röhhelökaulus. Hameen ja pai-
dan värisävyjä on käytetty myös taustalla olevan verhon valo- ja varjokohdissa.
Paidan sininen sävy toistuu myös Aina Lindellin silmien värissä. Tällainen asuko-
naisuus oli tyypillinen kaupunkilaisnaisen asuste 1800-luvun lopulla.

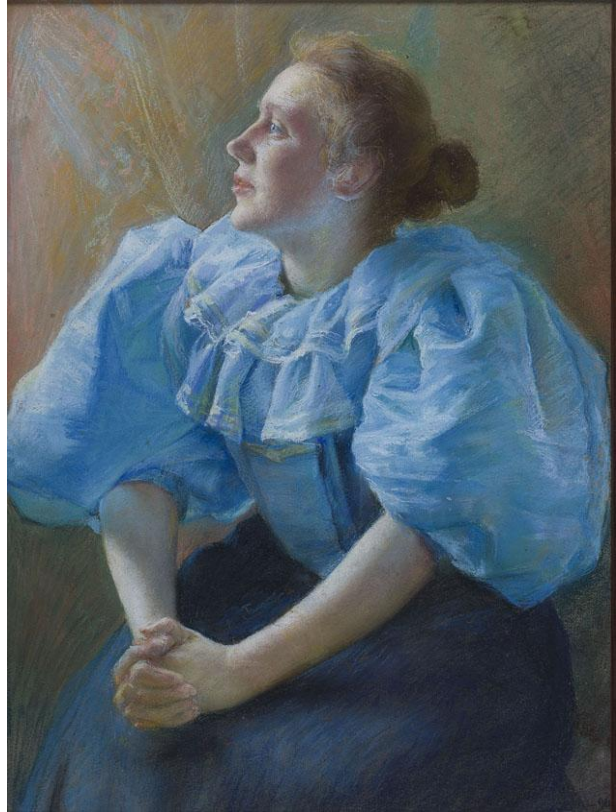
⁹³ Maalauksen taustalla oleva lamppu esittää öljylamppua, jossa on myös kynttilöitä lisä-
valaistusta tuomaan. Muotokuvan valmistusaikaan sähkövalo alkoi yleistyä kaupungeissa.
Suomen ja Pohjoismaiden ensimmäinen sähkövalo syttyi Tampereella Finlaysonin suuressa
kutomosaliissa jo vuonna 1882. – Lehtimäki.

⁹⁴ O'Connell et al. 2011, 95.

⁹⁵ O'Connell & al., 2011, 95.

Aina Lindell istuu penkillä okran värinen verho selkänsä takana. Hänellä on lievä etunoja-asento ja hänen kätensä ovat sylissä sormet ristissä. Kasvot on kuvattu profiilista ja katse on suunnattu teoksen vasempaan ylälaitaan, kohti ikkunasta tulevaa valoa. Asennosta päätellen Aina Lindell esitetään rukoilevassa asennossa. Rukoileeko hän vai haaveileeko jostakin? Ehkä poseerausasento oli Kaarlo Vuoren ehdotus.

Kuva 26. Aina Lindell (1896)
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kaarlo Vuori on maalannut Aina Lindellin tarkasti. Valöörit on hyvin huomioitu sekä toteutettu. Pastelliliitujen käyttö on ollut taitavaa. Niiden jälki on ihon sävyissä hienompaa ja tarkempaa kuin teoksen muissa kohdissa. Paidan maalaamisessa pastellia on käytetty hieman vapaammin, mutta hameen ja taustan värityksessä vedot ovat olleet lennokkaampia.

Muotokuvasta on tallessa Kaarlo Vuoren ottama valokuva valmiista teoksesta (kuva 27). Valokuvasta on lohjennut pala vasemmasta alakulmasta, muuten se on melko hyväkuntoinen. Lasinegatiivia säilytetään Vapriikin va-

Kuva 27.
Aina Lindellin pastellimuotokuva (1896).
Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

lokuva-arkistossa ja se on nähtävissä digitoituna kuva-arkiston Internet-sivulla.

Kuva 28.
Nuoren tytön muotokuva (1897).
Malli teokseen Nuoren tytön muotokuva.
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

Kaarlo Vuori otti valokuvan nuoresta työstä, joka istuu juhlamekko yllään ja pitää palloa sylissään (Kuva 28). Lasinegatiivin koko on 12 x 9 cm. Se on tallella Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa ja digitoitu valokuva on nähtävissä kuva-arkiston Internet-sivulla. Valokuvassa tyttö poseeraa mallina muotokuvamaalausta varten. Valokuva on otettu todennäköisesti samana vuonna kuin Vuori maalasi tytön muotokuvan, eli vuonna 1897.

Internetistä⁹⁶ löytyi Kaarlo Vuoren laama muotokuva (Kuva 29), jonka hän maalasi valokuvan mukaan. Vuonna 1897 valmistunut öljyvärimaalaus ja internetissä teoksesta on käytetty nimeä *Nuoren tytön muotokuva*. Teoksen koko on 80.5 x 59 cm. Teos on yksityisomistuksessa. Ensi silmäykseltä sekä valokuva että muotokuvamaalaus näyttävät samanlaisilta. Maalauksessa tytön pää on hieman vinossa ja hän hymyilee enemmän kuin valokuvassa. Muotokuvan tyttö vaikuttaa iloisel-

Kuva 29.
Nuoren tytön muotokuva (1897).
Kopioitu artnet.com -sivulta.
Kuvaaja ei ole tiedossa.

⁹⁶ Kuva 29.

ta. Tytön mekon kaulus ja vasen käsi ovat myös alempana valokuvaan verrattuna. Selkeimmät erot ovat taustalla: valokuvassa tyttö istuu tuolissa jossa on korkea selkänoja, mutta muotokuvamaalauksessa hän näyttää istuvan matalaselkällä sohvalla, joka sulautuu taustalle maalatun verhon väreihin. Verhon käytössä on nähtävissä samanlaisuutta hollantilaisen Johannes Vermeerin (1632–1675) teosten kanssa. Valokuvassa ei ole verhoa näkyvissä. Teoksen sommittelu on tasapainoinen. Lisäksi tytön asu yksityiskohtineen, hänen hiustensa sävyt, sylissä oleva pallo sekä sohva että tausta verhoineen, ovat värisävyiltään keskenään hyvin sopusoinnussa.

Liisa (Elisabet) Bauerin muotokuva (kuva 31) on valmistunut vuonna 1898. Muotokuva on öljyvärimaalaus kankaalle, jonka koko on 59,5 x 44,5 cm. Teoksen omistaa Tampereen taidemuseo. Muotokuva esittää ruskeaa taustaa vasten istuvaa nuorta tyttöä, jolla on hartioille ulottuvat vaaleat hiukset ja siniharmaat silmät. Hänellä on yllään violetti hame, jossa on pitsinen kaulus ja pitsiset hi-hansuut. Tyttö pitää molemmin käsin hameenhelmastaan kiinni, jonka hän on nostanut vyötärönsä korkeudelle.

Kuva 30. Liisa Bauer (1898).
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Kuvälähde: Maija Kuusanmäen arkisto,
Helsinki.

Kuva 31. Liisa Bauer (1898).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen Taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Valo tulee teokseen oikealta puolelta, osittain katsojan suunnasta. Kaarlo Vuori on maalannut tytön suoraan edestäpäin siten, että hän katsoo lievästi hymyillen kohti katsojaa. Tyttö ja hänen asunsa ovat hyvin toteutettuja. Valot ja varjot luovat teokseen kolmiulotteisuutta. Vuori on maalatessaan terävöittänyt tytön mekon hartiakohtia siten, että hän näyttää oleva irti vapaammin siveltimenvedoin maalatusta taustasta. Mekon laskokset ja niihin heijastuvat valon heijastukset on otettu maalauksessa hyvin huomioon. Tytön hiusten värit toistuvat taustan värisävyissä. Kaarlo Vuoren valokuva (kuva 30) Liisa Bauerista osoittaa hyvin, että valokuva oli maalaukselle enemmän suuntaa antava kuin tarkasti kopioitava kohde. Tytön hiukset, käsien asento ja mekon pitsikoristeet ovat maalauksessa erilaisia. Myös taustan huonekalut Vuori jätti maalaamatta, jotta ne eivät häiritsisi teoksen kokonaisuutta.

Kaarlo Vuoren muotokuvatuotannon parhaimmiston kuuluvassa teoksessa on taiteilija Elias Muukka⁹⁷ (1853–1938) (kuva 32). Öljyväriyö on maalattu 69 x 43 cm kokoiselle kankaalle ja se valmistui vuonna 1899. Teoksen omistaa Kansallisgalleria (Ateneum). Taiteilija Muukka katsoo ulos taulusta, kuten hän katsoisi maalattavana olevaa henkilöä. Muukan ja muotokuvaa katselevan katseet kohtaavat. Teoksesta saa vaikutelman, että taiteilija

Kuva 32a. Elias Muukka (1899).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Ateneum / Kansallisgalleria.
Kuvannut Asko Penna.

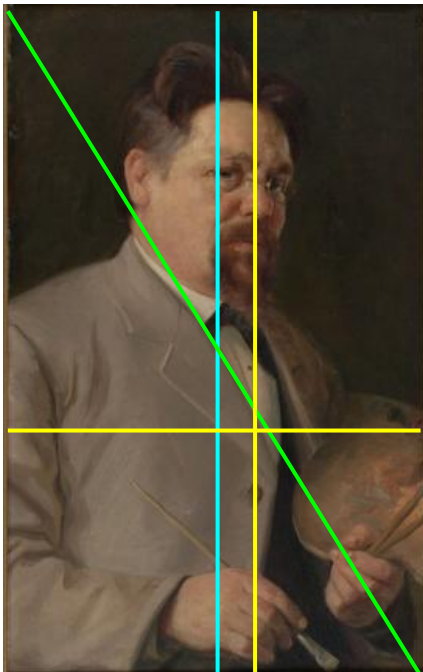
⁹⁷ Elias Muukka (sukunimi vuoteen 1870 Kaijansinkko) opiskeli taidetta Düsseldorfissa ja Pariisissa. Hän sai Professorin arvonimen vuonna 1928. – Aikalaiskirja 1934, 450.

ja katsoja ovat samassa tilassa. Katsoja voi kuvitella olevansa taiteilijan mallina; taiteilijan mittaillessa häntä silmillään ennen työn jatkamista. Realistinen maalaus voisi olla myös taiteilijan omakuva, jollei sitä tietäisi toisen taiteilijan maalamaksi. Asento on hyvin yleinen taiteilijamuotokuvissa.

Kaarlo Vuori on voinut saada teokseensa vaikutteita hollantilaisista 1600-luvun muotokuvista. Esimerkiksi Frans Halsin (1582/83–1666) maalaamat muotokuvat (kuva 33). Realistisessa tyyliässä on myös nähtävillä samanlaisuutta Edelfeltin, Gallen-Kallelan ja Järnefeltin teosten kanssa. Teoksen väriä on hillitty harmaita ruskeine sävyineen. Taiteilijaan kohdistuva valo antaa hieman viileän vaikutelman. Teos kuuluu Kansallisgallerian (Ateenumin) kokoelmiin.

Kuva 33. Naurava ratsastaja (1624).
Maalannut Frans Hals.
Wallace Collection, Lontoo.

Kuva 32b.

Elias Muukan muotokuvasta huomaa ensisilmäyksellä, että mallina on ollut taidemaalari. Sen voi päätellä taidemaalarin attribuuteista: maalausivellin hänen toisessa kädessään ja toisessa kaksissa sivellintä sekä maalauspaletti. Usein taiteilijoilla on ollut yllään myös valkoinen takki kuten lääkäreillä. Valkoinen työtakki yleistyi ammattilaisuuden merkiksi sekä lääkäri- että taiteilijamuotokuvissa 1800-luvun lopulla⁹⁸.

Taiteilija Elias Muukan muotokuva kuuluu sommittelultaan parhaiden Kaarlo Vuoren teosten joukkoon. Hänen oikean puoleinen silmänsä ja suupielensä ovat tarkalleen kuvan pystysuoran keskiviivan (sininen) kohdalla, jossa alempana on

⁹⁸ Palin 2007, 11.

myös käden ja siinä olevan siveltimen yläosan yhtymäkohta. Pystysuorassa kultaisessa leikkauksessa (keltainen) ovat Muukan kasvojen keskikohta sekä takin nappi että oikean käden sormet. Katsojan katse kiinnittyy kädessä olevaan siveltimeen ja siirtyä viereisessä kädessä olevaan maalauspalettiin. Vaakasuora kultainen leikkaus (keltainen) alkaa kohdasta jossa maalauspaletti tulee teoksen reunasta näkyviin. Kultaiset leikkaukset rajaavat vasemman käden, joka pitelee kahta sivellintä ja palettia omaksi alueeksi. Vasemmasta yläkulmasta oikeaan alakulmaan kulkeva diagonaali (vihreä) kulkee linjassa takin kauluksen kanssa.

Kuva 34 K. G. Thornberg (1899).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Teoksen omistaa Turun kaupunki.

Nahkurimestari K. G. Thornbergin muotokuva (Kuva 34). Hänen henkilöhistoriansa on tuntematon. Öljyväriytyö on valmistunut vuonna 1899. Teoksen omistaa Turun kaupunki. Muotokuvassa on nuorehko, arviolta kolmekymmentävuotias parrakas mies, jolla on yllään musta liivipuku, valkoinen paita ja musta rusetti. Hiukset on kammattu taaksepäin ja hänellä on suora ryhti. Mies istuu tummanruskeaa taustaa vasten.

Teos on tyypillinen poseerausmuotokuva, jossa ei ole mukana mitään mallina olleen henkilön ammattiin, harrastukseen tai varallisuuteen viittaavaa attribuuttia. Valo tulee teoksen vasemmalta puolelta, joka on hyvin yleistä muotokuvissa. Sivellintyöskentely on taitavaa ja tasaista saaden aikaan valokuvamaisen vaikutelman. Muotokuva on todennäköisesti ollut tilaustyö, jonka Vuori on toteuttanut rutiinilla. Vaikka teos on taitavasti toteutettu, se ei kuitenkaan kuulu Vuoren parhaimmiston.

Aline Kyrklund, o.s. Herlin (1863–1934), (kuva 35) oli lempinimeltään Tytty. Hän oli tohtorinna, kirurgian lääkärin Karl Kyrklundin aviopuoliso. Tohtori Kyrklund maalautti Kaarlo Vuorella vaimonsa muotokuvan, tämän 40-vuotispäiväksi.⁹⁹ Teos on Elvi Hellström-Särkilän perillisten lahjoitus Turun taidemuseolle. Öljyvärimaalaus kankaalle on valmistunut vuonna 1902 ja sen koko on 136 x 88 cm.

Kuva 35.
Aline Kyrklund, o.s. Herlin (1902).
Turun taidemuseo.
Elvi Hellström-Särkilän perillisten lahjoitus.
Kuvannut Ari Laitinen.

Muotokuvassa Aline Kyrklund istuu pianotuolilla. Hän nojaa vasemmalla kädellään pianon kantta vasten, oikean käden levätessä sylissä. Pianon koskettimien värit toistuvat mallina olleen Aline Kyrklundin vaatetuksen värisävyissä. Hänen hiuksensa ovat nutturalla. Hänen yllään on musta leninki ja valkoinen pitsihuivi. Seinällä on osittain näkyvissä kipsinen reliefi.

Tämän muotokuvan mielenkiintoa lisäävät kaksi Kaarlo Vuoren mallista ottamaa valokuvaa, jotka ovat arvokkaita sekä taidehistorian että valokuvauksen historian kannalta. Toinen valokuva esittää Aline Kyrklundia maalattavaa muotokuvaa varten (kuva 36) ja toisessa Aline on valmis muotokuvamaalaus vieressään (kuva 37). Molemmat valokuvat ovat nykyisin harvoin nähtyjä stereokuvia. Niitä voi katsella stereokuvia varten

tehdyllä katselulaitteella, jolloin valokuvan näkee kolmiulotteisena.

Kaarlo Vuori on tutkinut ottamaansa valokuvaa Aline Kyrklundista tarkasti muotokuvaa varten. Tutkittuani sekä Vuoren ottamaa valokuvaa että hänen maa-

⁹⁹ Tieto saatu Turun taidemuseosta 13.4.2016.

laamaansa muotokuvaa, päädyin seuraavaan tulokseen: Kaarlo Vuori kopioi Aline Kyrklundin kasvot yksityiskohtaisen tarkasti valokuvan mukaan. Siihen hän on voinut käyttää mittatikkua tai muuta apuvälinettä. Ainoastaan Alinen kampa-
us on muotokuvassa korkeampi.

Erojakin muotokuvan ja valokuvan välillä on. Muotokuvassa Alinen asento on jäykempi valokuvan vinompaan ja hieman kaarevampaan asentoon nähden. Valokuvassa Alinen takana on ikkuna, mutta muotokuvassa sen tilalle on maalattu seinä. Piano on maalattu muotokuvaan hieman eri kulmasta nähtynä.

Kuva 36. Aline Kyrklund, o.s. Herlin (1902). Kuvannut Kaarlo Vuori.
Kuvälähde: Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki

Kuva 37. Aline Kyrklund, o.s. Herlin (1902). Kuvannut Kaarlo Vuori.
Kuvälähde: Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki

Muotokuvassa (kuva 38) on FT Anton Amandus Karsten (1862–1915). Hän toimi kielten ja historian opettajana sekä sanomalehtimiehenä.¹⁰⁰ Vuonna 1903 valmistuneen akvarellin omistaa Turun kaupunki. Maalauksen koko ei ole tiedossa.

Kuva 38. Anton Amandus Karsten (1903).
Teoksen omistaa Turun kaupunki,
Turun museokeskus.

Muotokuvassa on ruumiin rakenteeltaan tukeva mies, joka nojaa kevyesti taakse vihertävää taustaa vasten. Hän tukee vasenta kättään johonkin muotokuvan ulkopuolella olevaan, mahdollisesti tuolia tai sohvaa vasten. Hänellä on paksut, kärjistä ylöspäin taivutetut viikset. Mietteliäs katse on kohdistunut maalauksen ulkopuolelle. Valo heijastuu ikkunasta maalauksen oikeasta reunasta ja mallin vasemmalta puolelta, valaisten vain hiukan hänen ohimoa ja poskea. Karstenilla on yllään harmaa takki, valkoinen liivi ja pystykaulusinen paita sekä sininen solmio. Hänen oikean puoleinen käntensä on piilossa liivin sisäpuolella, kuten Napoleonilla. Tutta Palinin mukaan

elettä on tulkittu yleisemmäksi korkean aseman ja varakkuuden tunnukseksi tai miehisen voiman ja vaatimattomuuden merkiksi.¹⁰¹ Sen vuoksi voidaan olettaa Karstenin eleen viittaavan hyvään yhteiskunnalliseen asemaan.

Teos osoittaa, että Kaarlo Vuori oli hyvä maalaamaan muotokuvia sekä öljy- että vesivärein. Vaikka malli on esitetty olevan varjoisassa paikassa, teoksen valöörit ovat kuitenkin maalattu siten, että muotokuvaan on saatu syvyyttä.

¹⁰⁰ Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Anton Amandus Karsten.

¹⁰¹ Palin 2004, 247.

Karstenin muotokuvassa on nähtävissä myös öljyvärimaalaukselle ominaisia piirteitä, josta kasvot ovat hyvänä esimerkkinä. Saman vaikutelman saa valkoisena hohtavasta paidasta. Ainoastaan mallin takin ja taustan värit antavat enemmän viitteitä akvarellimaalauksesta.

Kuva 39. Tyttö
Maalannut Kaarlo Vuori (1904).
Turun taidemuseo.
Kuvannut Ari Laitinen

Huivipäistä köyhää ja kerjäävää tyttöä esittävä muotokuva on nimeltään *Tyttö* (kuva 39). Mallin nimi ei ole tiedossa. Vuonna 1904 valmistunut muotokuva on toteutettu vesi- ja peiteväreillä sävypaperille. Teoksen omistaa Turun taidemuseo. Kaarlo Vuori maalasi öljyväreillä kankaalle samanlaisen teoksen vuonna 1901, joten tämä teos on taiteilijan tekemä toisinto. Puolivartalokuvassa nuori köyhä tyttö katsoo talviselle taivaalle ja pitää käsiään anovassa asennossa rintansa edessä. Köyhyydestä on osoitukseksi oikean puoleisessa kädessä oleva risainen lapanen sekä rikkiäinen hihansuu kuluneen näköisessä takissa. Kaarlo Vuori on hyvin onnistunut saamaan tähän teokseen vaikutelman köyhyydestä, ilman kylmyydestä sekä nuoren tytön epätoivoisesta asemasta.

Muotokuva on maalattu sävypaperille, joka on näkyvissä teoksen reunoissa sekä osittain vaatteissa. Kaarlo Vuori on saanut esitettyä kylmätuulisen talvisään siten, että hän on maalannut tytön taustaa ensin kellertävällä värillä, jonka päälle

hän on maalannut valkoisella peitevärillä epätasaisin siveltimen vedoin. Vuori maalasi vaikutelman kosteista silmistä siten, että, silmän valkuainen on maalattu osittain silmän mustuaisten päälle hieman epätasaisesti. Teos on ajalle tyypillinen, myöhäinen ilmiö edellisen vuosisadan lopun tendenssirealismista, joita maalasivat esimerkiksi Albert Edelfelt, Akseli Gallén-Kallela ja Eero Järnefelt. Järnefeltin maalaus *Raatajat rahanalaiset / Kaski*¹⁰²(1893) edustaa tyyliä parhaiten.

Kerjäävää tyttöä katsellessa voisi kuvitella Vuoren nähneen mallina olleen lapsen kerjäämässä jossakin ulkona ja pyytäneen häntä mallikseen. Näin ei kuitenkaan ollut, vaan kyseessä oli lavastettu tilanne. Malli poseerasi Vuoren ottamaa valokuvaa (kuva 40) varten asunnon lämmössä. Rekvisiittana mallilla oli huivi pään ympärillä ja ehjät lapaset käsissään. Tämä valokuva osoittaa hyvin, miten taiteilijat ovat käyttäneet valokuvia teostensa sommittelujen apuna moniin erilaisiin aiheisiin.

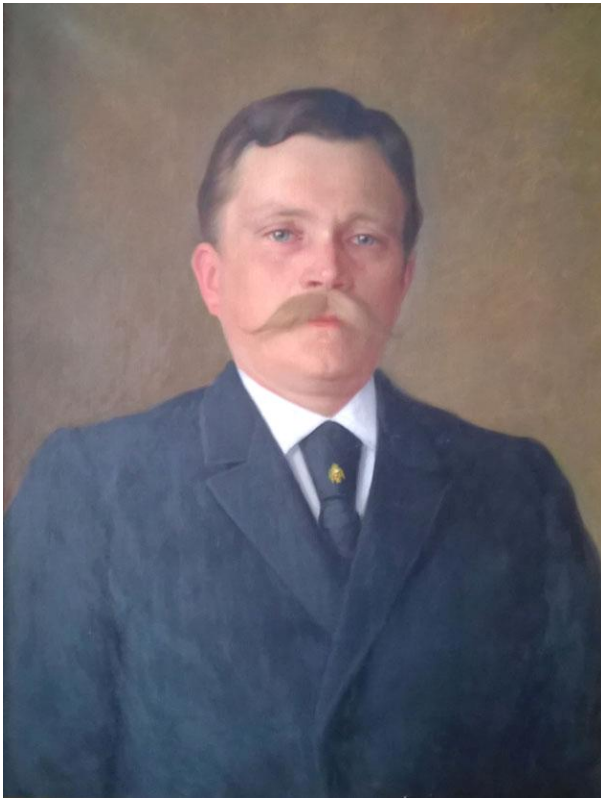

Kuva 40.
Tyttö (1904).
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde:
Maija Kuusanmäen arkisto,
Helsinki.

---

¹⁰² Järnefeltin teos *Kaski / Raatajat rahanalaiset* on nähtävissä Kansallisgallerian internetsivulla osoitteessa <http://kokoelmat.fng.fi/app?si=A+I+514>.

Teollisuusneuvos *Kustaa Hiekan*¹⁰³(1855–1937) muotokuva (Kuva 41) on valmistunut vuonna 1904, jolloin Hiekka oli menestynyt kultaseppä ja liikemies. Muotokuvassa Hiekka seisoo rauhallisen näköisenä tumma puku yllään. Hieman väsyneeltä vaikuttavat silmät katsovat suoraan kohti muotokuvaa katsovaa henkilöä. Poseerausasento on perinteinen, hieman jäykän vaikutelman antava rintakuva. Kaarlo Vuori on onnistunut toteuttamaan mallinsa näköisyyden oikein hyvin, vaikka teos ei sisällöltään ole muuten vaikuttava. Teos olisi ollut vaikuttavampi jos Vuori olisi maalannut miljöömuotokuvan, jossa Kustaa Hiekka olisi esitetty työhuoneessaan.

Kuva 41.
Kustaa Hiekka (1904).
Maalaus Kaarlo Vuori.
Hiekan taidemuseo, Tampere.
Kuvannut Ari Laitinen.

Kustaa Hiekka syntyi Laitilassa vuonna 1855. Hän sai kultasepän kisällinkirjan vuonna 1875 viiden vuoden opiskelun jälkeen. Hiekka työskenteli kaksi kuukautta Viipurissa ja sen jälkeen Pietarissa vuosina 1876–1878, minkä jälkeen hän muutti Poriin kulta- ja kelloseppäksi. Sieltä hän matkusti Pariisiin maailmannäyttelyyn ja jatkoi Turkuun. Siellä hän sai kultasepän mestarikirjan. Turusta Hiekka muutti Tampereelle vuonna 1879 ja meni naimisiin kultasepän lesken, Henrika Karolina Areniuksen kanssa. Vuonna 1898 Hiekka perusti Suomen Kultaseppä Osakeyhtiön, johon liitettiin kaksi helsinkiläistä kultaseppäliikettä.

¹⁰³ Kustaa Hiekka käytti itsestään kolmea eri nimeä: Kustaa Hiekka (1855–1870 ja 1919–1937), Gustaf Wilhelmsson (1870–1871) ja Gustaf Lindell (1871–1919). – Aronpuro 2006, 17.

Kustaa Hiekkaa voidaan pitää Suomen jalometalliteollisuuden perustajana. Kultasepän toimensa lisäksi hän oli aktiivinen myös yhdistystoiminnassa sekä kunnallispolitiikassa. Hiekka kuului Tampereen kaupunginvaltuustoon 32 vuoden ajan. Hiekka lahjoitti Hämeen museolle keräämänsä kansatieteellisen aineistonsa. Hän kuoli 82-vuotiaana vuonna 1937.

Kuva 42.
Teatterinjohtaja Tilda Vuori (1906–07).
Nykytaiteen museo, Tampereen
kokonaisuus.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Tampereen Työväen Teatterinjohtaja Tilda Vuori (1869–1922) oli Kaarlo Vuoren vaimo (kuva 42). Öljyvärimaalauksen kankaalle on vuodelta 1906–07. Teoksen koko on 130 x 75 cm ja sen omistaa Tampereen taidemuseo. Tässä kokovartalomuotokuvassa Tilda Vuori on avaamassa teatterin esirippua, pitäen vasenta kättään osittain selkensä takana. Hän katsoo samalla kutsuvasti ulos maalauksesta. Teatterin näyttämö on maalattu valoisana ilman yksityiskohtia taustalle. Sitä näytetään katsojalle, kuin mahdollisuutena saapua katsomaan teatteriesitystä. Esiripun takaa kajastava valo luo teokseen kolmiulotteisen vaikutelman.

Esirippua pidetään näyttelijöihin liittyvänä attribuuttina. Hiuksiin heijastuva valo muodostaa sädekehämäisen vaikutelman tum-

mempaa taustaa vasten. Teoksessa on käytetty hillittyjä värejä, jotka toistuvat monin paikoin: Tilda Vuoren hameen siniharmaa väritys toistuu taustan varjokohdissa sellaisenaan ja sekoittuneena vaaleampiin varjoihin, joissa on mukana esiripun värisävyjä. Niitä on myös lattialla sekä näyttämön valoisissa kohdissa. Tilda Vuoren asu saattaa kuulua hänen normaaliin vaatetukseensa, mutta yhtä hyvin se voi olla esitykseen kuuluva rooliasu.

Tilda Vuori ei poseerannut muotokuvaa varten teatterin lavalla, vaan Vuorten asunnossa. Kuvassa 43 hän seisoo kahden huoneen välisessä oviaukossa, jonka yläpuolelle on ripustettu tumma verho. Kaarlo Vuori valokuvasi vaimoaan erilaisissa asennoissa kyseistä muotokuvaa varten. Valokuvat osoittavat hyvin, miten hyödyllinen apuväline kamera oli taiteilijoille. Kaikkia sommitteluun liittyviä luonnoksia ei ollut tarvetta piirtää, koska kameran avulla sai nopeasti kuvattua mallin yksityiskohtineen taiteilijan toiveiden mukaan.

Kuva 43. Tilda Vuori.
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Otan vertailun vuoksi Albert Edelfeltin maalaaman Ida Aalbergin muotokuvan (1902)¹⁰⁴(kuva 44). Teoksessa Aalberg on maalattu avaamassa teatterin esirippua. Näyttämö näkyy hämärästi taustalla. Ida Aalbergin muotokuva on maalattu yksitoista vuotta ennen Tilda Vuoren muotokuvaa. Voidaan olettaa, että Kaarlo Vuori on nähnyt teoksen aikanaan Kansallisteatterin lämpiössä ja siitä hän on voinut saada idean omaan teokseensa. Siitä on todisteena valokuva (kuva 45). Valokuvassa Tilda Vuori on samankaltaisessa asennossa ja pitkässä hameessa kuin Aalberg Edelfeltin teoksessa. Vastaavia asentoja ovat monet taiteilijat maallanneet näyttelijöistä. Hyvänä esimerkkinä on ranskalaisen taiteilijan Georges-

---

¹⁰⁴ Ida Aalbergin muotokuva on nähtävillä Suomen Kansallisteatterissa.

Jules-Victor Clairin (1843–1919) muotokuvamaalaus Sarah Bernhardtista (1844–1923) vuonna 1879 (kuva 46). Sekä Edelfelt että Vuori ovat voineet nähdä kyseisen teoksen Pariisissa. Sarah Bernhardtin ja Tilda Vuoren asennoissa sekä molempien naisten hameiden helmojen asetteluissa on yhtäläisyyksiä enemmän kuin Ida Aalbergin muotokuvassa. Myös Riitta Autere on pro gradussaan¹⁰⁵ *Teatterin taidekokoelman roolihahmoinen näyttämötaiteilijan kuva ja valokuvan vaikutus sen sisältöön* (2004) maininnut Edelfeltin ja Clairin ´n teosten yhtäläisyydestä.

Kuva 43. Ida Aalbergin muotokuva (1902).
Maalannut Albert Edelfelt (yllä oikealla).
Kuva teoksesta Kallio, Rakel (2004) Albert Edelfelt.
kuvannut Douglas Siven.

Kuva 45. Vasemmalla.
Tilda Vuori.
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Maija Kuusanmäen arkisto,

Kuva 46. Oikealla.
Sarah Bernhardt
(1897). Maalannut
Georges-Jules-Victor
Clairin.
Musée de la Comédie-
Française, Pariisi.

¹⁰⁵ Autere 2004, 34 (JY/MUTKU/TH).

Tilda Vuoren muotokuva pidettiin Kaarlo ja Tilda Vuoren asunnon seinällä Tampereella (kuva 47). Valokuva on otettu Vuorten asunnosta, joka sijaitsi niin sanotussa Kymmenen miehen talossa Hämeenkatu 27:ssä. Valokuvassa Tilda Vuori istuu olohuoneen tuolilla lukemassa kirjaa. Seinällä on useita Kaarlo Vuoren maalaamia teoksia. Niistä kolmas vasemmalta on *teatterinjohtaja Tilda Vuoren* muotokuva.

Lasinegatiivi on tallessa Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa ja digitoitu valokuva on nähtävissä kuva-arkiston internet-sivulla.

Kuva 47. Vuoren perheen olohuone. Pöydän vieressä istumassa Tilda Vuori ja taustan seinällä on nähtävissä ylärivissä Kaarlo Vuoren omakuva, runoilija J. H. Erkon muotokuva sekä Teatterinjohtaja Tilda Vuoren muotokuva. Kaarlo Vuoren omakuvan alla on muotokuva taiteilija Gunnar Berndtsonista, joka on ensimmäinen Vuoren tekemä öljyvärimaalaus. Kuvannut Kaarlo Vuori. Vapriikin kuva-arkisto.

Valokuvassa (kuva 48) on Kaarlo Vuoren poika Veijo ja vaimo Tilda. He poseeraavat Vuorten asunnon huoneen ovensuussa. Huoneesta näkyy vain osittain pari kukkavaasia ja kolme maalausta. Kaarlo Vuori otti valokuvan lasinegatiiville, jonka koko on 12 x 9 cm. Huonokuntoinen lasinegatiivi on tallessa Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa ja digitoitu valokuva on nähtävissä kuva-arkiston internet-sivulla. Kaarlo Vuori toteutti öljyvärimalauksen (kuva 48) ottamansa valokuvan perusteella. Teoksen valmistumisvuosi ei ole tiedossa. Veijo Vuori syntyi vuonna 1903, joten hän on ollut teoksen valmistuessa 3–5 -vuotias. Siitä voi päätellä, että teos on valmistunut vuosien 1906–1908 välisenä aikana.

Kuva 48. Veijo ja Tilda Vuori (1906–08).
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Lähde: Vapriikin kuva-arkisto.

Maalaus (kuva 49) on tarkka toisinto valokuvasta kun tarkastellaan mallien asentoja. Poikkeukset valokuvan ja maalauksen välillä ovat Veijon pään asennossa, Tildan paidan yksityiskohdissa, taustassa ja maalauksen rajauksessa. Maalauksen taustan kelta-vihreä väriyys antaa metsäisen vaikutelman. Valokuvassa Tilda Vuoren pää on koko-

Kuva 49. Veijo ja Tilda Vuori (1906–08).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseon omistuksessa.
Kuvannut Ari Laitinen.

naan näkyvissä, mutta maalauksessa pään yläosa on rajattu pois. Veijon ja Tildan vaatteiden värejä ei voi päätellä mustavalkoisesta valokuvasta, mutta todennäköisesti ne ovat olleet samanväriset kuin maalauksessa. Teoksessa vaatteiden rypyt ja laskokset ovat hyvin toteutettuja, samoin valöörit. Teoksessa on myös nähtävissä yhtäläisiä piirteitä joihinkin Martta Wendelinin (1893–1986) myöhemmin valmistuneisiin teoksiin.

Kaarlo Vuori ei ole halunnut tehdä valokuvasta tarkkaa kopiota, vaan hän on käyttänyt taiteilijan vapautta teoksen toteutuksessa. Veijo seisoo nojaten istuvan Tildan polvea vasten. Veijo-pojan asento on muuten samanlainen kuin valokuvassa, mutta maalauksessa hän on pienempi ja hänen asentonsa on toteutussa maalauksessa veikeämmin vinossa kuin valokuvassa. Asento korostaa lapsen leikkisyyttä tehokkaammin kuin varautuneesti kameran linssiin katsovan lapsen katse valokuvassa. Tilda on maalattu suuremmaksi ja hän on kumarammassa asennossa kuin valokuvassa. Hänellä on erilainen paita ja valkoinen huivi harteillaan.

Kuva 50. Naisen muotokuva (1907).
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Naisen muotokuva -teos (kuva 50) esittää noin 60–70-vuotiaasta nojatuolissa istuvaa naista, jonka henkilöhistoria ei ole tiedossa. Teos on öljyvärimaalaus kankaalle, jonka koko on 107,3 x 74,2 cm. Se on valmistunut vuonna 1907 ja on Tampereen taidemuseon omistuksessa.

Muotokuvan nainen istuu ryhdikkäänä ja tyylikkäänä. Hän on pukeutunut mustaan hameeseen ja puseroon, jonka rintamus on valkoista pitsiä. Naisella on kultainen kaulaketju kaulassa sekä hiukset nutturalla. Naisen katse on suunnattu maalauksen sivuun. Hänellä on hieman hymyilevä, itse-

varma olemus. Naisen takana oleva harmaasävyinen seinä on maalattu vapain siveltimenvedoin. Värisävyt ovat sopusointuisat maalauksen muiden osien kanssa. Kaarlo Vuori on toteuttanut tämänkin muotokuvan hyvin taitavasti. Vuori on maalannut muotokuvaan naisen kasvoihin iän mukana tulleita ryppyjä sekä hänen käsiinsä ihon alaisia verisuonia.

Tohtori Alfthan aatelispuvussa (kuva 51) on öljyvärimaalaus kankaalle, jonka koko on 130 x 75 cm. Teos on valmistunut vuonna 1910 ja se on Tampereen taidemuseon omistuksessa. Alfthanilla on yllään koristeellinen musta aatelispuku ja siihen kuuluvat valkoinen liivi, paita ja rusetti. Vasemmassa kädessä hänellä on pukuun kuuluva hattu ja vyötäröllä roikkuu kultakoristeinen miekka, jossa on valkoinen kädensija. Oikealla kädellään hän pitää kiinni valkoisesta hansikkaasta. Teoksen taustassa on ruskean ja vihreän sävyjä.

Kaarlo Vuori otti valokuvan tohtori Alfthanista. Siinä hän istuu ja pitää hattua vyötärönsä kohdalla. Sekä valokuvassa että maalauksessa valo tulee oikealta puolelta. Koska valokuvassa (kuva 52) Alfthan istuu, niin mahdollisesti Vuori aikoi maalata hänen muotokuvan istuvaan asentoon. Hän päätyi lopulta arvokkaamman vaikutelman antavaan muotokuvaan jossa Alfthan seisoo selkä suorana. Siten myös aatelispuku on saatu muotokuvaan paremmin esille.

Kuva 51.
Tri Alfthan aatelispuvussa (1910).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 52. Tri Alfthan aatelispuvussa. Kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde: Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Carl Wilhelm Napoleon Åkerlund¹⁰⁶ (1840–1911) (kuva 53) omisti yhden Tampereen suurimmista sekatavarakaupoista.¹⁰⁷ Åkerlund oli syntymään Helsingin ruotsinkielisiä. Hän aloitti työnteon nuorena ja osti säästämillään rahoilla itselleen myynnissä olleen kaupan vuonna 1870. Åkerlundista tuli Tampereen Säästöpankin johtaja vuonna 1887. Saman vuonna hän myi liikkeensä. Vuonna 1890 hänelle myönnettiin kunnallisneuvoksen arvonimi. Åkerlundia pidettiin elinaikanaan omalaatuisena ja yksinäisenä henkilönä, jota Tampereen kaupungin seuraelämä ei kiinnostanut. Hän lahjoitti suuren omaisuutensa sivistyksen ja hyväntekeväisyyden edistämiseen.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ Yleensä on käytetty kahden etunimen lyhennettä: C. W. Åkerlund.

¹⁰⁷ Sinisalo 1947, 217.

Sekatavarakaupat myivät 1900-luvun vaihteessa kaikkea mahdollista tavaraa alkoholijuomista alkaen. Myöhemmin sekatavarakaupoista alkoi muodostua erilaisten tavaroiden erikoisliikkeitä. – Sinisalo 1947, 217.

¹⁰⁸ Helenius 1987, 11.

Kuva 53. C. W. Åkerlund
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Lähde: Maija Kuusanmäen arkisto,
Helsinki.

Kuva 54. C. W. Åkerlund (1911). Nykytaiteen
museo, Tampereen kaupungin kokoelma.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

C. W. Åkerlundin muotokuva (kuva 54) on maalattu öljyvärein kankaalle, jonka koko on 60 x 45 cm. Valokuvaa ja muotokuvaa verratessa toisiinsa, voidaan todeta niiden yhtäläisyydet. Molemmissa Åkerlundin asento on identtinen. Maalaus on rajattu kyynärpään korkeudelle. Huomattavin ero taustaa lukuun ottamatta on kasvoissa, jotka ovat maalauksessa hieman pyöreämmät. Myös nenässä on eroja valokuvaan verrattuna. Syynä eroavaisuuksiin saattaa olla taiteilijan näkemys mallista. Vaikka Vuoren maalaus Åkerlundista ei yllä hänen parhaiden muotokuviansa tasolle, on teos silti hyvin toteutettu sekä malli on helposti tunnistettavissa.

Toimittaja Jukka Asp (kuva 55) istuu sohvalla ikkunan vieressä. Ikkunasta lankeaa valo pöydälle, kirjaan ja Aspin kasvoille. Ikkunaverho johdattaa katseen pöydällä olevaan kirjaan, jonka alla on paperiarkkeja. Siitä katse ohjautuu edelleen Aspin kädessä olevaan avoimen kirjan sivuille. Ikkunan alempi poikki puu kukan lehdet sekä teoksen oikeassa reunassa olevan senkin yläreuna johdattavat katseen Jukka Aspin kasvoihin. Aspin vasen silmä sijaitsee muotokuvan keskilinjalla. Asp on kääntänyt katseensa pois kirjasta ja ilmeestä päätellen hän on sanomassa jotakin. Hänen vasen käntensä lepää sohvan selkänojan päällä, riiputtaen taiteltua paperia tai nenäliinaa.

Kuva 55.
Toimittaja Jukka Asp.
Maalannut Kaarlo Vuori.
Kuvannut Juhani Riekkola.
Vapriikin kuva-arkisto

Teos on miljöömuotokuva, koska Jukka Asp esitetään omassa toimintaympäristössään. Yksityisomistuksessa oleva teos on valmistunut vuonna 1892 ja sen koko on 45,5 x 33,5 cm. Jos muotokuvan henkilöä ei nimeä ja ammattia ei tiedäisi, Kaarlo Vuoren teoksesta voisi päätellä sen esittävän mahdollisesti kirjailijaa. Siihen viittaavat kirjailijan attribuutteina oleva kirja miehen kädessä sekä kirja- ja paperipino viereisellä pöydällä, jotka luonnollisesti kuuluvat myös toimittajalle.

4.4 Postuumit, valokuvan mukaan maalatut muotokuvat

Kaarlo Vuori maalasi Hilda Aspin (1862–1891) muotokuvan (kuva 56) postuumisti valokuvan perusteella. Hilda Asp toimi suomalaisen tyttökoulun opettajana Kuopiossa vuosina 1871–1883. Hän ryhtyi hyvän ystävänsä, Minna Canthin neuvosta Suomalaisen Teatterin näyttelijäksi vuonna 1883. Hilda Asp kyllästyi näyttelijän työhön ja muutti Helsinkiin vuonna 1887, jossa hän jatkoi työtään opettajana ja suomentajana.¹⁰⁹ Hilda Asp oli kihloissa runoilija ja suomentaja Elias Erkon¹¹⁰ (1863–1888) kanssa, jota ystävät kutsuivat nimellä Ruuto. Teoksen koko tai valmistusvuosi ei ole tiedossa.

Muotokuvassa Hilda Asp seisoo sinisen marmorisen jalustan vieressä. Hän pitää vasemman käden sormiaan kevyesti sen päällä. Valokuvaamoissa käytettiin 1800-luvulla yleisesti erilaisia jalustoja, joista kuvattavat henkilöt saivat pitää tukea valokuvaamisen aikana. Oikean puoleisessa kädessä Hilda Aspilla on iso lierihattu, joka näkyy muotokuvassa vain osittain. Hänen vaatetuksena on ruskea hame ja tiukka pystykaulusinen jakku. Siinä on etuosasta vasempaan hartiaan ulottuva tiheärivinen napitus. Vaatetuksen ja vartalon muodosta päätellen Hilda on pitänyt korsettia. Hänen hiuksensa ovat melko lyhyet ja hyvin kiharaiset. Hilda katsoo pois päin maalauksen vasemman reunan suuntaan totinen ilme kasvoillaan. Koska kyseinen teos on postuumi muotokuva, Kaarlo Vuori on voinut sommitella teoksen aiheen siten, että Hilda Asp katsoo menneeseen aikaan. Taustalla oleva seinä on maalattu sävykkääksi siten, että se kehystää

Kuva 56. Hilda Asp
Kuva kirjasta Hilda & Elias, s. 182
Kirjasta kuvannut Ari Laitinen.

¹⁰⁹ Hilda Aspin arkisto.

¹¹⁰ Hilda Aspin arkisto.

henkilöhahmoa ja muodostaa hänen taakseen kirkkaan pilvimäisen vaikutelman. Siihen heijastuu muotokuvan oikealta puolelta tuleva valo, joka valaisee Hildan vasemman posken, kädet ja suurimman osan vaatetuksesta.

Marja Niiniluoto on kirjoittanut kirjan *Hilda & Elias* kuvatekstissä: "*Hilda Aspin kuoleman jälkeen Kaarlo Vuori maalasi hänestä valokuvan mukaan suurehkon muotokuvan*".¹¹¹ Kaarlo Vuori on toteuttanut tämän muotokuvan hienosävyisin siveltimen vedoin. Teos on onnistunut erittäin hyvin, vaikka se onkin toteutettu mustavalkoisen valokuvan mukaan. Hilda Aspin postuumissa muotokuvassa Vuori on tavoittanut hienostuneen värien käytön ja edesmennyttä henkilöä ylevöittävästä kuvaustavan avulla psykologisen realismin muotokuvaperinteen parhaat piirteet.

4.5 Muut ihmisiä kuvaavat aiheet

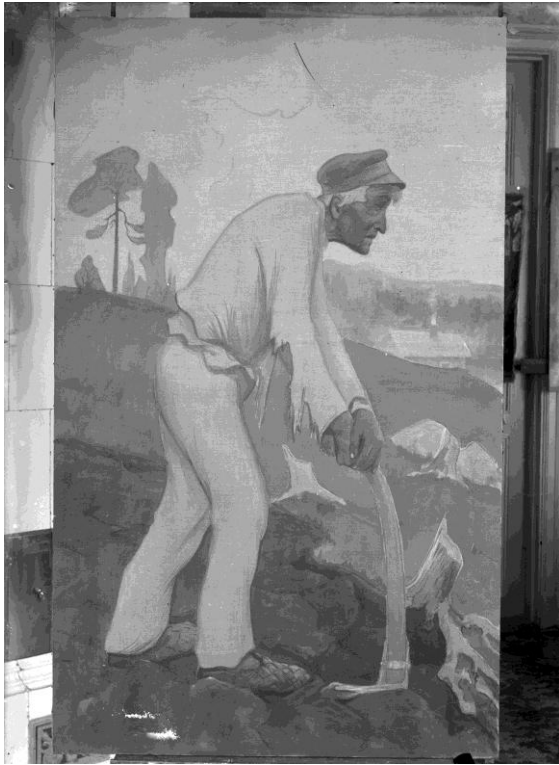
Kaarlo Vuori maalasi malleistaan myös muita aiheita kuin pelkkiä muotokuvia. Teokset esittävät usein nuorta naista istumassa tai seisomassa tyyneessä tai tuulisessa säässä. Mallin katse on suunnattu johonkin kaukaisuuteen. Vuori valokuvasi mallejaan näitä teoksiaan varten ulkona pelloilla, metsiköissä ja rantamaisemissa. Malleina oli Vuoren vaimo Tilda sekä heidän tuttaviaan. Muotokuvista poikkeavissa aiheissa on usein järvimaisema taustalla. Poikkeuksiakin maalausaiheissa on, kuten esimerkiksi teokset pellon raivaaja (kuva 57) sekä *Nainen ja vene* (kuva 58)¹¹². Otan ne seuraavaksi lähempään tarkasteluun.

---

¹¹¹ Niiniluoto 1983, 182.

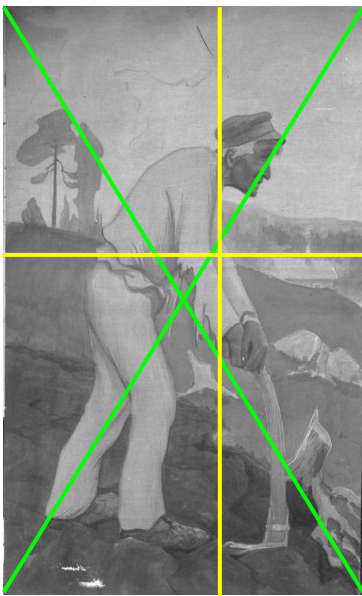
¹¹² Käytän teoksista nimitystä "Pellon raivaaja" ja "Nainen ja Vene" tässä yhteydessä, koska niiden oikeat nimet eivät ole tiedossa.

Kuva 57a. Pellon raivaaja.
Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde: Vapriikin kuva-arkisto.

Pellon raivaaja (kuva 57a ja 57b) on poikkeus Kaarlo Vuoren tuotannossa. Vuori on kuvannut valmiin teoksen asunnossaan. Maalauksen takaa näkyy hieman kakluunia ja huoneen oviaukkoa. Lasinegatiivi on tallessa Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa, jonka internet-sivulla digitoitu valokuva on nähtävissä. Valokuvassa olevan teoksen, henkilön nimi, teoksen valmistusvuosi tai koko ei ole tiedossa. Teos esittää lippalakkista miestä, joka on kuokkimassa maata. Hänellä on yllään vaaleat housut ja rikkinäinen paita sekä jalassa tuohivirsut.

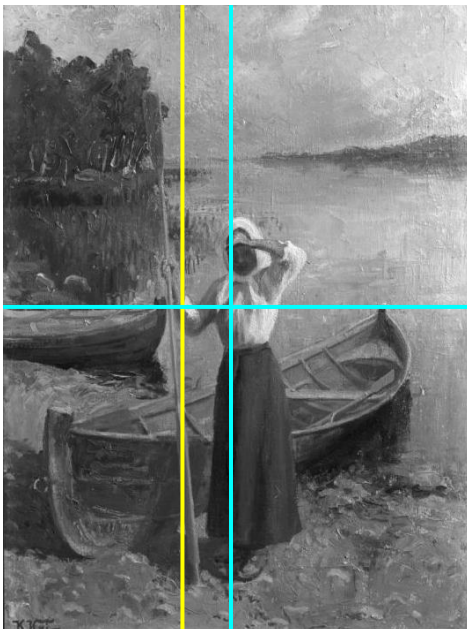
Teos muistuttaa enemmän Vuoren kuvitustöitä kuin maalauksia. Tyyliltään teos on symbolistinen ja, se on voinut saada vaikutteita Pekka Halosen (1865–1933) teoksista. Pellon raivaaja (kuva 57b) seisoo kumarassa asennossa siten, että pystysuora kultainen leikkaus (keltainen) kulkee käsien kautta kaulan ja niskan kohdalle, kuin erottaen pään vartalosta. Samassa linjassa on myös maassa olevan kuokan terä. Vaakasuora kultainen leikkaus (keltainen) on taustalla näkyvän talon katon kanssa samassa linjassa. Se erottaa kauempana siintävän

horisontin ja etualan pellot omiksi alueiksi. Vasemmasta alakulmasta oikeaan yläkulmaan kulkeva diagonaali (vihreä) kulkee kyntäjän kantapäähän ja säären kautta kasvoja hipoen. Toinen diagonaali rajaa isojen puiden latvat ja kyntäjän edessä olevan pienen mäen.

Kuva 58a. Nainen ja vene
Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde: Vapriikin kuva-arkisto.

Nainen ja vene (Kuvat 58a ja 58b) on otettu malliksi teoksesta, jota voi pitää sekä muotokuvana että kansankuvauksena. Lasinegatiivi on tallessa Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa, jonka internet-sivulla digitoitu valokuva on nähtävissä. Valokuvassa olevan teoksen, mallin nimi, valmistumisvuosi tai koko ei ole tiedossa. Teos esittää nuorta naista seisomassa rannalla soutuveneen vieressä airo kädessään. Hänen päässä on valkoinen huivi sekä vaatetuksena vaalea paita ja tumma nilkkoihin ulottuva pitkä hame. Kesäinen järvimaisema vastakkaisine rantoineen siintää taustalla. Paksusta värien käytöstä päätellen teoksen toteutukseen on käytetty myös maalausveistä.

Tämä teos poikkeaa muista esitellyistä muotokuvista aiheensa vuoksi. Naisen sijainti on tarkasti pystysuoran keskilinjän kohdalla (sininen), joka kulkee hänen oikean puoleisen silmänsä kautta kengänkärkien väliin (kuva 57b). Vaakasuora keskilinja (sininen) kulkee mallin rintakehän kohdalta. Se yhdistää samalla kaksi soutuvenettä, sivuten toisen ve-

Kuva 58 b. a toisen keulaa. pystysuora kulmainen leikkaus (keltainen) sivuaa melaa ja sitä pitelevää kättä.

Seuraavissa kahdessa Kaarlo Vuoren maalauksessa (kuvat 59–61) malleina olevat naiset katselevat järven suuntaan. Yhdessä malli esitetään kasvot sivusta nähtynä. Hän pitää käsiään kasvojen sivulla, mahdollisesti suojaamassa niitä tuulelta. Ei ole tiedossa, keitä teosten mallit olivat. Tilda Vuori saattaa olla yhden teoksen malli (kuva 68), mutta siitä ei ole varmuutta. Teos jossa nainen istuu kivellä, katsellen järvelle, on valmistunut vuonna 1909. Muiden valmistusvuosi ei ole tiedossa. Oletettavasti ne ovat valmistuneet joko samana vuonna tai vuotta aiemmin tai myöhemmin maalausaiheista päätellen. Kaksi muuta teosta ovat toistensa kaltaiset. Teosten koko ja nykyiset omistajat ovat tuntemattomia.

Tunsiko Kaarlo Vuori kaupunkilaisena jonkinlaista kaipuuta lapsuutensa järvimaisemiin? Teosten aiheet eivät liity kaipuuseen järvimaisemia kohtaan siitä syystä, että vaikka Vuori asui Tampereen keskustassa, hänellä oli mahdollisuus käydä Näsijärvellä tai Pyhäjärvellä soutelemassa tai viettämässä vapaa-aikaa perheensä kanssa. Kesäisin Vuoren perhe vietti pitkiä aikoja kesäasunnolla Ruovedellä. Todennäköisin syy muotokuvista poikkeaviin aiheisiin johtuu ennen kaikkea halusta maalata erilaisia aiheita muotokuvamaalauksen vastapainoksi. Muotokuvatilausten vähäinen määrä on voinut osaltaan vaikuttaa aiheiden valintaan.

Järvelle katsova nainen (Kuva 59) on maalattu yksityiskohtaisemmin ja hienommin siveltimen vedoin kuin *Kivellä istuva nainen* (kuva 60) ja *Nainen rannalla* (kuva 61)¹¹³. Niissä siveltimen vedot ovat selvästi nähtävissä ja öljyväri on paksumpaa. Lasinegatiiveja säilytetään Vapriikin kuva-arkistossa, jonka internet-sivuilla digitoidut valokuvat ovat nähtävillä.

---

¹¹³ Käytän tässä yhteydessä teoksista nimiä *Järvelle katsova nainen*, *Kivellä istuva nainen* ja *Nainen rannalla*, koska niiden oikeat nimet eivät ole tiedossa.

Kuva 59.
Järvelle katsova nainen.
Maalannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

Kuva 60.
Kivellä istuva nainen (1909)
Maalannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

Kuva 61.
Nainen rannalla.
Maalannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

Kaarlo Vuoren lisäksi monet muut taiteilijat, kuten esimerkiksi Albert Edelfelt (1854–1905), Gunnar Berndtson (1854–1895), Eero Järnefelt (1863–1937) sekä Pekka Halonen (1865–1933) maalasivat 1800- ja 1900-luvuilla muotokuvien lisäksi ihmisiä järvimaisemissa sekä maaseudulla. Usein teoksissa kuvataan naisia aurinkoisella ilmalla.

4.6 Eläinmuotokuvat

Voiko eläimistä maalattuja teoksia nimittää eläinmuotokuviksi? Eläinaiheisia maalauksia on tehty kivikaudesta lähtien nykyaikaan saakka. Eläimet ovat symboloineet erilaisia asioita ja niiden avulla on myös osoitettu muotokuvattavan henkilön arvoasema. Muotokuvan pitäisi täyttää kolme ehtoa Cynthia Freelandin mukaan. Ne ovat: esitys elävästä olenosta, jolla on fyysinen vartalo ja jonkinlainen psykologinen luonne. Lisäksi tekijän ja mallin on oltava tietoisia poseerauksesta maalausta varten. Ihmisten kanssa asuvat eläimet täyttävät kaksi ensimmäistä ehtoa: ne ovat fyysisiä olentoja ja niillä on tietynlainen luonne jonka taiteilija voi tuoda esille. Freeland on tullut siihen tulokseen, että vaikka eläimet

voidaan opettaa istumaan tai seisomaan paikoillaan, niin mikään eläin ei tiedosta olevansa taiteilijan mallina muotokuvaa varten¹¹⁴.

Voiko eläimen tunteita esittää muotokuvassa? Freelandin mukaan asia on vielä nykyaikana ratkaisematta, mutta joidenkin mielestä se on mahdollista.¹¹⁵ Suhtaudun myönteisesti eläinmuotokuvaan ja olen Freelandin kanssa samaa mieltä siitä, että eläin ei poseeraa tietoisesti. Kun eläin on mallina piirrosta tai maalausta varten, se osaa olla paikallaan tietyn aikaa ja seuraa myös katseellaan muotokuvan tekijän (käden) liikkeitä. Mielestäni eläin on silloin tietoinen, että se on katselun kohteena ja jotain on tapahtumassa. Jos vertaa eläimen ja ihmisen poseerausta muotokuvaa varten niin suurin ero on siinä, että kun teos on valmis, niin tuskin eläin on kiinnostunut näkemään, mitä taiteilija on saanut aikaiseksi. Mallina ollut ihminen haluaa nähdä, miten teos on onnistunut ja onko se mallinsa näköinen.

Kuva 62. Poku (1894).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Kustaa Hiekan taidemuseo.
Kuvannut Ari Laitinen.

Kaarlo Vuori maalasi muotokuvan Poku-hevosesta (kuva 62) valokuvan mukaan. Vuori on onnistunut hyvin teoksen valööreissä sekä lihasten että jänteiden kuvaamisessa. Jonkinlainen maisema taustalla olisi antanut teokseen enemmän syvyyttä. Vain hento varjostus hevosen

alla osoittaa sen seisovan jonkinlaisella alustalla. Vaikka maalauksessa Pokun pää on suuri sen ruuhon verrattuna, niin mallina ollut hevonen oli maalauksessa rotunsa näköinen¹¹⁶.

¹¹⁴ Freeland 2010, 18.

¹¹⁵ Freeland 2010, 8.

¹¹⁶ Tieto saatu Hiekan taidemuseonjohtaja Liisa Rintalalta 22.9.2016.

4.7 Kopiot toisten taiteilijoiden teoksista

Taideteosten kopioiminen kuului taideopetukseen, ja jäljennöksiä tehtiin vielä 1900-luvun puolella. Suomalaisten suurmiesten muotokuvien kopiot olivat suosittuja 1800-luvun lopulta lähtien. Niillä oli merkitystä kansallistunteen kohottajina. Myös Kaarlo Vuori maalasi kopiota toisten taiteilijoiden teoksista, joskaan ei kovin montaa. Tutkimuksen yhteydessä olen tutustunut vain kahteen teokseen: piispa Jakob Kadolinin ja Elias Lönnrotin muotokuvaan.

Kuva 63.

Piispa Jakob Gadolin (k. 1802). Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori. Kopio Johan Erik Hedbergin (1767–1823) teoksesta. Vapriikin kuvaarkisto. Hedbergin maalaama teos kuuluu Helsingin yliopiston muotokuvakokoelmiin.

Kaarlo Vuoren maalaus Turun Piispa Jakob Gadolinista (k. 1802) (kuva 63) on kopio Johan Erik Hedbergin (1767–1823) teoksesta. Muotokuva esittää suoraan eteenpäin katsovaa miestä, jonka tunnistaa kirkonmieheksi lipereistä. Jos mallina olisi tuntematon henkilö, niin kunniamerkistä¹¹⁷ ja juhla-asusta voisi päätellä hänen olevan korkeassa kirkollisessa asemassa. Gadolin oli matematiikan dosentti 1745, tähtitieteen professori 1748, fysiikan professori 1753–62, teologian professori 1762–88, Turun piispa ja Turun Akatemian varakansleri 1788–1802.¹¹⁸ Gadolin teki tarkkoja kolmiomittauksia Turun ja Ruotsin välisessä saaristossa. Hän selvitti myös Turun tarkan sijainnin sekä korkeuden merenpinnasta.

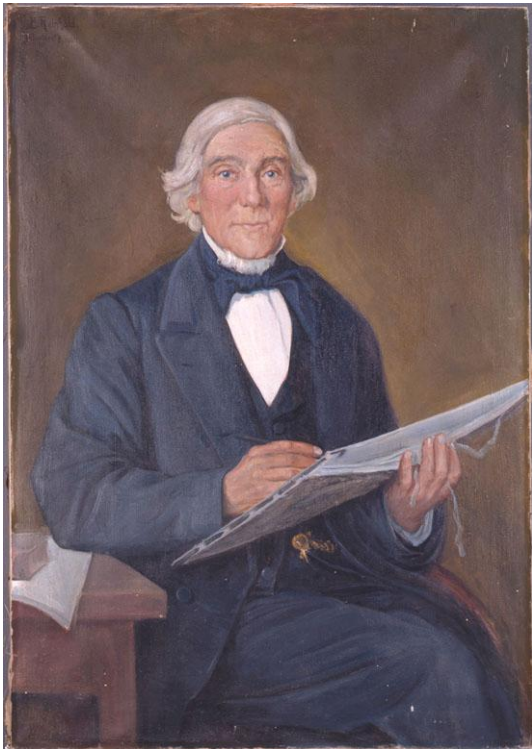
Teoksen valmistumisvuosi, koko tai proveniensi¹¹⁹ eivät ole tiedossa. Kaarlo Vuori kuvasi maalaamansa teoksen 12 x 9 cm lasinegatiiville. Negatiivi on talles-

¹¹⁷ Gadolinilla on muotokuvassa Pohjantähti-ritarikunnan suurristi rintatähtineen.

¹¹⁸ Kalevo 1990, 25.

¹¹⁹ Proveniensi on taideteoksen historia. Siitä selviää teoksen tekijä ja sen omistushistoria sijoitustietoineen.

sa Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa ja digitoitu valokuva on nähtävissä kuva-arkiston internetsivulla.

Kuva 64. Elias Lönnrot (1911).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Tampereen kaupungin kokoelma.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Muotokuva esittää Suomen kansalliseepos Kalevalan (1835) luoja, suomenkielen professoria ja lääkäriä Elias Lönnrotia (1802–1884) (Kuva 64). Hänet tunnetaan myös *Kantelettaren* (1840) ja *Suomalaisen talonpojan lääkärikirjan* (1839) kirjoittajana. Lönnrot ei ollut elossa Kaarlo Vuoren maalatessa teosta. Muotokuva on kopio taiteilija Bernhard Reinholdin¹²⁰ (1824–1892) teoksesta. Lönnrot on esitetty istumassa tarkkaavaisena näköisenä ja kirjoittamassa muistiinpanoja ihmisten kertomuksista.

Vuoren kankaalle maalattu öljyvärityö on valmistunut vuonna 1911 ja sen koko on 100 x 70 cm. Teos kuuluu

Tampereen kaupungin kokoelmiin. Kaarlo Vuori maalasi jäljennöksen tilaustyönä. Hän kirjoitti siitä langolleen:

"On tuo Lönnrotinkin kuva miltei valmiina kehyksissä Tampereen oppikouluja varten. Kilpailutaulu¹²¹".

Tutkimuksessa ei selvinnyt, mikä Tampereen oppikouluista sai seinälleen Lönnrotin muotokuvan. Nykyään teos on varastosäilytyksessä. Taiteilijat maalasivat useita Lönnrot-kopioita sekä muita suurmiesmuotokuvia tehtiin suomalaisen kulttuurin vaalimisen nimissä.

---

¹²⁰ Bernhard Reinhold oli saksalainen taiteilija, joka asui Helsingissä vuosina 1869–74. Oman työnsä lisäksi hän opetti suomalaisille taiteilijoille muotokuvamaalausta. – Hätönen.

¹²¹ Jokinen 1947, 291.

4.8 Oman taiteellisen tuotannon dokumentointi valokuvaamalla

Esittelen tässä luvussa Kaarlo Vuoren teoksia, jotka Vuori valokuvasi niiden valmistuttua. Valokuvat olivat Vuorelle itselleen dokumenttiaineistoa sekä mahdollisesti eräänlainen mallikuvasto tulevia teoksia varten. Vuoren kuvaamat lasinegatiivit ovat vielä suurelta osin hyväkuntoisia ja ne ovat arvokasta materiaalia tutkijoille.

Kaarlo Vuoren taiteessa ei ole suurtakaan eroa sillä, oliko malli henkilökohtaisesti läsnä muotokuva maalatessa, tai maalasiko Vuori teoksen pelkän valokuva mukaan. Oletettavasti Vuori toteutti teoksensa seuraavalla tavalla: Ensimmäinen Vuori valokuvasi henkilön poseerausasennossa. Kehitettyään lasinegatiivin, Vuori piirsi mallin kankaalla tai paperille valokuvan perusteella. Jos malli poseerasi henkilökohtaisesti, Vuori teki mahdollisia muutoksia kasvoihin sekä käsien että vartalon asentoihin. Sitten oli vuorossa taustan ja muotokuvan maalaus yksityiskohtineen. Vaikka valokuva olikin Vuorelle sekä monille muille taiteilijoille tärkeä ja hyödyllinen apuväline, vähintään yhtä tärkeää oli se, että malli poseerasi taiteilijalle. Se mahdollisti oikeat värisävyt valööreineen, ja sai näin aikaan kolmiulotteisen vaikutelman. Kaarlo Vuori onnistui maalaamaan myös edesmenneistä henkilöistä hyviä muotokuvia valokuvien perusteella, aivan kuin he olisivat poseeranneet elävinä taiteilijan edessä. Esimerkkinä sellaisesta teoksesta on Hilda Aspin muotokuva (kuva 56). Sellaisen muotokuvan maalaaminen, joiden malli ei henkilökohtaisesti poseerannut taiteilijalle missään vaiheessa, vaati taiteilijalta hyvää ammattitaitoa. Niissä tapauksissa Kaarlo Vuorella oli apuna ainoastaan mallista tehty piirros tai mustavalkoinen valokuva sekä joitakin muistutuksia mallin hiusten, silmien ja vaatteiden värisävyistä. Kaikki tässä luvussa esitellyt muotokuvat ovat Kaarlo Vuoren itse kuvaamia. Valokuvat ovat lasinegatiiveja, jotka on digitoitu positiiveiksi. Niitä säilytetään Tampereella Vapriikin kuva-arkistossa, jonka internetsivuilla valokuvat ovat myös nähtävillä.

Kuva 65. Waldemar Hirvikoski.
Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

Kuva 66.
Waldemar Hirvikoski.
Kuvannut Aug. Schieffert, Turku.
Lähde: Maija Kuusanmäen arkisto,
Helsinki.

Waldemar Hirvikosken muotokuva (kuva 65) on maalattu tarkasti valokuvaa (kuva 66) apuna käyttäen. Tutkimuksen yhteydessä ei selvinnyt, oliko Hirvikoski henkilökohtaisesti Vuoren mallina, vai onko teos maalattu kokonaan valokuvan perusteella. Kun valokuvaa ja maalattua muotokuvaa vertailee keskenään, on hyvin selvästi havaittavissa niiden väliset yhtäläisyydet. Kasvot ovat lähes yksityiskohtaisen tarkasti maalattu valokuvan mukaisesti valöörit huomioiden. Pieniä eroja on vain muutama, joihin kiinnittää huomiota vain yksityiskohtaisella tarkastelulla. Korvalehti on valokuvassa pyöreämpi, alahuuli on maalauksessa sivusta hieman pidempi, viiksien kärkien muotoilussa on erilaisuutta. Maalauksessa mallilla on korkeampi otsa. Suurin ero valokuvan ja maalauksen välillä on Hirvikosken liivien ja solmion värissä, mutta värisävyjen muuttaminen toiseksi ei ole taiteilijalle mikään ongelma.

Jos Hirvikoski oli itse mallina muotokuvaa varten, niin Vuori on tarvinnut häntä lähinnä käsien maalaamiseen sekä saadakseen ihoon oikean värisävyn. Kädetkin on ollut mahdollista maalata jotakin toista henkilöä mallina käyttäen. todennäköisesti kyseinen teos on tilausmuotokuva. Jos sitä ei ole maalattu postuumisti, niin siinä tapauksessa voidaan olettaa Hirvikosken olleen Vuoren mallina ainakin kerran. Hirvikoski on muotokuvassa suoraryhtinen ja hyvin pukeutunut. Hänen itsevarma olemus antaa vaikutuksen varallisuudesta tai korkeasta yhteiskunnallisesta asemasta.

Kuva 67.
Tilda Raitio Berliinissä 1896.
Öljyvärimaalaukseen kankaalle,
koko 43 x 31 cm.
Kuvannut Kaarlo Vuori.
Vapriikin kuva-arkisto.

Valokuva (kuva 67) on otettu Tilda Raitiota, sittemmin Vuorta esittävästä muotokuvasta, joka vaikuttaa osittain luonnosmaiselta. Teos on nimeltään *Tilda Raitio Berliinissä 1896*. Kaarlo Vuori maalasi sen berliiniläisessä hotellihuoneessa¹²². Tilda katsoo suoraan eteenpäin kohti katsojaa. Muotokuva muistuttaa nykyaikaisia passikuvia. Poikkeuksena niihin on tumma tausta. Kasvot on maalattu realistisesti mutta hiukset ja ylävartalo on maalattu vapaammin, nopein siveltimenvedoin, jotka osittain sulautuvat taustan väreihin.

Tildan muotokuva ei kuulu Kaarlo Vuoren parhaimpien teosten joukkoon, vaikka kasvot ovat tunnistettavasti maalattu. Tässä muotokuvassa tumma tausta vaikuttaa hieman hallitsevammalta kuin muotokuvan mallina ollut Tilda.

---

¹²² Jokinen 1947, 239.

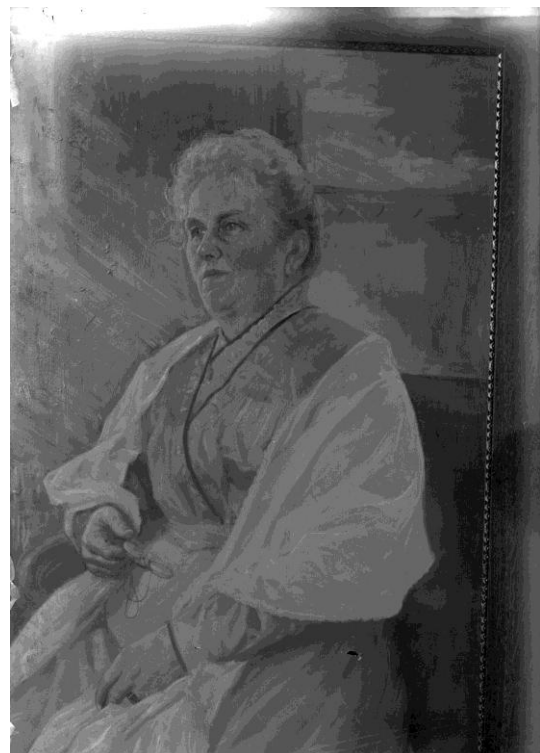
Kuva 68. Kaarlo Vuori.
Piirtänyt ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde: Vapriikin kuva-arkisto.

Kaarlo Vuoren ikääntyneeltä näyttävä omakuva (kuva 68), on piirretty lyijykynällä. Vuori on lisännyt siihen mustaa väriä ohuella siveltimellä korostaen ja rajaten hiuksia, silmiä, nenän alapuolen varjoa, kaulaa sekä takin kaulusta. Vuori on saanut lyijykynän harmaiden sävyjen, mustan värin ja vaalean paperin avulla teokseen syvyyttä. Piirros muistuttaa sekä valokuvaa että grafiikan vedosta. Piirroksen koko ei ole tiedossa.

Tämä omakuva on hyvä osoitus Kaarlo Vuoren hyvistä piirtäjän taidoista. Vuori on piirtänyt itsensä peilikuvan mukaa. Teosta lähemmin tarkastellessa huomaa, että osa lyijykynän jäljistä on hahmotteluvaiheen jälkiä. Muut lyijykynäviivat täydentävät teosta. Minkäänlaisia sommitteluun liittyviä apuviivoja ei ole näkyvissä. Jos Vuori on käyttänyt piirtäessään jonkinlaisia apuviivoja, niin hän on onnistunut poistamaan ne hyvin.

Valokuvassa (kuva 69) olevan teoksen, henkilön nimi, valmistumisvuosi tai koko ei ole tiedossa. Teos esittää noin 70-vuotiasta penkillä istuvaa naista, joka pitää silmälasejaan oikeassa kädessä. Muotokuva on taitavasti toteutettu. Nainen katsoo ulos maalauksen vasemman reunan suuntaan ajatuksiinsa vaipuneena.

Kuva 69. Naisen muotokuva
Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde: Vapriikin kuva-arkisto.

Hänen selkänsä takana olevassa maalauksessa näkyy peltomaisema aitoineen, pilvien kerääntyessä taivaalle. Valo tulee maalaukseen näkymättömissä olevasta ikkunasta tai ovesta, joka on naisen oikealla puolella. Voimakkaasti maalatut valonsäteet johdattavat katseen naisen kasvoihin ja käteen. Hänellä on joko vaaleat tai harmaat hiukset sekä vaaleat vaatteet yllään, joiden värisävyjä ei voi tarkemmin määritellä mustavalkoisesta valokuvasta.

Valokuvassa (kuva 70) olevan teoksen, henkilön nimi tai teoksen koko eivät ole tiedossa. Teos saattaa olla tilausmuotokuva, mutta naisen rento asento voi viitata yhtä hyvin tuttavasta maalattuun Vuoren omaan aiheeseen. Vuonna 1910 valmistunut teos esittää keski-ikäistä naista, joka on hieman eteenpäin nojautavassa asennossa. Naisen suu on hieman raollaan ja katse suunnattu sivuun saaden aikaan vaikutelman uteliaasta ja puheliaasta henkilöstä. Hänen kätensä ovat sylissä. Naisella on yllään turkiskauluksinen takki ja vaalea huivi. Hänen hiuksensa ovat nutturalla. Tausta on yksivärinen ja valööreiltään vaalea. Kaarlo Vuori toteutti teoksen naturalistisella tyyllillä erinomaisesti. Hän on saanut valojen ja varjojen avulla kasvoihin elävyyttä ja syvyyttä. Valo tulee teokseen vasemmasta sivusta, katsojan suunnasta.

Kuva 70. Naisen muotokuva
Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde: Vapriikin kuva-arkisto.

Valokuvassa (kuva 71) olevan teoksen tai henkilön nimi, teoksen valmistusvuosi tai koko ei ole tiedossa. Teos esittää valkotukkaista ja parrakasta, iäkästä miestä, joka seisoo selkä suorana kunniamerkkien koristamassa juhlapuvussa. Miehellä on hansikas vasemmassa kädessä. Hän pitää siinä oikeasta kädestä poistettua hansikasta. Oikean käden sormet ovat avoimassa vieressä olevaa laukua. Valo tulee muotokuvan oikealta puolelta eli vastakkaisesta suunnasta kuin mihin mies katsoo. Hänen vakavasta ilmeestään, vartalon esittämisestä 3/4 profiilista nähtynä ja katseen suunnasta voidaan päätellä, että mies katsoo lukusuunnassa mennyttä aikaa kohti. Kunniamerkeistä voidaan päätellä miehen olleen korkearvoisessa virassa.

Kuva 71. Miehen muotokuva
Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
Arkistolähde: Vapriikin kuva-arkisto.

4.9 Kaarlo Vuoren teosten signeeraukset

Tässä tutkimuksessa esiteltyjen Kaarlo Vuoren maalaamien muotokuvien lisäksi lienee syytä esitellä myös hänen teostensa signeerauksia. Ne eivät ole vain teosten alareunoissa, vaan niiden paikka vaihtelee yläkulmasta alakulmaan ja vasemmalta oikealle. Toisinaan signeeraus löytyy teoksen sivusta ylöspäin kirjoitettuna. Kaarlo Vuorelle signeerauksen sijoittaminen kuva-alaan oli huolellisen suunnittelun tulos. Hän myös kiinnitti huomiota kirjasintyyppiin ja teoksen kokonaistyyliin. Taiteilijan tavoitteena oli huoliteltu ja harkittu esteettinen kokonaisuus.

Muotokuvamaalaukset Kaarlo Vuori signeerasi yleensä käyttämällä koko etu- ja sukunimeä tai K. Vuori -signeerausta. Muutaman maalauksen hän signeerasi käyttäen ainoastaan etu- ja sukunimen etukirjaimia. Piirrookset ja valokuvat (lasingatiivi tai -positiiviteokset) Vuori signeerasi käyttäen joko K. Vuori tai pelkkää K. V. -merkintää. Useissa teoksissa on myös päiväys, vuosiluku tai pari numeroa. .

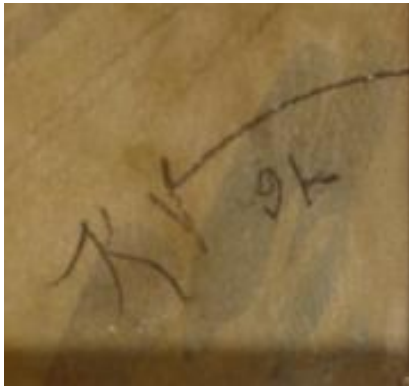
Kuva 72. Kaarlo Vuoren signeeraus Teatterinjohtaja Tilda Vuoren muotokuvassa (kuva 42). Kuvannut Ari Laitinen.

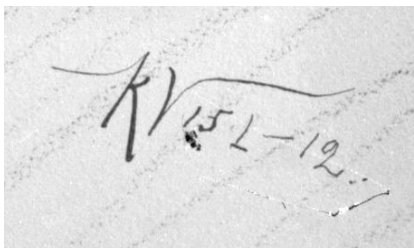
Kuva 73.
Kaarlo Vuoren signeeraus Aline Kyrklundin muotokuvan (kuva 35) vasemmassa ylälaudassa.
Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 74.
Kaarlo Vuoren signeeraus Hanna Canthin muotokuvan (kuva 11) oikeassa alalaidassa.

Kuva 75.
Kaarlo Vuoren signeeraus Minna Canthin muotokuvan (kuva 14) oikeassa alakulmassa.

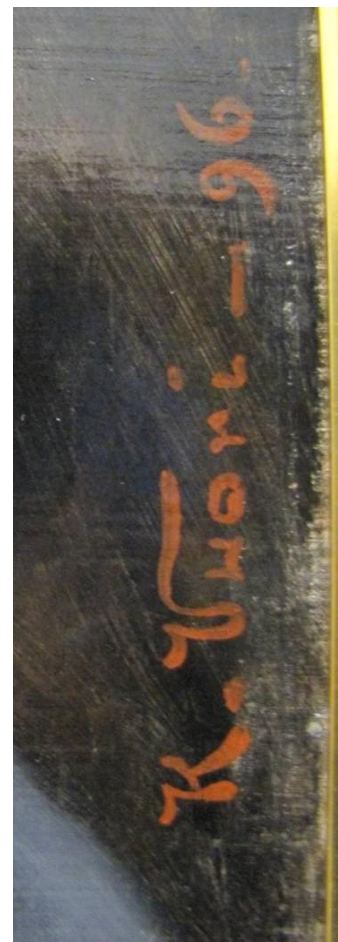
Kuva 76.
Kaarlo Vuoren signeeraus omakuvan (piirroksen) (kuva 68) takin kauluksen kohdalla.

Kuva 77.
Kaarlo Vuoren signeeraus Tyttö (Italiasta) muotokuvan (kuva 17) oikeassa ylä laidassa.

Kuva 78.
Kaarlo Vuoren signeeraus Naisen muotokuvan (kuva 70) vasemmassa ylä laidassa.

Kuva 79.
Kaarlo Vuoren pystysuora signeeraus Hilja Ojasen muotokuvan (kuva 24) oikeassa sivussa. Kuvannut Ari Laitinen.

5. Kaarlo Vuori 1863–1914

5.1 Lapsuus ja nuoruus (1863–1880)

Kaarlo Höllberg¹²³, sittemmin Vuori, syntyi Ruovedellä 19.8.1863 puutavara-kauppias Gustaf (1834–1903) ja Hedvig (o.s. Patala) (1833–1915) Höllbergin kuusilapsiseen¹²⁴ perheeseen (liite 1). Kaarlo oli lapsista kolmanneksi vanhin. Perheen sukunimi muutettiin Höllbergistä Vuoreksi vuonna 1876¹²⁵. Saman vuoden lopulla perhe muutti Ruovedeltä Tampereelle¹²⁶. Gustaf Vuori ryhtyi Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Osake-yhtiön¹²⁷ puutavaran hankkijaksi. He saivat asunnon Masunninmäellä olevista uusista taloista. Siellä myös alkoi Kaarlon ystävyys Aspin perheen lasten¹²⁸ kanssa.¹²⁹ Ystävät käyttivät Kaarlo Vuoresta nimitystä "Monttis"¹³⁰-Kalle"

Kaarlo Vuori oli aloittanut koulunkäyntinsä jo Ruovedellä ja hän jatkoi veljensä Heikin (1868–1940) kanssa opintoja Helsingin suomalaisessa yläalkeiskoulussa¹³¹, jonka toiselle luokalle hänet hyväksyttiin 1.9.1876.¹³² Veljekset lähetettiin

---

¹²³ Sukunimestä esiintyy arkistolähteissä myös muoto Hällberg. Tutkin alkuperäislähteenä rippikirjoja, joskaan asiasta ei löytynyt tarkempaa tietoa. Ruoveden kirkonkirjojen syntyneiden kohdalla 19.8.1863 on kirjoitettu: "*Kalle Työmies m.r. Kusta Hölpärin vö Hetan l..*".

¹²⁴ Höllbergin / Vuoren perheen lapset olivat nimeltään Miina (1856–1929), Maria (1862–1936), Kaarlo (1863–1914), Heikki (1868–1940), Emilia (1871–1937) ja Ida (1874–1952). – Tieto saatu Hiekan taidemuseosta.

¹²⁵ Tieto saatu historioitsija FM Tuula Rantaselta 26.9.2016.

¹²⁶ Helvi Jokisen teoksessa Renkaita suvannon pinnassa (1947) kerrotaan, että perhe muutti Tampereelle joulukuksi 1876. Tutkin Tampereelle muuttaneiden alkuperäisiä lähdetietoja Hämeenlinnan maakuntaarkistossa ja Tampereen seurakuntien keskusarkistossa sekä internet-sivustoilta, mutta Höllbergin / Vuoren perheen muuton tarkka ajankohta ei selvinnyt alkuperäisen dokumentin puuttuessa.

¹²⁷ Yhtiöstä käytettiin yleisesti Tampella -nimitystä.

¹²⁸ Tampereen Pellavatehtaan rakennusmestari Gustaf Aspilla ja hänen vaimollaan Marialla oli kuusi lasta. He olivat Elina, Hilda, Erika, Gustaf (Kustaa), Johanna (Hanna) ja Johan (Jukka). Hilda Asp (1862–1891) oli Suomalaisen Teatterin näyttelijä, suomentaja ja kulttuurivaikuttaja, jonka hyviin ystäviin kuuluivat mm. Kaarlo Vuori, Elias Erkkö (kihloissa Hildan kanssa) ja Minna Canth. – Hilda Aspin arkisto; Niiniluoto 1983, 33-34.

¹²⁹ Jokinen 1947, 189.

¹³⁰ Monttis -nimitys on johdettu latinan vuotta tarkoittavasta sanasta montis.

¹³¹ Tampereella alkoi vuonna 1842 kolmeluokkainen ala-alkeiskoulu, mutta se oli ruotsinkielinen, jonka katsottiin olevan vain ruotsinkielistä yläluokkaa varten. Yläalkeiskoulu aloitti toimintansa 1.9.1860. Siitä tuli suomenkielinen, vaikka se oli virallisesti kaksikielinen. Yläalkeiskouluun haluttiin liittää yliopistoon johtavat lukioluokat, mutta valtiopäivillä ei suostuttu siihen.

Helsinkiin, koska Tampereella ei ollut suomenkielistä oppikoulua. Kaarlosta tuli ylioppilas¹³³ 19.5.1883. Samana vuonna hän kirjoittautui Helsingin yliopistoon filosofiseen tiedekuntaan, aikomuksenaan lukea lääketiedettä. Opiskeluaikana Kaarlo asui Hilda Aspin luona "Aspin kompissa" muutaman lukukauden¹³⁴. Heikki-veli suoritti ylioppilastutkinnon¹³⁵ vuonna 1889, minkä jälkeen hän siirtyi yliopistoon opiskelemaan teologiaa. Loma-ajat Kaarlo ja Heikki viettivät kotona Tampereella.

Päätös aloittaa taideopinnot

1880-luvulla lääketieteen opinnot saattoi aloittaa vasta kun oli suorittanut kandidaatin tutkinnon filosofisessa tiedekunnassa. Lääkärin opintoihin kuului fysiikka, kemia, kasvi- ja eläintiede. Kaarlo Vuori opiskeli filosofian kandidaatin tutkintoa syksystä 1883 kevääseen 1886, jolloin hän ilmoittautui oppilaaksi Taideyhdistyksen piirustuskouluun. Hän opiskeli koko kouluajan vapaaoppilaana¹³⁶. Vuori oli käynyt yliopiston piirustussalissa jo kevätlukukaudesta 1885 lähtien piirtämässä¹³⁷, koska siellä lääketieteen opiskelijat saivat tarkastella ihmisen anatomiaa.

Kaarlo Vuori opiskeli viisi ja puoli vuotta piirustussalissa Adolf von Beckerin¹³⁸ opetuksessa ja sen lisäksi maalausta hänen yksityisoppilaana. Adolf von Becke-

---

Vuonna 1873 ruotsinmielinen hallitus lakkautti Tampereen yläalkeiskoulun ja määräsi alalkeiskoulun neliluokkaiseksi reaalikouluksi. Se johti siihen, että Tampereen suomenmieliset eivät halunneet kouluttaa lapsiaan kaupungin reaalikoulussa vaan lähettivät heidät mieluummin Hämeenlinnan suomalaiseen lyseoon tai kuten Kaarlo ja Heikki Helsinkiin.

– Sinisalo 1944, 210–212.

¹³² Rantanen 1993, 4.

¹³³ Veli-Matti Autio, *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Kaarlo Vuori*.

¹³⁴ Rantanen 1993, 4.

¹³⁵ Veli-Matti Autio, *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Heikki Vuori*.

¹³⁶ Rantanen 1988, 190.

¹³⁷ Rantanen 1988, 191.

¹³⁸ Myös Albert Edelfelt (1854–1905) ja Axel Gallén (1865–1931) – vuodesta 1907 lähtien Akseli Gallén-Kallela sekä Helene Schjerfbeck (1862–1946) olivat Adolf von Beckerin oppilaita.

– Lundström 2003, 49.

riä¹³⁹ (1831–1909) on luonnehdittu Suomen taidehistoriassa 1800-luvun lopulta asti taiteilijaksi joka toi ranskalaisia taidevaikutteita Suomeen.¹⁴⁰ Tuula Rantanen mukaan yliopiston piirustussalissa annetulla opetuksella oli suuri merkitys Suomelle, koska siellä useimmat suomalaiset taiteilijat saivat taideopetuksen alkeet. Piirustusta alettiin opettaa kansakouluissa 1860-luvun lopulta lähtien.

Muinaismuistoyhdistyksen retki

Kansallisuusaate kuului 1800-luvun suuriin ideologioihin. Vuonna 1870 perustettiin muinaismuistoyhdistys, jonka yhtenä päämääränä oli taidehistoriallisesti arvokkaan kulttuuriperinnön luettelointi. Taidehistoriallisia retkikuntia järjestettiin useita vuosien 1871 ja 1902 välisenä aikana.¹⁴¹ Kaarlo Vuori osallistui vuoden 1885 kesällä Suomen Muinaismuistoyhdistyksen kolmannelle taidehistorialliselle tutkimusmatkalle piirtäjänä¹⁴². Hänen lisäksi piirtäjinä olivat arkkitehdiksi opiskellut Kustaa Asp¹⁴³ (1866–1952) ja Agathon. A. Reinholm (1857–1877)¹⁴⁴. Taidehistorioitsija Emil Nervander (1840–1914) oli matkan johtajana. Retkellä oli tarkoitus luetteloida ja piirtää taidehistoriallisia muistomerkkejä, kuten kirkkoja, kartanoita, talonpoikaiskulttuuria ja niiden esineistöä¹⁴⁵.

Taidehistoriallinen tutkimusretki kesti kaksi kuukautta suuntautuen Varsinais-Suomen koillis- ja itäosiin, Uudenmaan länsiosiin sekä osaan Lounais-Hämettä, joka rajoittui tutkimusalueisiin.¹⁴⁶ Kustaa Asp piirsi kirkkojen pohjapiirroksia ja Kaarlo Vuori sekä Reinholm piirsivät sisä- ja ulkokuvia. Kaikki kolme piirsivät kirkon maalauksia ja veistoksia. Matkalla tallennettiin myös kansatieteellistä ai-

---

¹³⁹ Adolf von Becker opiskeli lakia ja toimi lakimiehenä lyhyen ajan, kunnes ryhtyi opiskelemaan taidetta Kööpenhaminassa, Pariisissa ja Düsseldorfissa. Vuonna 1869 hän sai työpaikan piirustuksenopettajana Helsingin yliopiston piirustussalilla. Adolf von Becker piti myös yksityiskoulua, jonka hän perusti Helsinkiin vuonna 1872. Adolf von Becker opetukseen kuului mallikuvien, kipsijäljennösten ja elävän mallin piirtäminen. – Savia 2002, 78–79.

¹⁴⁰ Becker 2002, 9.

¹⁴¹ Lehtinen 2005, 47–49.

¹⁴² Rantanen 1988, 192.

¹⁴³ Kustaa Asp oli Kaarlo Vuoren ystävä Tampereelta. Vuori asui Helsingissä Kustaan siskon Hilda Aspin pitämässä ns. Aspin kompissa muutamana lukukautena. – Rantanen 1993, 4.

¹⁴⁴ Agathon Reinholm (1857–1887) osallistui taidehistorialliselle tutkimusretkelle myös vuonna 1887. – Lehtinen 2005, 47, 48.

¹⁴⁵ Rantanen 1993, 4.

¹⁴⁶ Rantanen 1988, 192.

neistoa¹⁴⁷. Retkikuntien tuloksia käytettiin yliopistossa taidehistorian ja arkkitehtuurin opetuksessa¹⁴⁸. Kaarlo Vuori teki yli 160 piirrosta. Niitä säilytetään Museoviraston kuva-arkistossa Helsingissä.¹⁴⁹ Vuoren piirroksia on mahdollista tarkastella Museoviraston internet-sivuilla¹⁵⁰. Kuvaliitteessä on esimerkkeinä edellä mainituista aiheista Tenholan kirkon interiööri, finbyläiset jääkengät eli Kramput, Marttilan kirkko sekä Särkijärven kestikievarin aitta (liitteet 2–3).

Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulu

1800-luvun lopulla piirustuskouluja oli Helsingissä ja Turussa. Niissä Suomen taiteilijat saivat perusopetuksen. Taitoja täydennettiin ulkomaisilla opinnoilla, 1880-luvulla yleensä Pariisissa¹⁵¹. Suomen taideyhdistys perustettiin vuonna 1846 ja se oli ainoa taideyhdistys Suomessa vuoteen 1890 asti.¹⁵² Taideyhdistyksen piirustuskoulussa opettajana oli saksalaissyntyinen kaivertaja Carl Jahn¹⁵³ (1844–1912). Keväällä 1886 Vuori ilmoittautui Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulun valmistavalle luokalle ja hän pääsi jo saman vuoden aikana antiikki-luokalle (liite 5). Vuori osallistui saman vuoden syksyllä kurssille, jossa koulutettiin opettajia käsityöläiskouluihin.

Vuonna 1886 Kaarlo Vuoren tulevaisuuden suunnitelmat muuttuivat kun hän lopetti lääketieteen opinnot ja keskittyi piirustusopintoihin.¹⁵⁴ Vuori on kirjoittanut ajastaan Taideyhdistyksen piirustuskoulussa Hilda Aspille. Kirjeessä hän mainitsi päivien olleen pitkiä ja melkein yhtä piirtämistä ja ansainneensa rahaa lukemalla korrehtuuria eli painotuotteiden oikaisuvedoksia¹⁵⁵. Vuonna 1887 Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulu muutti vastavalmistuneeseen Ateneumin, jossa an-

---

¹⁴⁷ Rantanen 1988, 192.

¹⁴⁸ Rantanen 1988, 193.

¹⁴⁹ Rantanen 1993, 4;

¹⁵⁰ Museoviraston kuvakokoelmat / Kaarlo Vuori:
<https://www.kuvakokoelmat.fi/pictures/quicksearch?hakusana=kaarlo+vuori>

¹⁵¹ Rantanen, 1993, 4–5.

¹⁵² Rantanen 1970, 316.

¹⁵³ Carl Ernst Albert Jahn oli opettajana Taideteollisessa keskuskoulussa 1875-1912 ja Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa 1881-1912. – Kuvataiteilijamatrikkeli, Jahn.

¹⁵⁴ Rantanen 1988, 195.

¹⁵⁵ Korrehtuuri on korjaus- ja oikaisuvedos.

tiikkiluokkaa opetti taidemaalari Fredrik Ahlstedt¹⁵⁶ (1839–1901). Kaarlo Vuori oli ollut Ahlstedtin yksityisoppilaana vuonna 1886. Pekka Halonen (1865–1933), Kaarlo Haltia (1863–1938) ja Alexander Federley (1864–1932) opiskelivat Vuoren kanssa samaan aikaan taidetta. Vuonna 1887 Vuori sai valtion stipendin seitsemäksi kuukaudeksi. Seuraavan vuoden keväällä hän sai piirustuksenopettajan pätevyyden, mutta jatkoi opiskelua piirustussalissa vuoden 1890 lopulle asti. Kaarlo Vuori sai useana vuonna rahallista tukea ja palkintoja opintojensa edistymisestä ja ahkeruudesta¹⁵⁷.

Tutkimusretki Siperiaan ja Mongoliaan

Valtionarkeologi, professori Johan Reinhold Aspelin¹⁵⁸ (1842–1915) etsi keväällä 1888 uutta matkaseuraa toiselle tutkimusretkelleen. Hän etsi erityisesti nopeaa ja tarkkaa piirtäjää. Aspelin kiinnitti huomiota Kaarlo Vuoreen, jonka tiesi olleen piirtämässä Muinaismuistoyhdistyksen tutkimusretkellä kolme vuotta aiemmin. Vuorella oli kesä vapaana ja tutkimusretken myötä hänellä oli mahdollisuus ensimmäiseen ulkomaanmatkaan.¹⁵⁹ Matka alkoi 13.6.1888 ja päättyi 31.10.1888¹⁶⁰. Tutkimusmatkan tarkoituksena oli tutkia Mongolian aluetta ja Jenisei-joen alkulähteitä, pitäen venäläisiä kauppapaikkoja tukikohtina. Vuoren työhön kuului tehdä kaikista löydettyistä muistomerkeistä lyijykynäpiirroksiset, jäljentää kaikki kirjoitukset ja kuviot kivistä sekä monistaa piirroksista tarvittavat kappaleet märälle imupaperille.¹⁶¹

Kaarlo Vuori merkitsi päiväkirjaansa pikakirjoituksella havaintonsa ja mielialansa.¹⁶² Hän teki taskukokoisiin luonnosvihkoihin yli 200 piirrosta¹⁶³. Niihin hän

---

¹⁵⁶ (August) Fredrik Ahlstedt oli vt. opettaja Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa Turussa 1874-75, Helsingissä 1876-81, johtajaopettaja 1881-93, opettaja Helsingin yliopiston piirustusosalissa 1892-1901. – Kuvataiteilijamatrikkeli, Ahlstedt.

¹⁵⁷ Rantanen 1988, 195.

¹⁵⁸ J. R. Aspelin oli Suomen ensimmäinen koulutettu muinaistutkija, alan ensimmäinen professori ja ensimmäinen valtionarkeologi (1885–1915). Tutkimuksessa häntä kiinnosti nimenomaan Suomen suvun alkuperän selvittäminen. – Suomen Muinaismuistoyhdistys.

¹⁵⁹ Jokinen 1947, 193.

¹⁶⁰ Jokinen 1947, 194, 213.

¹⁶¹ Jokinen 1947, 193.

¹⁶² Jokinen 1947, 194; Rantanen 1990, 11.

piirsi paljon luonnoksia yksittäisistä ihmisistä, ihmisryhmistä, asumuksista ja kylästä¹⁶⁴ sekä teki muutaman vesivärimalauksen Siperian maisemista. Rantanen on kirjoittanut, että Kaarlo Vuoren ystävät opettelivat myöhemmin pikakirjoitusta hänen matkapäiväkirjoistaan Aspin kompissa Helsingissä.¹⁶⁵ Kirjoitukset on osittain julkaistu Helvi Jokisen kirjassa *Renkaita suvannon pinnassa*. Tässä on niistä muutama, siten kuin Kaarlo Vuori ne on kirjoittanut¹⁶⁶.

Kaarlo Vuori halusi keskittyä piirtämiseen omassa rauhassa, mutta aina se ei ollut mahdollista. Hän kirjoitti päiväkirjaansa 30.6.1888:

*Kaunotar katselee skitsikirjaani ja muut myöskin. Ovat taas oikein katsomisvillinä, kun alkuun pääsivät. [- -] ei noilta katsojilta tahdo saada enää rauhassa piirtää."*¹⁶⁷

Toisinaan Vuorella oli aikaa piirtää, mutta laiva jolla he matkustivat, kulki liian nopeasti eikä hän voinut piirtää rannoilla näkyviä rakennuksia. Järvet eivät inspiroineet häntä, koska niiden piirtämisessä ei ollut minkäänlaista haastetta. Joinakin päivinä Vuoren aika kului lähes kokonaan piirtämiseen, jonka vain hevoskyyti ruokailemaan keskeytti. Siperian sääolot poikkesivat paljon siitä, mihin Kaarlo Vuori oli Suomessa tottunut. Lämpötilat olivat ajoittain ankaria, vaikka oli heinäkuu. Vuori merkitsi päiväkirjaansa Ondulaissa 19.7.1888:

*"Täällä on päivällä polttavan kuuma ja yöllä peloittavan kylmä."*¹⁶⁸

Säiden ankaruus jatkui koko kuukauden ajan. Hän kirjoitti 28.7.1888:

*"Viime yönä satoi paljon ja melkein palelin, vaikka turkit ja saali olivat päälläni, pyyheliina päässäni ja päällystakki jaloissani."*¹⁶⁹

Piirtäminen jatkui lähes kyllästymiseen asti. Vuori kirjoitti päiväkirjaansa 6.8.1888:

"Olen koko päivän ollut piirtämässä niitä¹⁷⁰ iankaikkisia hieroglyfejä. Tein niistä viisi kuvaa".

---

¹⁶³ Rantanen 1988, 197; Rantanen 1990, 11.

¹⁶⁴ Rantanen 1988, 198.

¹⁶⁵ Rantanen 1990, 11; Kaarlo Vuori kuvitti pikakirjoitusoppaan, josta on kopioita luvussa 5.5.

¹⁶⁶ Olen ottanut malliksi pääasiassa piirtämiseen liittyviä päiväkirjamerkintöjä.

¹⁶⁷ Jokinen 1947, 198.

¹⁶⁸ Rantanen 7 / 1990, 13.

¹⁶⁹ Rantanen 1990, 13.

Piirustuskohteita ei ollut ainoastaan ulkona sillä Vuori kirjoitti piirtäneensä koko päivän museossa 20.8.1888¹⁷¹.

Matkustaminen laivoilla oli hidasta, eikä aikatauluja ollut. Vuoristossa piti ratsastaa ja varoa rosvojoukkoja. Aspelinin ja Vuoren piti hankkia kylistä suosituskirjeitä voidakseen jatkaa matkaa ja mukana piti olla rahaa sekä tavaroita jaettavaiksi.¹⁷² Kaarlo Vuori kirjoitti 10.9.1888 päiväkirjaansa, että heiltä oli varastettu iso laukku jossa oli heidän kaikki heidän ruokansa, teepannu ja Vuoren sadetakki. Matkan hankaluuksista Vuori kirjoitti 24.10.1888:

*"Olen pahoilla mielin, mutta mistä, en tiedä? Sen vaan tiedän ja sanon, että älä poika koskaan rupea toisen ihmisen, tuntemattoman, palvelukseen, ellei sinulla ole aivan palkkaa ja määrättyä tehtävää. [- -] enhän tästä matkasta ole hyötynyt yhtään mitään, vaan päinvastoin saan vain maksaa enkä saa mitään palkkaa; sillä niin sitä käy kun lähtee sokeasti toiseen ihmiseen luottaen. [- -] Se on pahinta, että aika on mennyt aivan hukkaan. [- -] Elleivät ota minua piirustamaan, niin piirustan itse ja paremmin kuin siellä tehdäänkään, kunhan vaan tästä vankeuden kaltaisesta Siperian matkasta pääsen. Se on kuitenkin hyvä, etten ole ollut yhtään kipeänä."*¹⁷³

Siperian matkan voidaan kuitenkin todeta päättyneen hyvin. Vuori kirjoitti päiväkirjaansa 31.10.1888: *"Saavuttiin Helsinkiin aamulla kello 9 ja se oli hauskaa. Hyvä että loppui!"*¹⁷⁴ Vuori pelkäsi menettäneensä saamansa stipendit, mutta pelko oli turha¹⁷⁵. Jokisen mukaan Kaarlo Vuori käytti Siperian matkaan kuukausien opintorahat. Vuori luovutti kaikki matkalla tekemänsä piirustukset J. R. Aspelinille¹⁷⁶. Siperian matkan seurauksena Kaarlo Vuori sai reumaattisen selkävaurion, joka myöhemmin alkoi vaivata hänen terveyttään yhä enemmän.¹⁷⁷ Hän käytti

---

¹⁷⁰ Kaarlo Vuori oli tutkinut neljää kiveä 4.8.1888. Kyse lienee niistä. - Jokinen 1947, 205.

¹⁷¹ Jokinen 1947, 209.

¹⁷² Rantanen 1990, 12.

¹⁷³ Jokinen 1947, 212–213.

¹⁷⁴ Jokinen 1947, 213.

¹⁷⁵ Jokinen 1947, 213.

¹⁷⁶ Jokinen 1947, 214.

¹⁷⁷ Jokinen 1947, 214.

ajoittain kävelykeppiä jalkasärkyjen vuoksi jo ensimmäisen Pariisin matkan (1890–91) aikana¹⁷⁸.

5.2 Tampereella ja Pariisissa (1880–1993)

Kaarlo Vuori palasi Tampereelle taideopintojensa päätyttyä vuonna 1889. Kotonan hän sai työhuoneekseen pastoriksi valmistuneen veljensä huoneen¹⁷⁹. Hän alkoi maalata¹⁸⁰ muotokuvia perheensä jäsenistä ja tuttavista sekä Tampereen ja Ruoveden maisemia. Vuori maalasi usein Näsijärven maisemia Aspien luona kallioniemekkeellä, jossa Aspin perheellä oli kasvimaata mäen rinteessä¹⁸¹. Yksin ollessaan hän saattoi soutaa veneellä Siilinkarille¹⁸², joka on pieni, karu, puuton kallioluoto Näsijärvellä. Tilaustöitä oli ajoittain ja hän sai myytyä myös muutamia maisemamaalauksia.

1880-luvulla tamperelaiset harrastivat lähinnä musiikkia ja teatteria. Taiteen harrastus oli silloin melko olematonta¹⁸³. Pääasiassa vain virkamiehet, tehtailijat ja kauppiat kannattivat kuvataideharrastusta.¹⁸⁴ Taidenäyttelyitä kaupungissa oli harvoin ja ne olivat yleensä jonkun kiertävän taulukauppiaan järjestämiä. Suomen taideyhdistyksellä oli kiertävä taidenäyttely Tampereella vuosina 1888 ja 1891 ja helsinkiläinen Hagelstamin taidekauppa järjesti Tampereella taidenäyttelyn vuonna 1897.¹⁸⁵ Tampereen Taideyhdistyksen ensimmäinen taidenäyttely Tampereella järjestettiin vuonna 1899.

Jokisen mukaan kaupunkilaiset suhtautuivat Vuoren työhön taiteilijana kuin harrastelijaan.¹⁸⁶ Valokuvaamisesta tuli näihin aikoihin myös oleellinen osa Kaarlo Vuoren taiteellista työskentelyä. 1890-luvulta lähtien on olemassa lukuisia Vuo-

---

¹⁷⁸ Rantanen 1993, 5.

¹⁷⁹ Jokinen 1947, 215.

¹⁸⁰ Aiheesta lisää Kaarlo Vuoresta kertovien lehtileikkeiden yhteydessä.

¹⁸¹ Rantanen. Kyseinen paikka tunnetaan Tampereella vieläkin Aspinniemenä.

¹⁸² Nykyisin Siilinkari on tunnettu Kuru-laivan haaksirikosta 7.9.1929, jossa hukkui 138 ihmistä. – Keskinen.

¹⁸³ Tampere on tunnettu teatterikaupunkina.

¹⁸⁴ Tampereelle saatiin taideyhdistys vuonna 1898. – Tampereen Taideyhdistys r.y.

¹⁸⁵ Rantanen 1970, 316 - 317.

¹⁸⁶ Jokinen 1947, 214 - 216.

ren ottamia valokuvia, joista osaa hän on hyödyntänyt muotokuvien teossa. Kerrotaan että Vuori oli kiinnostunut valokuvauksesta jo nuoruudesta lähtien, valmistaen jopa oman kameransa sikarirasiaan. Valokuvien merkityksestä Kaarlo Vuoren taiteelle kerrotaan enemmän luvussa 2.4.

Helsingistä katsottuna Tampere oli "sivistyksen ulkopuolella". Siitä on esimerkiksi kertomus teoksessa *Renkaita suvannon pinnalla*. Sen mukaan Kaarlo Vuori haki apurahaa Italian matkaa varten¹⁸⁷. Valinnoista päättänyt Leo Mechelin¹⁸⁸ (1839–1914) oli vähätellyt Kaarlo Vuoren kotipaikkaa ja sanonut hänelle:

"Te asutte siellä Tampereella. Eihän se ole oikea paikka taiteilijalle. Parasta itsellenne kun muuttaisitte pois sieltä. Siellähän ei voi taiteella elää. Pitäisi myydä töitäkin."

Vuori oli vastannut Mechelinille:

*"Siellä maalaa parhaiten, missä parhaiten viihtyy ja kyllä siellä ostetaankin ja maakunta on laaja".*¹⁸⁹

Mechelin ei myöntänyt apurahaa Vuorelle koska hakijoita oli paljon.

Kaarlo Vuoresta on kirjoitettu, että hän oli luonteeltaan vaatimaton, eikä etsinyt itselleen mainetta. Vaatimattomuudesta huolimatta hänestä tuli aikanaan tunnettu taiteilija, jonka teosten johdosta ostajakunta koostui etupäässä kauppiaista ja varakkaista käsityöläisistä, jotka maalauttivat muotokuvia ja ostivat myös muita maalauksia. Vuori oli monipuolinen tekijä. Tarvittaessa hän valmisti vaikka pelikortit, joihin maalattiin kortit tilanneen lahjansaajan ystäväpiiri.¹⁹⁰ Pelikortteista on valokuva sivulla 107.

Kaarlo Vuori oli taiteilijauransa alkuaikoina ainoa Tampereella asuva ammattitaiteilija vuoteen 1897 saakka, jolloin Gabriel Engberg (1872–1953) lopetti Suomen taideyhdistyksen Piirustuskoulun opinnot ja ryhtyi ammattitaiteilijaksi¹⁹¹.

---

¹⁸⁷ Kyseinen episodi tapahtui todennäköisesti vuonna 1897, mutta asiasta ei ole täyttä varmuutta.

¹⁸⁸ Leopold (Leo) Henrik Stanislaus Mechelin (1839–1914) oli valtiomies ja professori sekä suomalaisen puolustaja. – Leo Mechelin.

¹⁸⁹ Jokinen 1947, 248.

¹⁹⁰ Jokinen 1947, 236, 232.

¹⁹¹ Jokinen 1947, 215.

Vuoden 1898 syksyllä Kaarlo Vuori muutti Tampereelta Turun piirustuskoulun johtajaopettajaksi ja palasi Tampereelle vasta vuonna 1905. erottuaan sairauden vuoksi virastaan¹⁹². Tampereen lähiseuduilla asui silloin muita tunnettuja taiteilijoita, kuten Emil Wikström (1864–1942) Sääksmäellä, Akseli Gallen-Kallela (1865–1931) Ruovedellä, Hugo Simberg (1873–1817) ja Viljo Sjöström (1873–1944) Gallen-Kallelan oppilaina ja Armid Sandberg (1876–1927) Virroilla sekä Einar Ilmoni (1880–1946) Kangasalla.¹⁹³

Taideopiskelua Pariisissa (1890–1891)

Kaarlo Vuori halusi oppia lisää maalaamista Pariisissa. Saatuaan Lindemarckin apurahan¹⁹⁴ opiskelua varten, hän meni syksyllä 1890 puoleksi vuodeksi opiskelemaan maalausta Pariisin Académie Julieniin. Opettajana oli tunnettu ranskalainen akateemikko William-Adolphe Bouguereau¹⁹⁵ (1825–1905). Nuorempana opettajana toimi Tony Robert-Fleury (1837–1911). Kaarlo Vuori kirjoitti opiskelustaan Pariisissa syksyllä 1890 Hilda Aspille¹⁹⁶:

"Koska Bonnetin¹⁹⁷ atelieria ei enää ollut, "rupesin Julianin akatemiaan Lefebren¹⁹⁸ oppilaaksi tai sille osastolle, missä hän opettaa, sillä koko laitoksessa on kumminkin neljä eri osastoa, muta Lefebren pitäis olla nykyään paras maailmassa saap nähdä sitte. Oppilaita on koko laitoksessa 200. Otin kuudeksi kuukaudeksi, ei ollut kalliskaan 216 m, mutta muuten täällä menee paljon rahaa, asunto tosin ei maksa kun 35 fr., mutta ruoka tahtoo nousta 3 frangiin päivässä ja se on huokeimmissa paikoissa... Asumme muuten Boulevardin varrella Montmartren juurella tai vierellä. Itselläni on kamari ja hyvä, akkuna Boulevardille etelään, vaikka

---

¹⁹² Syynä oli kuulon heikentyminen ja jalkojen kivut. – Jokinen 1947, 271.

¹⁹³ Rantanen 1970, 317.

¹⁹⁴ Rantanen 7 / 1993, 5.

¹⁹⁵ Bouguereau edusti perinteistä maalaustyyliä, ja häntä pidetään yhtenä tunnetuimmista akateemisen taiteen edustajista. Hänen aiheensa perustuivat usein antiikin mytologiaan. Hän kuvasi mielellään pikkutarkoissa maalauksissaan alastonta naisvartaloa. – Bouguereau.

¹⁹⁶ Rantanen, Tk 7/1993. 6.

¹⁹⁷ Vuori lienee tarkoittanut ranskalaista taiteilijaa Léon Bonnattia (1833–1922), joka oli tunnettu muotokuvamaalari. – Britannica. Léon Bonnat.

¹⁹⁸ Vuori on tarkoittanut ranskalaista taiteilijaa Jules Joseph Lefebvreä (1836–1912), joka oli Pariisissa Académie Julianin opettaja. Hän maalasi sekä muotokuvia että alastonkuvia. – Lefebvre.

eipä siinä paljon taida tulla asutuksi, 8–4 ollaan opistolla, vielä illallakin, jos tah-too pari tuntia valkeen valossa. Ketään suomalaista ei ole tainnut vielä sillä osas-tolla, jossa nyt olen. Kielestä täällä näkyy tulevan sentään hyvin toimeen, siellä-kin atelierissa."

Miksi Kaarlo Vuori kirjoitti, ettei Bonnet´n atelietä enää ollut? Siitä ei ole tar-kempaa tietoa. Tarkoittiko hän mahdollisesti yksityisateljeeta ja taiteilija Léon Bonnatia¹⁹⁹ (1833–1922), joka oli professorina Ecole des Beaux Arts´ssa²⁰⁰ vuodesta 1882 lähtien ja sen johtaja vuodesta 1905 alkaen²⁰¹. Vuori kertoi tai-deopinnoistaan Hilda Aspille lähettämässään kirjeessä 11.12.1890:

"Huolimatta kylmyydestä ja opiskelu-elämän ankaruudesta ei ole päähäni mahtu-nut muuta kun yksi ajatus, kuinka oppis oikein hyvin maalaamaan, sillä paljon on siinä oppimista ja vaikeetapa se lienee, koska ei kukaan koko akatemiassa ... näytä oikein hyvin osaavan tehdä..."²⁰²

Kaarlo Vuoreen liittyvät lähdetiedot ovat lähes kauttaaltaan yhtenevät. Ainoas-taan hänen suhtautumisestaan uudempaan 1800-luvun lopun taiteeseen ilmeni tutkimuksen yhteydessä toisistaan eriäviä tulkintoja. Rantanen on kirjoittanut, että Pariisissa opiskellessaan Kaarlo Vuori tutustui museoihin ja kierteli Pariisin nähtävyyksiä katselemassa Pekka Halosen kanssa. Vaikka Vuori ihaili vanhaa taidetta, hän kokeili myös uusia tyylejä.²⁰³ Tämä kertomus on ristiriidassa Joki-sen kirjoituksen kanssa, joka liittyy Vuoren seuraavaan opintomatkaan Pariisiin. Jokisen mukaan Vuori ei ollut kiinnostunut uusista taidesuunnista²⁰⁴. Tutkittuani Kaarlo Vuoren maalauksia ja erilaisia lasinegatiivien muokkauksia, tulin siihen tulokseen, että Vuori kokeili muutamissa teoksissaan myös uusia maalaustyy-lejä, kuten Rantanen on kirjoittanut. Muutamissa teoksissa on vapaita ja lennok-kaita siveltimenvetoja jotka ovat voineet saada vaikutteita impressionistien te-oksista. Pääosin tutkimani teokset edustavat kuitenkin realistis-naturalistista

---

¹⁹⁹ Léon Bonnat oli Ranskan suosituin muotokuvamaalari.

²⁰⁰ Oppilaitos toimii vieläkin. Pariisin taidekoulu Ecole des Beaux Arts´n internetsivu on <http://www.beauxartsparis.com/en/>.

²⁰¹ Bonnat.

²⁰² Rantanen 1988, 205.

²⁰³ Rantanen 1993, 6.

²⁰⁴ Jokinen 1947, 230.

muotokuvamaalausperinnettä. Valokuviiin liittyvistä kokeiluista kerrotaan erikseen luvuissa 2.4 ja 2.5.

Taiteen tekoa Suomessa ja uudelleen Pariisiin (1892–1893)

Kaarlo Vuori ei pitänyt koskaan yksityisnäyttelyä, mutta ensimmäisen kerran hän osallistui Suomen Taiteilijoiden taidenäyttelyyn Ateneumissa vuonna 1891. Vuori osallistui Suomen Taiteilijoiden näyttelyihin myös vuosina 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1899, 1900, 1901, 1902 ja 1904 sekä edustettuna postuumisti vuonna 1928.²⁰⁵ Niiden lisäksi hän osallistui yhteisnäyttelyihin Turussa, Tampereella ja Viipurissa 1890-luvun lopulta alkaen. Ateneumissa pidetyn ensimmäisen taidenäyttelyn jälkeen Vuori sai kaksi kertaa Hovingin²⁰⁶ apurahan²⁰⁷, toisen palkinnon dukaattikilpailussa²⁰⁸ vuonna 1892 sekä valtion taide-stipendin, jonka turvin hän lähti uudelleen seuraavana syksynä Pariisin akatemiaan, jossa myös hänen ystävänsä Alexander Federley ja Rurik Lindqvist²⁰⁹ (1870–1950) opiskelivat. Vuori sai vielä vuoden 1897 dukaattikilpailussa ensimmäisen²¹⁰ palkinnon rouva Ladaun muotokuvalla.

Kaarlo Vuori meni jatkamaan taideopintojaan Pariisiin vuonna 1892. Akatemiasa piirrettiin samaa elävää mallia koko viikko kahdeksan tuntia päivässä. Opettajat olivat samat kuin aikaisemmin ja Bouguereauin jatkoi ankaraa opetusmetodia ja arvostelutyylillä: koskaan piirustus ei ollut hänelle kylliksi tarkkaa, vaan oppilaat saivat aloittaa työnsä alusta yhä uudelleen ja uudelleen²¹¹.

---

²⁰⁵ Vuoren teosten muut postyymit näyttelyt ovat olleet Tampereella vuosina 1933, 1963 ja 2015.

²⁰⁶ Kyseessä on lahjoittaja Carl Isak Victor Hoving (1846–1876). Hän testamenttasi suuren osan omaisuudestaan Suomen taideyhdistykselle. Testamenttilahjoitus oli yksi tärkeimmistä suomalaisen taiteen tukijoista. – Hoving 1,2.

²⁰⁷ Liitteissä 6–9 on nähtävissä Kaarlo Vuoren Hovingin apuraha-anomus sekä häntä puoltavat lausunnot.

²⁰⁸ Ensimmäisen palkinnon sai Pekka Halonen, kolmannen palkinnon sai Ellen Thesleff. – Pettersson.

Vuonna 1858 perustettu Dukaattipalkinto on Suomen vanhin taidepalkinto, jonka Taideyhdistys myöntää vuosittain erityisestä ansiosta enintään 35-vuotiaalle kuvataiteilijalle.

²⁰⁹ Kuvataiteilijamatrikeli, Vuori Kaarlo.

²¹⁰ II palkinnon sai Johan Kustaa Kyyhkynen ja III palkinnon Hilda Flodin. – Pettersson.

²¹¹ Jokinen 1947, 229-230.

Stipendirahojen nostamista varten tarvittiin todistuksia taideopinnoista jotka opiskelijat lähettivät Suomeen.²¹² Esimerkkinä todistuksesta on 3.3.1893 allekirjoitettu todistus, jossa vakuutetaan seuraavasti:

*"Herra Vuori on toiminut erittäin säännöllisesti minun maalaustyöpajoissa herrojen Bonguereau & G. Ferrier johdolla."*²¹³

Kaarlo Vuori kävi Louvressa useina päivinä tutkimassa, piirtämässä ja maalaa-
massa vanhojen taiteilijoiden teoksia.²¹⁴ Ilmeisesti hän sai Federleytä²¹⁵ Parii-
sissa innostuksen lähettää ajan tapahtumista karikatyyreja ja pilapiirroksia *Nuori
Suomi* -lehdelle Helsinkiin. Suomeen palattuaan hän jatkoi useita vuosia lehden
avustajana.²¹⁶

5.3 Kaarlo Vuoren vaimo Tilda Vuori (1869–1922)

Kaarlo Vuoren taiteilijauran ja loppuelämän kannalta avioliitto toisen taiteilijan,
näyttelijä ja teatterijohtaja Tilda Blom-Raition kanssa muodostui tärkeäksi. He
tapasivat toisensa yhteisen ystävän, Hilda Aspin luona²¹⁷ ja menivät naimisiin
keväällä 1900. Heidän lapsensa Veijo syntyi vuonna 1903. Kaarlo Vuori käytti
Tilda mallina moniin muotokuvaan ja Tilda poseerasi myös lukuisissa Kaarlon ot-
tamissa valokuvissa erilaisissa asennoissa ja asusteissa. Tildan ammatin kautta
Kaarlo oli mukana myös Tampereen Työväen Teatterissa toimien lavastajana ja
rooliasujen suunnittelijana.

Tilda Blom–Raition²¹⁸ (Vuoren) oikea nimi oli Matilda Blom. Hän oli syntynyt
18.6.1869 Kuopiossa Kaarlo Blomin kolmantena lapsena. Hänen äitinsä oli Ma-
tilda Blom, o.s. Kainulainen. Tildan äiti synnytti vielä pojan joka kuoli pian syn-
tymänsä jälkeen. Perheen isä ei kyennyt huolehtimaan lapsistaan, joten sukulai-

---

²¹² Jokinen 1947, 230.

²¹³ *"Je certifie que Monsieur Vuori a travaillé très régulièrement dans mes ateliers de Peinture sous la direction de Measseurs Bonguereau & G. Ferrier."*
– Kopio todistuksesta liitteenä (liite 10).

²¹⁴ Jokinen 1947, 230.

²¹⁵ Alex Federley (1864–1932) oli ensimmäinen taidekoulutuksen saanut pilapiirtäjä Suomessa.
– Ylönen 2001, 33.

²¹⁶ Jokinen 1947, 230–231.

²¹⁷ Jokinen 1947, 223.

²¹⁸ Tilda Blom muutti sukunimensä Raitioksi vuonna 1888.

set kasvattivat heidät. Tilda pääsi tädilleen, äitinsä sisarelle, Maria Venäläiselle, joka oli emäntänä Pielavedellä. Tilda asui tätinsä luona 14 -vuotiaaksi asti. Hän pääsi lankakauppaan myyjättäreksi Kuopioon, jossa hän tutustui Minna Canthiin sekä tamperelaisiin Hilda ja Hanna Aspiin. Heidän kautta Tilda pääsi koske-
tuksiin teatteriin ja Tampereeseen. Tilda kävi pyytämässä pääsyä teatteriin avustajaksi Kansallisteatterin vieraillessa Kuopiossa vuonna 1887.²¹⁹ Avustajaksi Tilda ei silloin päässyt, mutta hänen näyttelijän uransa alkoi lokakuussa 1888. Hän sai silloin kutsun saapua teatterin näytöspaikalle Poriin. Samalla hän muutti sukunimensä Raitioksi, jonka hän oli jo valmiiksi miettinyt.²²⁰ Porista hänen matkansa jatkui Tampereen Työväen Teatteriin, jonka johtajaksi hänet valittiin vuonna 1906.

5.4 Kaarlo Vuori opettajana Turussa ja Tampereella

Kansakouluissa käsityönopetus tuli pakolliseksi kansakouluasetuksella vuonna 1866²²¹. Vuonna 1907 laadittiin ehdotus piirustuksen opetuksen järjestämisestä seminaareissa ja kansakouluissa²²². Käsityö ja kuvaamataito kuuluvat myös nykyajan peruskoulujen pakollisiin oppiaineisiin²²³. Raija Nykäsen mukaan kesti 1910-luvulle, ennen kuin opettajat olivat omaksuneet uuden tavan kuvalliseen ilmaisuun. Piirustuksen opetus oli aikaisemmin pääasiassa ornamentaalisten mallitaulujen jäljentämistä, kipsimallien piirtämistä sekä teoriapohjalle perustuva projektio- ja perspektiivipiirustusta²²⁴. Uuden piirustuksenopetuksen lähtökohdaksi otettiin luonto ja erilaiset esineet. Opetus muodostui kolmesta osasta: pahvityöt, savimuotoilu ja varsinainen piirustus²²⁵.

Opettajana Turussa (1899–1905)

---

²¹⁹ Jokinen 1947, 219.

²²⁰ Jokinen 1947, 220.

²²¹ Nykänen 1994, 7.

²²² Nykänen 1994, 16.

²²³ Laki perusopetuksesta (628/1998), 11 § Opetuksen sisältö.

²²⁴ Nykänen 1994, 16.

²²⁵ Nykänen 1994, 17.

Taiteilijan ammatti ei riittänyt takaamaan toimeentuloa Tampereella vaikka Kaarlo Vuori oli tunnettu taiteilija. Sen lisäksi hänellä oli kuvaamataidon opettajan pätevyys. Syksyllä 1898 Vuori muutti Turun piirustuskoulun johtajaksi ja opettajaksi²²⁶. Opetustyönsä lisäksi Vuorella oli myös aikaa maalata tauluja. Jokisen mukaan Turun piirustuskoulun oppilasmäärä oli pieni ja opiskelijat olivat enimmäkseen harrastelevia rouvia ja lapsia. Vuori ystävystyi piirustuskoulun apulaisopettajan, taiteilija Elias Muukan kanssa,²²⁷ josta hän maalasi toteutukseltaan erinomaisesti onnistuneen muotokuvan. Teos on nähtävillä sivulla 53.

Kerrotaan, että alkuajat Turussa olivat Vuorelle hankalia. Asunto oli kylmä, taideteokset eivät menneet kaupaksi, eikä muotokuvia tilattu. Seuraavaan syksyyn mennessä Vuori sai mainetta taiteilijana. Häneltä alettiin tilata muotokuvia ja ostettiin muitakin teoksia.²²⁸ Turussa Vuoren reumatismi paheni ja hänen kuulemisensa alkoi heiketä. Kaarlo Vuori ja Tilda eivät silloin vielä asuneet yhdessä, vaan he tapasivat toisiaan Tampereella tai Helsingissä. Joulut ja pääsiäiset Kaarlo Vuori vietti Tampereella sukulaistensa ja morsiamensa kanssa. Keväällä 1900 Kaarlo ja Tilda menivät naimisiin. Pariskunta asui Turussa vuoteen 1905 asti, jolloin he muuttivat Tampereelle.

Taideopetus Tampereella 1900-luvun alussa

Tampereella ei ollut taidekoulua, mutta yksityisten ihmisten toimesta kaupunkiin oli perustettu kaksi taideteollisuuskoulua. Ne olivat Amalia Lindfeltin²²⁹ (1861–1940) ja Ludvig Roineen (1867–1936) käsityökoulut²³⁰. Molemmista valmistui käsityönopettajia pääasiassa maalaiskansakouluihin. Amalian koulusta valmistui vain naispuolisia käsityönopettajia.²³¹ Kaarlo Vuoren sisar Ida opetti Lindfeltin käsityökoulussa jo silloin, kun Kaarlo perheineen palasi Tampereelle.

---

²²⁶ Jokinen 1947, 255.

²²⁷ Jokinen 1947, 258.

²²⁸ Jokinen 1947, 259.

²²⁹ Amalia Lindfelt-Lehtinen vuodesta 1907 lähtien.

²³⁰ Ludvig Roineen käsityö- ja taideteollisuuskoulun ilmoitus lehtileike-liitteessä.

²³¹ Nykänen 1994, 60.

Raija Nykänen on tutkimuksessaan *Kaksi tamperelaista käsityökoulua, Taiteilijat käsityökoulujen opettajina* (1994) todennut seuraavaa:

Amalian ja Roineen käsityökoulujen kuvallista opetusta ²³² tarkasteltaessa on huomioitava, että osa oppilaista ei ollut edes kansakoulua käyneitä ja nekin oppilaat, jotka 1910-luvulla ja sen jälkeen kävivät koulua, eivät todennäköisesti olleet päässeet osallisiksi uudesta piirustusopetuksesta²³³.

Kaarlo Vuori piirustuksenopettajana Tampereella (1905–1912)

Roineen käsityö- ja taideteollisuuskoulun johtaja Ludvig Roine pyysi Kaarlo Vuorta opettamaan piirustusta vuonna 1905. Vuori otti tehtävän vastaan ja perhe muutti Turusta Tampereelle aluksi²³⁴. Roineen koulussa oli oppilaita eri puolilta Suomea²³⁵. Käsityön ja piirustuksen opetus Roineen koulussa oli monipuolista. Nykäsen kertomus piirustuksen opetusmetodeista:

"Parina kolmena ensimmäisenä tuntina on annettu ohjeita perspektiiviopin alkeista. Muina tunteina piirretään elävän mallin mukaan. Luokan eteen tarpeeksi korkealle asetetaan ihminen useimmiten joku vanha ukko istumaan tai seisomaan. Pääasiana on pidetty, että jokainen oppilas piirtäessään tulee kehittämään silmänsä ja muotoaistiansa niin paljon, että hän voi paperille merkitä mallina olevan ihmisen asennon vaikkapa miten yksinkertaisesti tahansa. Samaa asentoa piirretään vaan ainoastaan yhden kerran. Tässä aineessa etenkin on oppilaan kehitys huomattava." ²³⁶

Roineen koulun opetuksesta mainittiin laajasti vuoden 1910 sanomalehti-ilmoituksissa: Raahen sanomissa²³⁷ oli 2.8.1910 ilmoitus Ludvig Roineen käsityöopettajien ja opettajattarien valmistuskurssista, joka alkoi 3.9.1910. Syysoppijakso kesti kolme kuukautta. Opetusaineet naisosastolla olivat: Liinavaate-,

---

²³² Vuoden 1907 komitea oli laatinut ehdotuksen piirustuksen opetuksen järjestämisestä maan seminaareissa ja kansakouluissa. Nykäsen mukaan kesti kuitenkin pitkälle 1910-luvulle, ennen kuin opettajat olivat omaksuneet uuden tavan kuvalliseen ilmaisuun. – Nykänen 1994, 16.

²³³ Nykänen 1994, 18.

²³⁴ Vuoren perhe muutti Tampereella Mustanlahdenkadun piharakennukseen ja sieltä Hämeenkatu 27:ään. Talo johon Vuoret muuttivat, on tunnettu Tampereella nimellä "Kymmenen miehen talo". – Jokinen 1947, 272.

²³⁵ Jokinen 1947, 292–293.

²³⁶ Nykänen 1994, 59.

²³⁷ Raahen Sanomat 02.08.1910, no 84, 4.

puku-, taide-, applikatsiooni, korko-, pujotus y.m. ompelua, kutominen, erilais-
ten vaatemallien piirtäminen ja taideompelumallien sekä kirjainten suunnittelua.
Veisto-osastolla opetusaineet olivat: Sahaus, höyläys, puunleikkaus ja sorvaus-
harjoitelmia, puun värjäystä ja kiillotusta, huonekalustojen piirtämistä ja teke-
mistä, savi- ja kipsimuovailua sekä peltitöitä. Yhteisiä aineita kaikille olivat: Sie-
lutiede, kasvatusta- ja opetusoppia, opetusharjoitelmia, applikatsioni y.m. maala-
us- ja taidepiirustusharjoitelmia. Opetus oli ilmaista, mutta opiskelijat maksoivat
työaineista 75 markkaa. Tekemänsä työt oppilaat saivat itselleen.

Aamulehdessä²³⁸ oli 10.12.1910 ilmoitus Ludvig Roineen käsityönopettajien ja
opettajattarien valmistuskurssista, joka alkoi 1.2.1911. Koulussa opetettiin nai-
sille kaikenlaatuista liinavaate-, leninki- ja taideompelua sekä kankaankudontaa.
Miehille opetettiin veistos- ja puunleikkausharjoitelmia, huonekalujen tekoa sekä
savimuovailua ja kipsitöitä. Yhteisiä aineita olivat sielutiede, kasvatusta- ja ope-
tusoppi, taidepiirustus, taiteellisten työmallien suunnittelua ja värisointuoppia.
Naisopiskelijoita otettiin myös savimuovailu- ja veisto-osastolle. Opetus oli mak-
sutonta.

5.5 Kaarlo Vuoren muu tuotanto

Kaarlo Vuoren taiteelliseen uraan kuului paljon muutakin kuin muotokuvamaa-
laus ja valokuvaus. Niiden lisäksi hän maalasi maisemia, kuvitti piirroksin sano-
malehtiä, aikakauslehtiä sekä muita painotuotteita. Hän suunnitteli peli- ja pos-
tikortteja sekä teatteriesityksiin lavastuksia ja pukuja. Edellä mainittujen lisäksi
Vuori avusti vaimoaan Tilda teatterissa. Hän laati jokaista teatterin näytelmää
varten lavastukset sekä suunnitteli niihin naamioita ja pukuja.²³⁹

---

²³⁸ Aamulehti 10.12.1910. *Käsityönopettajien ja opettajattarien valmistuskurssi*, 2.

²³⁹ Jokinen 1947, 274.

Vuoren taitoja kehuettiin *Lappeenranta* -sanomalehdessä 17.12.1908. Sama artikkeli julkaistiin *Otava*²⁴⁰-lehdessä 18.6.1909:

"...ja vielä lisäämme, että jokaisen kappaleen esitys on sekä näyttelemiseen että näyttämölle panoon (siinä suhteessa on taitelija Kaarlo Vuoren awustus ollut teatterille korvaamaton onni) nähden ollut sangen huolellinen ja viimeistelty..."

241

Kaarlo Vuori seurasi usein teatterin harjoituksia ja otti valokuvia näyttelijöistä²⁴². Vuorten kodissa vierailevat näyttelijät myös poseerasivat hänelle näytelmiin liittyvissä asennoissa ja asuissa. Vuori saattoi käyttää valokuva tuleviin teoksiinsa. Kaarlo Vuori oli ensimmäisiä lavastustaiteilijoita Suomessa ja hän opetti myös nuorille maalareille lavastajan ammattia oman työnsä ohessa.²⁴³

Kaarlo Vuoren muotokuvista poikkeavasta tuotannosta otan esimerkiksi öljyvärimalauksen Ruoveden kirkkorantaa (1909). Teos kuuluu Tampereen kaupungin kokoelmiin. Aamulehdessä oli artikkeli Kaarlo Vuoresta 27.2.1910. Siinä kerrottiin myös kyseisestä teoksesta. Artikkelin on luettavissa sivulla 115.

Kuva 80. Ruoveden kirkkorantaa. Maalannut Kaarlo Vuori. Kuvannut Jari Kuusenaho.

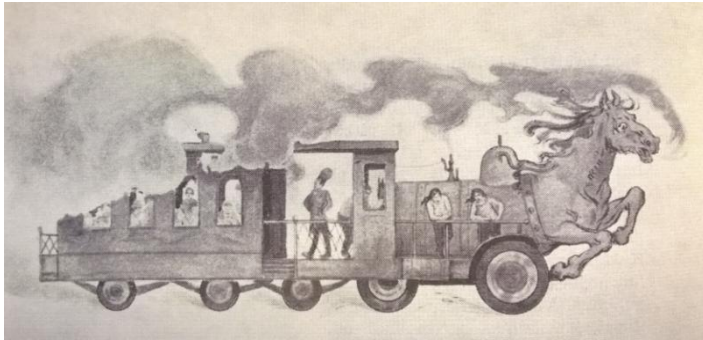
²⁴⁰ Otava 18.6.1909. *Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori*, 2–3.

²⁴¹ *Lappeenranta* 2.17.12.1908. *Kirjallisuutta ja taidetta. Väinämöinen joululehti*, 2.

²⁴² Jokinen 1947, 288.

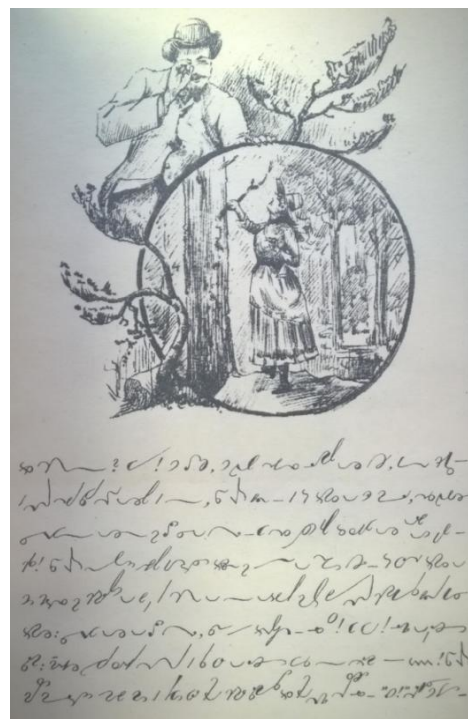
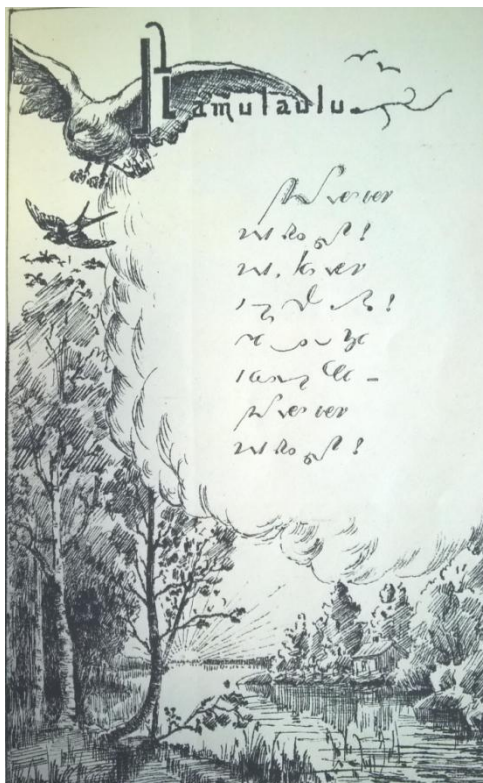
²⁴³ Jokinen 1947, 274 - 276.

Seuraavaksi on muutama näyte Vuoren tekemistä kuvitustöistä erilaisiin julkaisuihin.

Kuvat 81 ja 82. Kaarlo Vuoren mielikuvituksellisia kulkuvälineitä. Piirroksia on julkaistu Tammerkoski-lehdessä 1 / 1965, 24–25. Tammerkoski-lehden sivuilta kuvannut Ari Laitinen.

Seuraavat neljä piirrosta ovat teoksesta *Lukuharjoituksia suomalaisessa pikakirjoituksessa* (1891). Kaarlo Vuori kuvitti teoksen. Hän käytti itsekin pikakirjoitusta muistiinpanoihinsa. Olen liittännyt malliksi neljä kirjan sivua.

Kuvat 83–84. Kaarlo Vuoren piirroksia pikakirjoitus-lukuharjoituskrjaseen. Kuvannut Ari Laitinen

Kuvat 85–86.
Kaarlo Vuoren piirroksia pikakirjoitus-lukuharjoituskrjaseen.
Kuvannut Ari Laitinen

Kuva 87.

Kaarlo Vuoren piirros Tammerkoski-lehdessä
7 / 1993, 8.

Piirros on mahdollisesti ollut jouluaiheisena lehtiku-
vituksena 1906–1908. Piirroksen malleina olivat
Tilda ja Veijo Vuori.

Kaarlo Vuori piirsi vaimonsa ja lapsensa heidän
poseeratessa, mutta on myös mahdollista, että
Vuori käytti valokuvaa kuvituksen mallina. Hän oli
kuvannut samantyyppisen aiheen kesällä (kuva 81).
Voidaan olettaa, että Vuori kuvasi mallinsa myös
piirroksen osoittamalla tavalla.

Kuva 88. Veijo ja Tilda Vuori.
Kuvannut Kaarlo Vuori (1905–08).
Tampereen museot, Vapriikin ku-
va-arkisto.

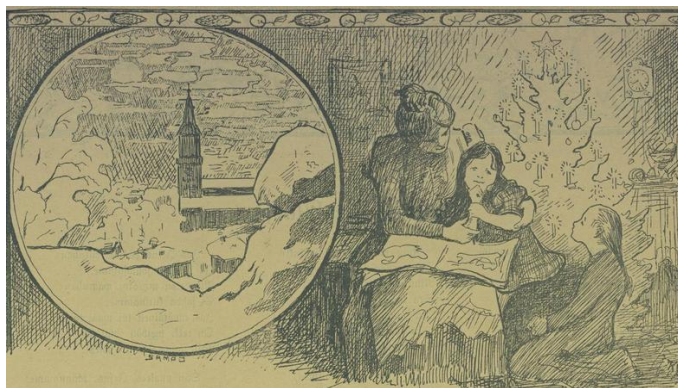

Kuva 89.
Väinämöinen -aikakauslehden joulunumeron no. 40-41 etusivu 11.12.1901.

Kansikuvan on piirtänyt Kaarlo Vuori, joka toimi lehden kuvittajana.

Kaarlo Vuoren kuvitusta 11.12.1901

Väinämöisen joulunumeroon no 40–41. Kuvat 90 ja 91.

Kuva 92. Käsimaalatut pelikortit (1885).
Maalannut Kaarlo Vuori.
Museokeskus Vapriikki, kuva-arkisto.
Kuvannut Saana Säilynoja.

"Herraseurassa päätettiin tilata Vuorelta Solinille lahjaksi wistikortit, joissa oma skruuviseura olisi hoviväkenä. Korttien koko tuli hieman tavallista suuremmaksi, mutta työn suoritus oli yksityiskohtaisen tarkkaa".

5.6 Kaarlo Vuoren viimeiset vuodet (1911–1914)

Sairaus alkoi haitata Kaarlo Vuoren elämää yhä enemmän 1910-luvulla. Siitä johtuen taideteosten maalaaminen ja opetustyö tulivat raskaammiksi. Jokisen mukaan sairaus vaikutti toisinaan Vuoren taiteeseen seuraavalla tavalla:

*"Ennen niin huolellisen piirustuksen joku yksityiskohta saattoi jäädä Vuorelta keskeneräiseksi tai miltei virheelliseksi, ja hänen hillityt värinsä muuttuivat räikeämmiksi. – iltarusko sai joskus teatterilavastuksen synkän hehkuvan loimun ja naisen puvusta saattoi tulla tutkielma silloin, kun sen olisi pitänyt olla sivuseikka"*²⁴⁴.

Vuoren muotokuvatuotannossa on 1890-luvulta 1910-luvulle saakka nähtävissä sekä muutamia luonnosmaisia että useita realistisia, lähes valokuvamaisen tarkkoja muotokuvia erilaisin värisävyin. Mielestäni kaikki Jokisen mainitsemat muutokset teosten toteutustavoissa eivät johtuneet Kaarlo Vuoren sairaudesta. Osa niistä on johtunut oletettavasti johtunut siveltimen käytön lennokkuudesta ja eri maalaustyylien kokeiluista. Vuori olisi luultavasti keskeyttänyt maalaamisen ja toteuttanut teoksen valmiiksi yksityiskohtineen myöhemmin, jos hänen sairautensa olisi vaikeuttanut tai haitannut olennaisesti taiteen tekoa. Taiteen tekeminen on voinut tuoda Vuorelle hetkeksi helpotusta vaivoihin, toimien eräänlaisena lumelääkkeenä.

Ollessaan paremmassa kunnossa, Vuori maalasi myös muotokuvia. Hän matkusti Helsinkiin tai Turkuun maalaamaan²⁴⁵. Keväällä 1911 Vuori kertoi langolleen teoksistaan:

"Paljon on meininki suvella maalata, vaikkei siitä suinkaan paljon tule tehdyksi. Yksi Keuruun isännän kuva jo on kumminkin. [- -] Yksi muotokuva meni eilen Helsinkiin ja Aspegrenin rouvan ostivat Kansallisteatteriin (300 mk) ja fiinin rouvan kuvan tässä hiljan sain valmiiksi ja kovin pitivät ja yli maksoivatkin." [- -]

*"Tuo karamellikoreus, se menee yleisöön. Mutta jos maalaisin mallin sisintä, niin kyllä ne kavahtaisivat. Ja minäkin nyt haluaisin maalata ihmisen vain ihmisenä."*²⁴⁶

---

²⁴⁴ Jokinen 1947, 289.

²⁴⁵ Jokinen 1947, 290.

²⁴⁶ Jokinen 1947, 290–292.

Talvella 1912 Kaarlo Vuori ei voinut työskennellä sairautensa takia. Lääkäri määräsi hänelle matokuurin, joka heikensi häntä entisestään useaksi viikoksi. Saatuaan itsensä hieman parempaan kuntoon, Vuori jatkoi opetusta Roineen koulussa. Hänet vietiin töihin ja haettiin sieltä pois, vaikka matkaa oli vain pari kadunkulmaa. Keväällä Vuori ilmoitti luopuvansa kokonaan opetustyöstään huonon kuntonsa vuoksi.²⁴⁷

Kaarlo Vuori Runnin lähteellä Iisalmella.

Kesällä 1913 Kaarlo Vuori vietti neljä viikkoa Runnin kylpylässä²⁴⁸ Iisalmessa. Kylpylän hoitomääräysten mukaan Vuoren huoneessa ei saanut olla ainoatakaan nojatuolia, ja sängyn tilalle oli määrätty telttavuode. Melko pian Kaarlo Vuori pystyi kävelemään ilman keppiä. Hän oli tyytyväinen saamaansa hoitoon, hierontaan, ruostemuta- ja savikylpyihin sekä Runnin lähteen veteen, jota piti juoda monta litraa päivittäin.²⁴⁹ Virkistyttyään Vuori otti kylpylässä valokuvia. Hän kehitti valokuvat huoneessaan. Kerrotaan, että useat kylpylävieraat halusivat saada valokuvan itsestään. Ennen poislähtöään Kaarlo Vuori valmisti 30–40 kuvaa päivittäin, eikä hän sittenkään täyttänyt kaikkia pyyntöjä.²⁵⁰ Mieluisan työn tekeminen piristi häntä unohtamaan kipunsa ainakin hetkellisesti.

Syksyllä Kaarlo Vuoren Runnilla saadut terveyshyödyt loppuivat. Käsienkin lihakset kipeytyivät entistä pahemmin. Taiteen teosta hän ei kuitenkaan luopunut. Seuraavan talven aikana hän tuki maalatessaan vasemmalla kädellään oikeaa.²⁵¹ Kesäkuussa 1914 Kaarlo Vuori matkusti uudelleen Runnin kylpylään, jossa hän menehtyi sairauskohtaukseen 22.6.1914.

Kaarlo Vuoren kuoltua Tilda muutti poikansa Veijon kanssa Turkuun vuonna 1916. Syynä siihen olivat Tampereella erimielisyydet teatterin johtokunnan kanssa sekä kaupungin poliittiset levottomuudet. Tilda ja Veijo muuttivat jo seu-

---

²⁴⁷ Jokinen 1947, 294–295.

²⁴⁸ Runnin kylpylä jatkanut toimintaa nykypäiviin saakka.

²⁴⁹ Jokinen 1947, 320.

²⁵⁰ Jokinen 1947, 322.

²⁵¹ Jokinen 1947, 322.

raavana vuonna Kuopioon, minne Tilda oli valittu teatterinjohtajaksi. Sieltä he muuttivat vuonna 1919 Kotkaan, jossa Tilda menehtyi vuonna 1922 struuma-myrrkytykseen.

5.7 Kaarlo Vuoren asema ja merkitys

Kaarlo Vuoresta ja hänen teoksistaan kerrottiin sanomalehdissä myönteiseen sävyyn hänen elinaikana. Niissä kuvaillaan Vuoren teoksia sekä kehuaan hänen tekemiä muotokuva- ja maisemamaalauksia. Muotokuvia kehuaan luonteviksi ja mallien näköisiksi ja joitakin teoksia verrataan esimerkiksi Albert Edelfeltin teoksiin. Seuraavaksi on esimerkkinä muutama Kaarlo Vuoreen liittyvä artikkeli eri sanomalehdistä vuosien 1892 ja 1910 väliseltä ajalta.

Keski-Suomessa oli artikkeli, jossa nimimerkki T. U:n kirjoitti vierailustaan Kaarlo Vuoren ateljeessa syksyllä 1892.²⁵²

"Taiteilija Kaarlo Wuori, joka kesällä on oleskellut Teiskon kulmilla, on palannut sieltä runsas kokoelma luonnoksia saaliinaan. Taiteilija viimeistelee paraikaa ateljeerissään moniaita tauluja, joista mainittakoon eläväpiirteinen, hywin luonnistunut naisen muotokuva, hauska-aiheinen laatumaalaus, joka kuvaa "nuottawäkeä" sekä pari maisemaa, niistä kesämaisema ilta-auringon walossa, uutuudellaan se tulee herättämään huomiota. Hän aikoo syksyllä panna muutamia näistä näytteille syysnäyttelyyn Atheneumissa, ennen kuin syyskuussa matkustaa Pariisiin".

Seuraavana vuonna oli samansisältöinen artikkeli myös syksyllä 1893 Tampereen Uutisissa²⁵³ ja Pohjalaisessa²⁵⁴. Tämä artikkeli oli sama molemmissa lehdissä.

"Taiteilija Kaarlo Wuori on, kuten ennen olemme maininneet, kesän aikana oleskellut Ruoweden ja Wisuweden tienoilla maalaillemassa. Tuloksena tästä kesämatkastaan on kaksi laatumaalausta ja kaksi järwimaisemaa, jotka hra Wuori ai-

---

²⁵² Keski-Suomi 20.9.1892. Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori, 3.

²⁵³ Tampereen uutiset 19.9.1893. Tampereelta ja lähiseuduilta. Taiteilija Kaarlo Wuori, 2.

²⁵⁴ Pohjalainen 22.9.1893. Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori, 4.

*koo asettaa näytteille suomalaisten taiteilijain syysnäyttelyyn Helsingin At-
heneumissa. Laatumaalauksista, jotka tosin vielä owat keskeneräiset, waan jois-
ta kuitenkin jo voi saada hywän käsityksen, herättää hauskan aiheensa puolesta
huomiota kaksi aholla mansikoita poimiwaa tyttöä taustana on järwimaisema.
Luonnoksesta päättäen tulee tämä taulu tekemään iloisen ja miellyttävän waiku-
tuksen. [- -] Paitsi jo mainittuja aikoo hra Wuori asettaa näytteille nuoren pariisi-
laisen naisen muotokuwan, kaswojen piirteet elelewät.
Keskitekoisena on taiteilijan atelieristä laatumaalaus Ruoweden kirkkorannasta,
kirkkowenheet kirkkowäkeä täynnänsä. Aihe hauska, taulu walmistunee syksym-
mällä".*

Kaarlo Vuori osallistui erilaisiin sosiaalisiin tapahtumiin, kuten kansanjuhlien ta-
pahtumien suunnitteluun. Heinäkuun alussa 1895 Hämeen Sanomissa²⁵⁵ mai-
nostettiin Tampereella järjestettäviä suuria arpajaisia ja kansanjuhlaa Sääksmä-
en kansanopiston hyväksi Pyynikin kentällä 4.7.1895. Kansanjuhlan ohjelmassa
mainostettiin puheiden, laulujen ja tanssien lisäksi juhlakulkuetta, johon kuului
Kaarlo Vuoren järjestämä muinaissuomalainen uhritoimitus.

Heinäkuun puolivälissä 1897 Itä-Suomen Sanomissa²⁵⁶ kerrottiin Vuoren maa-
laamasta J. H. Erkon muotokuvasta seuraavaa:

*"Taiteilija Kaarlo Wuori wiimeistelee runoilija J. H. Erkon muotokuwaa luonnolli-
sessa koossa. Hra Wuori on kuwannut runoilijan istuwassa asennossa kirjoitus-
pöytänsä ääressä. Näköisyys on sattuwä, warsinkin on pää, meistä nähden hywin
kuwattu, asema on luontewa. Aiheeltansa taulu hieman muistuttaa Alb. Edelfeltin
maalaamaa runoilija Z. Topeliuksen muotokuwaa". – Tamp. U.*

Uusi Aura²⁵⁷-sanomalehdessä oli huhtikuun alussa 1898 arvostelu Turun Tai-
deyhdistyksen näyttelystä. Siinä kehuttiin pääasiassa vain Edelfeltin kahta ja
Vuoren yhtä teosta jotka olivat muotokuvia:

*"...Näyttelyn yleisanti on eheä ja intressantti, todistaen että taideteoksia järjes-
tämässä on ollut tottuneen taiteilijan silmä ja käsi. Miten paljon yleiswaikutus sii-*

---

²⁵⁵ Hämeen Sanomat 02.07.1895. *Suuret arpajaiset ja kansanjuhla Tampereella Sääksmäen kansan-
opiston hyväksi*, 1.

²⁵⁶ Itä-Suomen Sanomat 13.7.1897. *Kirjallisuutta ja taidetta*, 3.

²⁵⁷ Uusi Aura 1.4.1898, *Turun Taideyhdistyksen näyttely*, 1.

tä riippuu huomaa helposti jos wertaa tätä näyttelyä siihen epäonnistuneeseen tapaan, millä esim. viime kesäisessä Tukholman yleisessä näyttelyssä Suomen taiteilijain teokset olivat kokoon kyhätty suureksi mielipahaksi sekä taiteilijoille itselleen että näyttelyssä käywille suomalaisille. Useimmat vanhastaan tunnetuista taiteilijoistamme owat nytkin edustettuina. Ikäwä kyllä kaipaamme kuitenkin nimiä sellaisia kuin Gallén, Järnefelt, Wallgren, Wikström. [- -] Taiteen ystäwain huomiota tulee utupäässä wetämään puoleensa pari muotokuva, joista sekä esitetyt henkilöt että esittäjä owat maailman mainioita. Tarkoitamme Albert Edelfeltin pari vuotta sitten Pietarin talwihowissa luonnon mukaan maalaamaa H. M. Keisarin, Suomen suuriruhtinaan, muotokuva, sekä tiedemiehenä ja tutkijana kuuluisan ranskalaisen tohtorin Rour´n samallaista kuua. [- -] Muista muotokuwista huomautamme ainoastaan runolija J. R. Erkon, jonka tekijä on Kaarlo Wuori..."

Uusi Aura²⁵⁸ -sanomalehdessä oli marraskuun lopulla 1899 artikkeli suositusta taidenäyttelystä Helsingissä:

"Helsingin pakinoita. Marraskuun puoliwälistä.

...Taidenäyttelyä on täällä kestänyt useita wiikkoja ja yhä waan käy siellä runsaasti wäkeä. Warsinkin sunnuntaisin on tungos niin suuri, että alhaalla ripustetuja tauluja saa useinkin katsoa sopimattomalta wälimatkalta, ihan äärestä. Näytteillä on 177 taideteosta, joista on 153 maalausta. [- -]

K. Wuori on näyttelyssä edustettuna waan yhdellä ainoalla taululla; se on taiteilija Elias Muukan²⁵⁹ kuua, ja ansaitsee hywin sen kunnian, joka sen osaksi kuuluu tulewan, että se nim. ostetaan Taideyhdistyksen museoon. Taideyhdistys woittaa siinä kaksi eri tarkoitusta: saa kokoelmiinsa erään uskollisen taiteilijan kuwan ja samalla näytteen onnistuneen muotokuwamaalajan työstä. Elias Muukalta its(e)ltään on näyttelyssä kaksi maisemakuua".

Kaarlo Vuoren muotokuvia kehuttiin myös ruotsinkielisessä Åbo Underrättelser²⁶⁰ -sanomalehden arvostelussa huhtikuussa 1901. Lehden taidearvostelussa kerrottiin Kaarlo Vuoren maalaamasta vanhan naisen muotokuvasta, joka herätti heti huomiota huolellisen tulkinnan keinoin. He (lehden arvostelijat) eivät voi-

---

²⁵⁸ Uusi Aura 21.11.1899, *Helsingin pakinoita*, 1.

²⁵⁹ Muukan muotokuva on nähtävissä sivulla 52.

²⁶⁰ Åbo Underrättelser 05.04.1901. *Från konstutställningen*, 2.

neet todeta muotokuvan yhdennäköisyyttä, mutta he olivat kuulleet, että se tuskin voisi olla parempi.

"Porträttet af ett äldre fruntimmer frappear genast genom ett omsorgsfullt och uttrycksfullt återgifvande. Likheten kunna vi ej konstatera, men vi har hört, att den knappast kan vara bättre".

1900-luvulla sanomalehdissä kerrottiin artikkeleissa ja mainoksissa Kaarlo Vuoren osallistuneen erilaisten julkaisujen kuvitustyöhön ja teatterin näyttelyn lavastuksiin maisema- ja muotokuvamaalausten ohessa. Marraskuussa 1901 ilmestyneessä Jyränkö²⁶¹-sanomalehdessä Kaarlo Vuoren nimi on mainittu myös Joulupukki-lehden yhtenä kuvittajana. Joulupukki-lehti sisälsi erilaisia kertomuksia, lauluja ja satuja sekä kuvituksia. Lehden tunnetuimpia kuvittajia olivat myös Venny Soldan-Brofeldt (1863–1945) ja Helmi Biese (1967–1933). Vuoden 1902 viimeisenä päivänä Sanomia Turusta²⁶² -sanomalehden yhtenä avustajana mainittiin Kaarlo Vuori. Lokakuun lopulla 1903 Kajaanin lehdessä²⁶³ mainostettiin etukäteen Tampereella ilmestyvää Väinämöisen Joululehteä, jonka *"taiteellista asua on luwannut walwoa taiteilija Kaarlo Wuori"*.

Marraskuun viimeisenä päivänä vuonna 1904 kerrottiin Salmetaren²⁶⁴ kirjallisuuspalstalla Nuoren Suomen joulualbumista, joka sisälsi nelisenkymmentä kirjoitusta useilta kirjailijoilta. Siinä mainittiin myös, että kuvapuolialbumi on erittäin runsaasti edustettu. Joulualbumissa oli taiteilijoiden teosten kuvia syysnäyttelystä sekä erityisesti Nuorta Suomea varten tehtyjä piirroksia. Kaarlo Vuorelta oli mukana kaksi piirrosta. Tampereen uutisissa²⁶⁵ 18.2.1904 kerrottiin Tampereella avattavasta taidenäyttelystä. Suomen taideyhdistys oli lähettänyt muutamien taiteilijoiden teoksia näyttelyyn, johon osallistui sekä tunnettuja taiteilijoita että nuoria aloittelijoita. Kaarlo Vuori nimi mainittiin niiden taiteilijoiden joukossa, jotka olivat itse lähettäneet sinne teoksiaan. Sama artikkeli julkaistiin myös seuraavan päivän Aamulehdessä²⁶⁶. Lappeenran-

---

²⁶¹ Jyränkö 19.11.1901. *Kirjallisuutta. Joulupukki*, 3.

²⁶² Sanomia Turusta 31.12.1902. *Sanomia Turusta*, 1.

²⁶³ Kajaanin lehti 24.10.1903. *Kirjallisuutta. Väinämöinen joululehti*, 3.

²⁶⁴ Salmetar 30.11.1904. *Kirjallisuutta. Nuori Suomi*, 4.

²⁶⁵ Tampereen Uutiset 18.02.1904. *Tampereen taidenäyttely*, 3.

²⁶⁶ Aamulehti 19.02.1904. *Kirjallisuus ja taide. Tampereen taidenäyttely*, 3.

ta²⁶⁷ -sanomalehdessä 17.12.1908 oli maininta Väinämöisen joululehdestä (10:nes vuosikerta), jonka Kaarlo Vuori oli kuvittanut.

Otava²⁶⁸-sanomalehdessä oli kesäkuussa 1909 pitkä kirjoitus Kaarlo Vuoren vaimosta Tilda Vuoresta joka oli täyttänyt 40 vuotta. Artikkelissa kerrottiin hänen pitkästä urastaan teatterin parissa ja näytelmistä joissa hän oli ollut mukana sekä ryhtymisestä Tampereen työväen teatterin johtajaksi vuonna 1906. Artikkelissa mainittiin myös Kaarlo Vuori:

"...ja vielä lisäämme, että jokaisen kappaleen esitys on sekä näyttelemiseen että näyttämölle panoon (siinä suhteessa on taiteilija Kaarlo Wuoren awustus ollut teatterille korvaamaton onni) nähden ollut sangen huolellinen ja wiimeistely..."

Aamulehdessä²⁶⁹ oli helmikuun lopulla 1910 pitkä artikkeli Kaarlo Vuoren työhuoneesta ja muutamasta tilaustyöstä. Tässä tiivistelmä artikkelista:

*"Menemme taiteilija Kaarlo Wuoren työhuoneeseen. Ympäri seinän tauluja ja skitsejä ja taiteen keskellä taiteilija itse joitakin piirustuksia selailemassa. Terveh-
timisien jälkeen kiintyi huomioni maalaustelineellä olewaan, juuri valmistuneelta näyttävään suurehkoon tauluun. Tarkemmin silmätesäni hawaitsin sen kuua-
wan loiwaan, aukeata järwen rantaa, johon kansaa on runsaasti tulossa pitkillä
kirkkowaneillä. [- -] Herra Wuori kertoi taulun tulewan tärkäläiselle kansakoululle,
jonne se oli tilattu waltuusto tähän tarkoitukseen myöntämällä waroilla. Halpaan
hintaan, puolittain lahjaksi, oli taiteilija sen luwannut. [- -]*

*Taiteilija kertoi erityisesti tutkineensa kesäisien poutapilwien walaistusta ja wäri-
wiwahduksia ja epäilemättä onkin hän hywin onnistunut niitä kuwata.*

*Puheenaolewaan tauluunsa on herra Wuori saanut aiheen Ruoweden kirkkoran-
nasta. Wastaisuuden waralta on taulu arwokas jo kansantieteelliseltä kannaltakin,
sillä yhä wähenewät nuo uljaat monihankaiset kyläkuntien kirkkowaneet, joissa
wiime aikoihin saakka kaikkialla maassamme on yhteisin woimin matkattu [- -] –
Wiimemainittu on nyttemmin asetettu paikoilleen Aleksanterin kansakoulun juhla-
salin seinälle, josta sitä koulun oppilaat ja muutkäwijät warmaankin ilokseen*

---

²⁶⁷ Lappeenranta 2.17.12.1908. *Kirjallisuutta ja taidetta. Väinämöinen joululehti*, 2.

²⁶⁸ Otava 18.6.1909. *Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori*, 2–3.

²⁶⁹ Aamulehti 27.2.1910. *Taiteilija Kaarlo Wuoren työhuoneesta*, 6.

saawat ihailta. Toiwottawasti edelleenkin jatketaan pyrkimyksiä, joilla saadaan taidetta kouluille. [- -]

Paitsi maisemia, [- -] on taiteilija maalailut ahkerasti muotokuwia. Yksi Helsinkiin tilattu, oli juuri walmistunut, ainoastaan wiimeistelyä wailla. Tampereen ensimmäiseltä kaupunginlääkäriltä, Ernst af Hällströmiltä, jolle hra Wuori jo aikaisemmin on maalannut sarjan muotokuwia, on saanut tilauksen walmistaa muutamien kaupungin entisten lääkärien muotokuwat asetettawiksi täkäläisen terweydenhoitolautakunnan huoneistoon, jonne tohtori af Hällström ne aikoo lahjoittaa. [- -]

Ylläolewan olen kertonut osoitukseksi siitä, että Tampereellakin saattaa kaikesta tehdasmaisuudesta ja jokapäiwäisyydestä huolimatta taiteilija työskennellä menestyksellisesti ja wirkeästi ja todellisella innostuksella kiintyä työhönsä".

Artikkelissa mainittu teos, joka esittää Ruoveden kirkkorantaa, ei ole enää Aleksanterin koulun juhlasalin seinällä²⁷⁰, vaan se on Tampereen kaupungin omistuksessa²⁷¹. *Ruoveden kirkkorannasta* -teos on nähtävissä Kaarlo Vuoren muuta tuotantoa esittelevässä luvussa (luku 5.5), sivulla 106 (kuva 80).

---

²⁷⁰ Tampereen Aleksanterin koulun vs. rehtori Jyrki Havasen tiedonanto sähköpostitse 2.8.2016.

²⁷¹ Tampereen taidemuseo. *Tamperelaistaiteilijoita maalla*.

6. Päätäntö

Tutkimuksessa osoittautui kiistattoman selvästi, miten valokuvaaminen helpotti ja tehosti taiteilijoiden työskentelyä. Kaarlo Vuoreen liittyneen tutkimuksen yhteydessä selvisi, että Vuori valokuvasi hyvin usein mallejaan ja käytti valokuvia apuna muotokuvien teossa. Osa teoksista on toteutettu hyvin tarkasti valokuvien mukaan, toisille valokuvat ovat olleet vain suuntaa antavia. Lähes kaikissa muotokuvissa on kuitenkin nähtävissä aina jotakin valokuvista poikkeavaa, joko mallin asennossa, taustassa tai jossakin yksityiskohdassa. Toinen tutkimuksen yhteydessä esiin tullut johtopäätös oli, että suomalaiset taiteilijat suhtautuivat hyvin myönteisesti valokuvien käyttöön. Kameran avulla taiteilijat saivat kuvata mallejaan useissa erilaisissa asennoissa paljon vaivattomammin ja nopeammin kuin piirtämällä. Valokuvat auttoivat taiteilijoita maalausten sommitelussa. Suomen tunnetuimmat ja arvostetuimmat taiteilijat kuten Albert Edelfelt, Akseli Gallén-Kallela, Eero Järnefelt, Pekka Halonen ja Hugo Simberg, vain muutamain mainitakseni, käyttivät kaikki valokuvia apuna teostensa sommitteluun.

Tutkittuani ja vertailtuani Kaarlo Vuoren ottamia valokuvia malleistaan, ja hänen heistä maalaamiaan muotokuvia, tulin seuraavaan tulokseen: tilausmuotokuvat on pääosin maalattu tarkasti valokuvien mukaan sekä kasvojen että vaatteiden osalta. Muutamassa teoksessa ero valokuviin on havaittavissa vain joistakin pienistä yksityiskohdista, kuten korvalehden muodosta tai mallin katseen suunnasta. Lähes kaikissa muotokuvissa valöörit on taitavasti huomioitu. Teosten joukossa olevat ystävien muotokuvat noudattavat pääosin samaa linjaa. Harjoitelmiksi tarkoitettut muotokuvat sekä vaimostaan Tilda Vuoresta maalatut teokset ovat vapaammin siveltimen vedoin toteutettuja. Niissä kasvot on maalattu valokuvan mukaan tarkemmin, mutta vartalot ja tausta on usein maalattu taiteilijan vapaudella.

Kaarlo Vuori oli tuottelias taiteilija. Hänen maalaamiaan teoksia on paljon yksityiskodeissa Tampereella ja Turussa. Useita teoksia on myös taidemuseoissa. Eniten niitä on Tampereen taidemuseon omistuksessa. Kaarlo Vuori ei pitänyt koskaan yksityistä taidenäyttelyä, mutta hän osallistui useita kertoja yhteisiin

näyttelyihin toisten taiteilijoiden kanssa. Vuoren kuoleman jälkeen on pidetty vain neljä hänen teoksia esittelevää näyttelyä: vuonna 1928 sekä vuonna 1933, jolloin Tampereen Taideyhdistys järjesti 150 työtä käsittävän Kaarlo Vuoren muistonäyttelyn. Vuonna 1963 Tampereen taidemuseossa järjestettiin Kaarlo Vuoren syntymän 100-vuotisjuhlanäyttely ja Hiekan taidemuseossa laaja näyttely Vuoren teoksista oli vuonna 2015.

Kaarlo Vuori maalasi noin 150 muotokuvaa ja useita maisemia. Suurin osa teoksista on öljyvärimaalauksia, mutta joukossa on myös akvarelli- ja pastellimaalauksia sekä lyijykynä-, muste- ja tussipiirroksia. Lisäksi Vuori oli innokas valokuvaaja. Hän myös valmisti itse ottamansa kuvat. Kaarlo Vuori oli monipuolinen ja lahjakas taiteilija, jonka muuhun tuotantoon kuuluvat erilaiset aikakausi- ja sanomalehtien kuvitukset, korttien suunnittelut ja toteutukset, teatterin näytelmien lavastus sekä näyttelijöiden rooliasujen suunnittelu. Kaiken lisäksi Vuori toimi piirustuksen opettajana Turussa ja Tampereella.

Kaarlo Vuoren syntymän 100-vuotisjuhlanäyttelyn esitteessä kerrottiin Vuoren olleen luonteeltaan vaatimaton ja julkisuutta karttava taiteilija. Se lienee osaltaan vaikuttanut siihen, että hänen nimensä ja taiteensa alkoi jäädä unohduksiin taidehistorian hämärään. Modernimpien taidesuuntausten ja taidemielty mysten muuttuessa 2000-luvulle tultaessa, Kaarlo Vuoresta oli tullut monille täysin tuntematon taiteilija. Kuitenkin hän kuuluu ehdottomasti tunnetuimpien suomalaistaiteilijoiden joukkoon, joista osa oli hänen ystäviään jo opiskeluaikana.

Olin lukenut lähdekirjallisuudesta Kaarlo Vuoren valokuvausharrastuksesta. Silti yllätyin kun sain tutustua Vapriikin kuva-arkistossa Vuoren ottamiin valokuviin. Lasinegatiivien runsas määrä hämmästytti. Niitä tutkiessani huomasin, että niiden joukossa oli muutamia valokuvia ihmisistä, joiden muotokuvaan olin aikaisemmin tutkimuksen yhteydessä tutustunut. Innostukseni vain suureni, kun huomasin Kaarlo Vuoren valokuvan myös tekemiään muotokuvia ja muita aiheita. Nykyisin Vuoren valokuvat ovat osaltaan arvokasta kulttuurihistoriaa.

Tämä tutkimus oli tarpeellinen, koska Kaarlo Vuoren syntymästä on kulunut jo yli 150 vuotta ja kuolemastakin yli 100 vuotta. Mielestäni on tullut aika antaa hänelle kuuluva arvostus. Kaarlo Vuoresta ovat pääasiassa aikaisemmin kirjoittaneet Helvi Jokinen ja Tuula Rantanen teoksissaan sekä Tammerkoski-lehdissä 1940–1990-lukujen välisenä aikana. Jatkotutkimusta ajatellen Kaarlo Vuoren laajasta taiteellisesta tuotannosta riittää tutkittavaa, esimerkiksi kartoittamalla mahdollisimman kattavasti hänen maalaamansa muotokuvat ja/tai maisema-maalaukset. Tutkittavaa olisi runsaasti keskittymällä vaikkapa pelkästään johonkin yksittäiseen aihepiiriin, kuten esimerkiksi sanomalehtikuvituksiin.

Lähdetietoja

Painetut lähteet

Af Hälström, Catherine 1999. Uniikkikuvasta massatuotantoon, Johan Jakob Reinbergin varhaistuotantoa. Teoksessa *Varjosta: Tutkielmia suomalaisen valokuvan historiasta*, 14–31. Toim. Tuomo-Juhani Vuorenmaa. Suomen valokuvataiteen museon julkaisuja 6. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.

Alberti, Leon Battista 1998. *Maalaustaiteesta*. Suomentanut Itkonen- Kaila, Marja. Ilmestynyt alunperin italiaksi nimellä *De pictura* 1435. Vammala: Kustannusosakeyhtiö Taide. Johdanto ja viitteet Martin Kemp, teoksesta Leon Battista Alberti, *On Painting*. Penguin Classics 1991.

Aronpuro, Kari 2006. Gustaf Lindellin kisällivuodet 1875–1878. Teoksessa *Kustaa Hiekan ja Hiekan taidemuseo*, 17–21. Toim. Liisa Rintala. Tampere: Hiekan taidemuseon julkaisu 5.

Cennini, Cennino 1995. *Kirja maalaustaiteesta*. Suomentanut ja johdanto Kallio, Sinikka. Ilmestynyt alunperin italiaksi nimellä *Il Libro dell'Arte o Trattato della Pittura* 1437. Kustannusosakeyhtiö Taide. Jyväskylä: Gummerus.

Dempsey, Amy 2003. Impressionismi. Teoksessa *Moderni taide*, 18. Suomentaneet Iso-Markku, Jaana & Mattila, Raija. Helsinki: Otava. Ilmestynyt alunperin englanniksi nimellä *Styles, Schools and Movements. An Encyclopaedic Guide to Modern Art* 2002.

Freeland, Cynthia 2010. *Portraits & Persons, a philosophical inquiry*. Oxford: University press.

Kalevo, Hanna 1990. Jakob Gadolin. Teoksessa Heinämies, Kati & Klinge, Matti & Ruotsalainen, Matti & Lilius, Henrik 1990. *Ars universitaria, 1640-1990. Muotokuvia Helsingin yliopiston kokoelmista*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Helin, Martti 1993. *Armas Raunio, elämä ja kuvat*. Pirkkalan kunta. Pirkkala: Pirkkalan kunta.

Honour, Hugh & Fleming, John 1992. Romantiikasta realismiin Teoksessa *Maailman taiteen historia*, 550–586. Suomentaneet Itkonen-Kaila, Marja, Kokkonen, Jyri, Mattila, Raija, Sauri, Seppo & Palin, Tutta. Helsinki: Otava. Ilmestynyt alunperin englanniksi nimellä *A World History of Art*, 1982, 1991.

Helenius, Kyllikki 1987. *Vanhan tullikamarin alueen uusi aika*. Tammerkoski 6/1987, 8–13.

Jaxtheimer, Bodo W. 1975. *Suuri piirustus- ja maalauskirja*, 109–110. Suomentanut Jokinen, Ulla-Maija. Kolmas painos. Porvoo–Helsinki: WSOY. Saksankielinen alkuteos *Knaurs Mal und Zeichenbuch* 1961.

Jokinen, Helvi 1946a. *Kaarlo Vuori, tamperelainen taidemaalari I*. Tammerkoski 5/1946, 134–137.

Jokinen, Helvi 1946b. *Kaarlo Vuori, tamperelainen taidemaalari II*. Tammerkoski 6/1946, 165–170.

Jokinen, Helvi 1947. *Renkaita suvannon pinnassa. Tamperelaisia henkilö- ja kulttuurikuvia vuosisadan vaihteen kahden puolen*. Tampere-seuran julkaisuja N:o 11. Tampere: Tampere-seura.

Jokinen, Helvi 1951. *Evert Tähtkää, tamperelainen taiteen ystävä ja maailmanmatkaja*. Tammerkoski 1/1951, 3–7.

Jokinen, Helvi 1963. *Tampereen ensimmäinen taidemaalari*. Tammerkoski 11–12/1963, 32–36 / 336–340.

Kallio, Rakel 2004a. Historian maalari. Teoksessa Kallio, Rakel & Sivén, Douglas *Albert Edelfelt*, 65. Douglas Production Oy, Helsinki: Gummerus Oy.

Kallio, Rakel 2004b. Ulkoilmamaalari, Teoksessa Kallio, Rakel & Sivén, Douglas *Albert Edelfelt*, 117, 180. Douglas Production Oy, Helsinki: Gummerus Oy.

Kallio, Rakel 2004c. Henkisyyden hipaisu. Teoksessa Kallio, Rakel & Sivén, Douglas *Albert Edelfelt*, 180. Douglas Production Oy, Helsinki: Gummerus Oy.

Koivunen, Leila 1999. Akseli Gallen-Kallela valokuvaajana. Teoksessa Kukkonen, Jukka & Vuorenmaa, Tuomo-Juhani (toim). *Varjosta. Tutkielmia suomalaisen valokuvan historiasta*, 67–78. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.

Koskivirta, Riitta 1992a. Mustavalkoisen valokuvauksen historia. Teoksessa *Valokuvauksen vuosikirja 1992*, 8–11. Päätoim. Ritva Tähtinen. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museon säätiö.

Koskivirta, Riitta 1992b. Daguerrotypia. Teoksessa *Valokuvauksen vuosikirja 1992*, 12–15. Päätoim. Ritva Tähtinen. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museon säätiö.

Koskivirta, Riitta 1992c. Suolapaperimenetelmä. Teoksessa *Valokuvauksen vuosikirja 1992*, 22–25. Päätoim. Ritva Tähtinen. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museon säätiö.

Lahtonen, Hannu 1997. *Taidetta taiteen vuoksi*. Optio 17.4.1997, 73-74.

Lehtinen Ildokó 2005. Agathon Reinholm – suomalainen taiteilija sukukansojen parissa. Teoksessa *Suomen museo. 2004*, 47–48. Toim. Tuukka Talvio. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys, 2005.

Le Pichon, Yann 1983. Barbizon Chally–en–Bière. Teoksessa *The Real World of the Impressionists. Paintings and Photographs 1848–1918*. 21–56. London: The Octopus Books Ltd.

Lindgren, Liisa 2003. Toimeliaisuuden merellä. Teoksessa *Oscar Kleineh 1846–1919. Oskar Kleinehin matkassa*, 107–142. Helsinki: Amos Anderssonin taidemuseo.

Lindqvist, Leena 2002a. Taiteilijan tiellä, Helsingissä 1890. *Taiteilijan tiellä: Eero Järnefelt 1863-1937*, 52, 68. Toim. Leena Lindqvist. Helsinki: Otava.

Lindqvist, Leena 2002b. Teoksia Keuruun Kolhon maisemista. Teoksessa *Taiteilijan tiellä: Eero Järnefelt 1863-1937*, 56–59. Toim. Leena Lindqvist. Helsinki: Otava.

Lindqvist, Leena 2002c. Taiteilijan tiellä, Lehmisavu. *Taiteilijan tiellä: Eero Järnefelt 1863-1937*, (82). Toim. Leena Lindqvist. Helsinki: Otava.

Lindqvist, Leena 2002d. Kesä Väisälänmaella 1893. Luvussa Taiteilijan tiellä. Teoksessa *Taiteilijan tiellä: Eero Järnefelt 1863-1937*, 93–96. Toim. Leena Lindqvist. Helsinki: Otava.

Lindqvist, Leena 2002e. Juhani Aho, Järnefeltit ja Kauppi-Heikki. Luvussa Taiteilijan tiellä. Teoksessa *Taiteilijan tiellä: Eero Järnefelt 1863-1937*, 97–100. Toim. Leena Lindqvist. Helsinki: Otava.

Lukkarinen, Ville 1999. Nainen ja kamera – Albert Edelfeltin Suomi kuvissa. Teoksessa Kukkonen, Jukka & Vuorenmaa, Tuomo-Juhani (toim), *Varjosta. Tutkielmia suomalaisen valokuvan historiasta*, 12. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.

Lundström, Marie-Sofie 2003. (suom.) Mervi Saarenmaa. Adolf von Becker ja Espanja. Teoksessa Penttilä, Tiina & Lundström, Marie-Sofie & Koskimies-Envall, Marianne & Savia, Satu. *Adolf von Becker – Pariisin tien viitoittaja*, 49. Pohjanmaan museon julkaisuja 28; Turun taidemuseon julkaisuja 1/2003.

Markkanen, Pirjo 1974. "Hugo Simbergin valokuvat". Teoksessa Keski-Korhonen, Ritva (päätoim.), Aalto, Jussi & Hassi, Antti & Kokko, Pauli & Nenye, Sakari. *Valokuvauksen vuosikirja 1974*, 8, 11. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museon säätiö.

Martin, Timo & Sivén, Douglas 1995. Juuret Kalevalassa. Teoksessa *Akseli Gallen-Kallela*, 76. Helsinki: Akseli Gallen-Kallelan museosäätiö. Watti-kustannus Oy.

Niiniluoto, Marja 1983. *Hilda & Elias: Hilda Aspin ja Elias Erkon kirjeenvaihtoa vuosilta 1884-88*, 182. Helsinki: Helsingin sanomat.

O'Connel, Mark & Airey, Raje & Craze, Richard 2011. *The Ultimate Illustrated Guide to Dreams, Signs & Symbols*, 95. Leicestershire: Southwater.

Osonen, Vilho 1938. *Tampere lahjoittajien kaupunkina*. Tammerkoski 3/1938, 69–75.

Palin, Tutta 2007. *Modernin muotokuvan merkit : kuvia 1800- ja 1900-luvuilta Taidekoti Kirpilässä*. Taidekoti Kirpilän julkaisuja 4. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto. Taidekoti Kirpilä.

Palin, Tutta 2004. *Oireileva miljöömuotokuva. Yksityiskohdat sukupuoli- ja säätyhierarkian haastajina*. Helsinki: Kustannus Oy Taide.

Porkka, Pirjo 1999. Mystisen realismin lähteillä, kultakauden kuvataiteilijat ja valokuva. Teoksessa *Varjosta. Tutkielmia suomalaisen valokuvan historiasta*, 43–53. Toim. Vuorenmaa, Tuomo-Juhani. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.

Rantanen, Tuula 1970. Tamperelaisten maalausharrastukset vuosina 1898–1919. Eripainos julkaisussa *Tampere tutkimuksia ja kuvauksia VI*. Tampere.

Rantanen, Tuula 1988. Tamperelaisen taiteilijan Kaarlo Vuoren koulu- ja opiskeluaika 1870- ja 1880-luvuilla. Julkaisussa *Tampere tutkimuksia ja kuvauksia IX*. Tampereen Historiallisen Seuran julkaisuja XIV. Tampere: Tampereen Historiallisen Seura.

Rantanen, Tuula 1990. *Tamperelaisopiskelija Kaarlo Vuori prof. J. R. Aspelinin Aasiaan suuntautuvalla tutkimusmatkalla viime vuosisadalla*. Tammerkoski 7/1990, 10–15.

Rantanen, Tuula 1993. Taiteilija Kaarlo Vuori 19.8.1863–22.6.1914. Tammerkoski 7/1993, 4–9.

Rintala, Liisa 2006. Hiekan taidemuseon kuvataidekokoelmat, 129–146. Teoksessa *Kustaa Hiekka ja Hiekan taidemuseo*. Toim. Rintala, Liisa. Hiekan taidemuseon julkaisu 5. Tampere: Hiekan taidemuseo.

Salo, Allan 1944. *Tamperelaisia kuvaamataiteilijoita*. Tammerkoski 5/1944, 184–187.

Savia, Satu 2002. Adolf von Becker opettajana 1869– 1892. Teoksessa *Adolf von Becker – Pariisin tien viitoittaja*, 78–79. Pohjanmaan museon julkaisuja 28 ja Turun taidemuseon julkaisuja 1/2003. Vaasa. Helsinki: Museovirasto.

Sinisalo, Uuno 1947. *Tampereen kirja*. Kuvaus Tampereen vaiheista ja nykyisestä kaupungista. Tampere-seuran julkaisuja 8. Tampere: Tampere-seura.

Tervo, Tuija 2003a. Kohti merta. Teoksessa *Oscar Kleineh 1846–1919. Oskar Kleinehin matkassa*, 19–22. Helsinki: Amos Anderssonin taidemuseo.

Tervo, Tuija 2003b. Helsinki – kotikaupunki. Teoksessa *Oscar Kleineh 1846–1919. Oskar Kleinehin matkassa*, 31–34. Helsinki: Amos Anderssonin taidemuseo.

Tervo, Tuija 2003c. Norjan vuonoilta Välimerelle. Teoksessa *Oscar Kleineh 1846–1919. Oskar Kleinehin matkassa*, 35–42. Helsinki: Amos Anderssonin taidemuseo.

Tuomisto, Alpo 2008. *Muotokuvamaalarin muistelmat*. 3. laajennettu painos. Helsinki: Alpo Tuomisto.

Vasari, Giorgio 1994. *Taiteilijaelämäkertoja Giottosta Michelangeloon*. Pia Mänttärin suomennoksen pohjalta toimittaneet Altti Kuusamo ja Raija Petäjäinen. Jyväskylä: Gummerus. Ilmestynyt alunperin italiaksi 1550 ja 1568. Suomennoksessa käytetty teos: *Le vite de 'piu eccelenti pittori, scultori e architettori nelle redazioni del 1550 e 1568*. Testo a cura di R. Bettarini, commento secolare a cura P. Barocchi. 5 volumi 1966–1984 Firenze.

Ylönen, Marja 2001. Nimettömät, Alex Federley ja K. Kari. Teoksessa *Pilahistoria. Suomi poliittisissa pilapiirroksissa 1800-luvulta 2000-luvulle*, 32–36. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. Jyväskylä: Gummerus.

Painamattomat lähteet

Autere, Riitta 2004. Teatterin taidekokoelman roolihahmoinen näyttämötaiteilijan kuva ja valokuvan vaikutus sen sisältöön.

< <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2004923556> > Viitattu 8.2.2017.

Käyttö rajoitettu. Luettavissa Jyväskylän yliopiston kirjaston arkistotyöasemalta.

Käyhkö, Unto 1989. *Muotokuvavalokuvaus ja taide : näkökulma valokuvauksen varhaiskauteen Suomessa (1839-1870) ja kamerakuvaan maalaustaiteen palveluksessa*.

< <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-1989322063> > Viitattu 14.4.2017.

Käyttö rajoitettu. Luettavissa Jyväskylän yliopiston kirjaston arkistotyöasemalta.

Nykänen, Raija 1994. Kaksi tamperelaista käsityökoulua taiteilijat käsityökoulujen opettajina.

< <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-19941193650> > Viitattu 15.3.2016.

Käyttö rajoitettu. Luettavissa Jyväskylän yliopiston kirjaston arkistotyöasemalta.

Ruoveden seurakunnan arkisto. Syntyneiden ja kastettujen luettelot. Syntyneiden ja kastettujen luettelot 1853-1870.1863, 164-165.

<<https://digihakemisto.appspot.com/edit?kuid=7313411&kuvanumero=85&ay=725733&sartun=112906.KA&atun=250638.KA&amnimeke=Ruoveden+seurakunnan+arkisto&sarnimi=Sy>>

ntyneiden+ja+kastettujen+luettelot&aynimi=Syntyneiden+ja+kastettujen+luettelot+1853-1870&ay2=115659> Viitattu 16.8.2016.

Suullisia tietoja antaneet

Kuusanmäki, Jussi, FL. 26.9.2016.

Rantanen, Tuula, FM, historiantutkija. 26.9.2016.

Rintala, Liisa, FT, Hiekan taidemuseon johtaja. 22.9.2016.

Digitaaliset lähteet

Aikalaiskirja 1934. Muukka, Elias. <<http://runeberg.org/aikalais/1934/0448.html>> Viitattu 1.8.2016.

Aspelin, Johan Reinhold. <<http://375humanistia.helsinki.fi/johan-reinhold-aspelin/ensimmäinen-ärkeologian-professori>> Viitattu 15.6.2016.

Britannica. Léon Bonnat.

<<https://global.britannica.com/biography/Leon-Bonnat>> Viitattu 1.8.2016.

Bouguereau, William-Adolphe. <<http://www.bouguereau.org/>> Viitattu 1.8.2016.

Canth, Minna. Elämäntyö, kirjailija. <<http://www.minnacanth.kuopio.fi/canth/default.htm>> Viitattu 20.5.2016.

Clairin, Georges <https://en.wikipedia.org/wiki/Georges_Clairin> Viitattu 1.8.2016.

Clairin, Georges *Sarah Bernhardt* (1879).

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Clairin_Bernhardt_as_the_Queen_in_Ruy_Blais_1879.jpg> Viitattu 1.2.2017.

Hanna Canth c. Maalannut Kaarlo Vuori.

<http://archive.kantti.net/sites/default/files/201310_1800-luvun-isustus_IMG_1107_kis.jpg> Viitattu 6.7.2016.

Hilda Aspin arkisto. <<http://www.paivalehdenarkisto.fi/wp-content/uploads/2013/03/Asp-Hilda-arkistoluettelo.pdf>> Viitattu 15.10.2016.

Hätönen, Helena. *Dresden 1800-luvulla*. Bernhard Reinhold.

<<http://www.lahteilla.fi/fi/page/matkoja-ulkomaille-dresden-1800-luvulla>> Viitattu 27.3.2017.

Keskinen, Jouni. Kuru-laivan onnettomuus 7.9.1929.

<<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/liikkuminen/1918-40/kuru3a.htm>> Viitattu 30.3.2017.

Kuvataiteilijamatrikkeli: Ahlstedt, August Fredrik.
<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=9&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Kuvataiteilijamatrikkeli: *Jahn, Carl Ernst Albert*.
<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=178&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Kuvataiteilijamatrikkeli: *Muukka, Elias*.
<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=299&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Kuvataiteilijamatrikkeli: *Vuori Kaarlo*.
<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=519&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Lefebvre, Jules Joseph. <<http://www.jules-joseph-lefebvre.org/>> Viitattu 1.8.2016.

Lehtimäki, Heidi. *Sähkövalo Finlaysonille*.
<<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/valta/1870-00/sahkovoalo.htm>> Viitattu 16.11.2016.

Lyytinen, Olli & Kivelä, Daniel. Daniel Nyblin taideteoslasinegatiivit.
<<http://www.lahteilla.fi/nyblin/>> Viitattu 20.1.2017.

Mechelin Leo. <<http://375humanistia.helsinki.fi/humanistit/leo-mechelin>>
Viitattu 20.1.2017.

Nyblin, Daniel <<http://www.lahteilla.fi/nyblin/>> Viitattu 20.1.2017.

Pettersson, Susanna. *Suomen Taideyhdistyksen jakamat Dukaattipalkinnot 1858–2006*.
<<http://suomentaideyhdistys.fi/awards-grants/awards/dukaattipalkinto/arkisto/>>
Viitattu 20.8.2016.

Rantanen, Tuula. *Kaarlo Vuoren koulu ja opiskeluaika 1870- ja 1880-luvulla*.
<<https://kaarlovuori.com/kaarlo-vuoren-koulu-ja-opiskeluaika-1870-ja-1880-luvulla/>>
Viitattu 20.12.2016.

Robert-Fleury, Tony. <https://en.wikipedia.org/wiki/Tony_Robert-Fleury>
Viitattu 1.2.2017.

Runnin kylpylä <<http://www.runni.fi/>> Viitattu 1.2.2017.

Simberg valokuvaajana <<http://www.lahteilla.fi/simberg/#fi/info/1032/0>>
Viitattu 7.9.2016.

Simpanen, Marjo-Riitta. *Elämänmäen tohtori E. W. Lybeck*
<<http://www.serlachius.fi/fi/kokoelmat/kuukauden-helmet/30-tohtori-e-w-lybeckin-muotokuva/>> Viitattu 7.9.2016.

Suomen Muinaismuistoyhdistyksen historia.
<<http://www.muinaismuistoyhdistys.fi/historia.html>> Viitattu 15.6.2016.

Tampereen taidemuseo. *Tampere-laistaiteilijoita maalla*. Ruoveden kirkkorantaa 1909, Maalannut Kaarlo Vuori. <<http://tampereentaidemuseo.fi/tampere-laistaiteilijoita-maalla/>> Viitattu 15.1.2017.

Tampereen Taideyhdistys r.y., Tietoa yhdistyksestä, Tampereen Taideyhdistyksen historia.
<<http://www.tampereentaideyhdistys.fi/tietoa-yhdistyksesta>> Viitattu 15.1.2017.

Veli-Matti Autio, *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Anton Amandus Karsten*.
<<https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/1853-1899/henkilo.php?id=21097>> Viitattu 15.8.2016.

Veli-Matti Autio, *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Heikki Vuori*.
<<http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/henkilo.php?id=22832>> Viitattu 15.8.2016.

Veli-Matti Autio, *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Kaarlo Vuori*.
<<http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/henkilo.php?id=21200>> Viitattu 15.8.2016.

Vuorikari, Outi. *Minna Canth 1844-1897 / elämäkerta / perhe*.
<<http://www.minnacanth.kuopio.fi/canth/default.htm>> Viitattu 20.2.2017.

Sanomalehtiartikkelit

Sanomalehtien arkistolähde: Kansalliskirjaston digitoidut aineistot.

Aamulehti 19.02.1904. *Kirjallisuus ja taide. Tampereen taidenäyttely*, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/608415#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.

Aamulehti 27.2.1910. *Taiteilija Kaarlo Wuoren työhuoneesta*, 6.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/609756#?page=6>> Viitattu 1.8.2016.

Aamulehti 10.12.1910. *Käsityönopettajien ja opettajattarien valmistuskurssi* (ilmoitus), 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/609995#?page=2>> Viitattu 30.7.2016.

Hämeen Sanomat 02.07.1895. *Suuret arpajaiset ja kansanjuhla Tampereella Sääksmäen kansanopiston hyväksi* (ilmoitus), 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/601986#?page=1>> Viitattu 30.7.2016.

- Itä-Suomen Sanomat 13.7.1897. *Kirjallisuutta ja taidetta*, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/530986#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.
- Jyränkö 19.11.1901. *Kirjallisuutta. Joulupukki*, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/637586?page=3>> Viitattu 30.7.2016.
- Kajaanin lehti 24.10.1903. *Kirjallisuutta. Väinämöinen joululehti*, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/639123#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.
- Keski-Suomi 20.9.1892. *Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori*, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/524510#?page=3>> Viitattu 29.7.2016.
- Lappeenranta 2.17.12.1908. *Kirjallisuutta ja taidetta. Väinämöinen joululehti*, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/666504#?page=2>> Viitattu 30.7.2016.
- Otava 18.6.1909. *Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori*, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/746412#?page=2>> Viitattu 1.8.2016.
- Otava 18.6.1909. *Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori*, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/746412#?page=3>> Viitattu 1.8.2016.
- Pohjalainen 22.9.1893. *Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori*, 4 (3–4).
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/561203#?page=4>> Viitattu 30.7.2016.
- Raahen Sanomat 02.08.1910. *Käsityön opettajien ja opettajattarien valmistuskurssi Tampereen käsityö ja taideteollisuus koulussa*, 4.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/685896#?page=4>> Viitattu 30.7.2016.
- Salmetar 30.11.1904. *Kirjallisuutta. Nuori Suomi*, 4.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/677991#?page=4>> Viitattu 30.7.2016.
- Sanomia Turusta 31.12.1902. *Sanomia Turusta* (sanomalehden tilausmainos), 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/693431>> Viitattu 30.7.2016.
- Tampereen uutiset 19.9.1893. *Tampereelta ja lähiseuduilta. Taiteilija Kaarlo Wuori*, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/549988#?page=2>> Viitattu 29.7.2016.
- Tampereen Uutiset 18.02.1904. *Tampereen taidenäyttely*, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/720362#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.
- Uusi Aura 1.4.1898, *Turun Taideyhdistyksen näyttely*, 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/743342?page=1>> Viitattu 30.7.2016.
- Uusi Aura 21.11.1899, *Helsingin pakinoita*, 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/744090?page=1>>
Viitattu 30.7.2016.
- Uusi Aura 13.04.1901. *Silmäys Turun taidenäyttelyyn*, 2 (1–2).
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/713401?page=2>> Viitattu 1.8.2016.
- Åbo Underrättelser 05.04.1901. *Från konstutställningen*, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/755892?page=2>> Viitattu 2.8.2016.

Kuvalähteet

Kuva 1 (a ja b). *Edvard W. Lybeck*. Kuvannut Kaarlo Vuori. Tampereen museot / Vapariikin kuva-arkisto / Diaarinumero: HM 3154, Alanumero: 39

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profiun.com/archive/ArchivedObject-30AC888F-0876-CF39-C5A9-65A1D860148C>> Viitattu 18.1.2017.

Kuva 2 (a ja b). *Tilda Vuori*. Kuvannut Kaarlo Vuori. Arkistolähde Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 3. *Lammastyttö* (1913). Kuvannut Hugo Simberg. Kansallisgalleria.

<<http://www.lahteilla.fi/simberg/#fi/line/236/free/lammastytt%C3%B6>> Viitattu 24.8.2016.

Kuva 4. *Lammastyttö* (1913). Maalannut Hugo Simberg. Tampereen taidemuseo.

<<http://www.tampere.fi/ekstrat/taidemuseo/arkisto/aarteita/aarteita.htm>> Viitattu 24.8.2016.

Kuva 5. *Maria Tirkkonen* (1900). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.

Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 6. *Juhana Tirkkonen* (1900). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.

Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 7. *Kaarlo Vuori* (1893), omakuva. Turun taidemuseo. Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 8. *Kaarlo Vuori* (1894), omakuva. Tampereen taidemuseo.

Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 9. *Kaarlo Vuori* (1903), omakuva. Tampereen taidemuseo.

Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 10. *Kaarlo Vuori*, omakuva. Tampereen taidemuseo. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 11. *Hanna Canth* a (1889 ?). Maalannut Kaarlo Vuori. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo. Pekka Canthin kuolinpesän lahjoitus.

Kuva 12. *Hanna Canth* b. Kuvannut Daniel Nyblin.

<<http://www.minnansalonki.fi/items/show/813>> Viitattu 20.2.2017.

Kuva 13. *Evert Täähkää* (1890). Maalannut Kaarlo Vuori. Hiekan taidemuseo.

Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 14 (a ja b). *Minna Canth* (1891). Maalannut Kaarlo Vuori. Kuopion korttelimuseo.

Kuvannut Kari Jämsen. <<http://www.minnansalonki.fi/items/show/891>>

Viitattu 16.6.2016.

Kuva 15. *La princesse Mathilde Laetitia Wilhelmine Bonaparte* (1894).
Maalannut Henri Lucien Doucet. < <http://luciendoucet.free.fr/>> Viitattu 2.9.2016.

Kuva 16 (a ja b). *Tumman tytön muotokuva* (1892) Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo. Anna Makkosen kokoelma. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 17. *Tyttö (Italiasta)* (1892). Maalannut Kaarlo Vuori. Kansallisgalleria.
Kuvannut Pirje Mykkänen.
<http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fkansallisgalleria.fi%2FTeos_34DF54E8-1B39-4E46-A93C-198F64813D49> Viitattu 17.6.2016.

Kuva 18. *Miehen muotokuva* (1892). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 19. *Miehen muotokuva* (1892). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 20. *Nuoren naisen muotokuva* (1894). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo. Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 21 (a ja b). *Aina Lindell* (1895). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 22. *Rouva Holmberg* (1896). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 23. *Kauppaneuvoksetar Anna Sinebrychoff* (1884). Maalannut Albert Edelfelt.
Kansallisgalleria / Sinebrychoffin taidemuseo. Kuvannut Janne Mäkinen.
<<http://kokoelmat.fng.fi/app?si=A+III+1761>> Viitattu 20.6.2016.

Kuva 24. *Hilja Ojanen* (1896) Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 25. *Hilja Ojanen* (1896) Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 4. Kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-544C0E30-5163-A9FF-A090-7B32134E0976>> Viitattu 21.6.2016.

Kuva 26. *Aina Lindell* (1896). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 27. *Aina Lindell* (1896). Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 18. Kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-810C3A25-D718-22B1-8307-614C34D124E2>> Viitattu 21.6.2016.

Kuva 28. Tyttö ja pallo / Nuoren tytön muotokuva (1897). Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 49. Kuvannut Kaarlo Vuori. <<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-9D0B2090-38AF-74C9-260E-9BDBC48C5BD7>> Viitattu 11.7.2016.

Kuva 29. Tyttö ja pallo / Nuoren tytön muotokuva (1897). Maalannut Kaarlo Vuori. Yksityisomistuksessa. < <http://www.artnet.com/artists/kaarlo-vuori/nuoren-tyt%C3%B6n-muotokuva-a312LYbpU7MBqsThKmFFDA2>> Viitattu 17.7.2016.

Kuva 30. Liisa Bauer (1898). Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 31. Liisa Bauer (1898). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen Taidemuseo. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 32 (a ja b). Elias Muukka (1899). Maalannut Kaarlo Vuori. Ateneum / Kansallisgalleria. Kuvannut Asko Penna.

Kuva 33. Frans Hals, *Naurava ratsastaja* (1624). Wallace Collection, Lontoo. <[http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.t1.collection_detail.\\$TspImage.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfilterDefinition&sp=3&sp=0&sp=4&sp=SdetailView&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F](http://wallacelive.wallacecollection.org/eMuseumPlus?service=direct/1/ResultDetailView/result.t1.collection_detail.$TspImage.link&sp=10&sp=Scollection&sp=SfilterDefinition&sp=3&sp=0&sp=4&sp=SdetailView&sp=0&sp=Sdetail&sp=0&sp=F)> Viitattu 4.5.2016

Kuva 34. K. G. Thornberg (1899). Maalannut Kaarlo Vuori. Turun kaupunki.

Kuva 35. Aline Kyrklund, o.s. Herlin (1902). Maalannut Kaarlo Vuori. Elvi Hellström-Särkilän perillisten lahjoitus. Turun taidemuseo. Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 36. Aline Kyrklund, o.s. Herlin (1902). Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 37. Aline Kyrklund, o.s. Herlin (1902). Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki

Kuva 38. Anton Amandus Karsten (1903). Turun kaupunki, Turun museokeskus.

Kuva 39. Tyttö (1904). Maalannut Kaarlo Vuori. Turun taidemuseo. Kuvannut Ari Laitinen

Kuva 40. Tyttö. Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 41. Kustaa Hiekka (1904). Maalaus Kaarlo Vuori. Hiekan taidemuseo, Tampere. Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 42. Teatterinjohtaja Tilda Vuori (1906–07). Tampereen kaupungin kokokelma. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 43. Ida Aalbergin muotokuva (1902). Maalannut Albert Edelfelt. Kuva teoksesta *Kallio, Rakel* (2004) *Albert Edelfelt*, (170). Kuvannut Douglas Siven.

Kuva 44. Tilda Vuori. Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 45. Tilda Vuori. Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 46. Sarah Bernhardt (1897). Maalannut Georges-Jules-Victor Clairin (1843–1919). Musée de la Comédie-Française, Pariisi.

<<https://s-mediacacheak0.pinimg.com/236x/87/23/d1/8723d1c916736b4a3aa0996537bede2b.jpg>> Viitattu 21.1.2017.

Kuva 47. Vuoren perheen olohuone. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaari-numero HM 3154, alanumero 95. Kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profiium.com/archive/ArchivedObject-3263BC8B-D56B-11EE-62B3-2100C7ED4301>> Viitattu 21.6.2016.

Kuva 48. Veijo ja Tilda Vuori (1906–08). Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 17. Kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profiium.com/archive/ArchivedObject-731093E9-1281-139C-EF0C-2C6B902BD999>> Viitattu 22.6.2016.

Kuva 49. Veijo ja Tilda Vuori (1906–08). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo. Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 50. Naisen muotokuva (1907). Tampereen taidemuseo. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 51. Tri Alftan aatelispuvussa (1910). Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen taidemuseo. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 52. Tri Alftan aatelispuvussa. Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 53. C. W. Åkerlund. Kuvannut Kaarlo Vuori. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 54. C. W. Åkerlund (1911). Tampereen kaupungin kokoelma. Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 55. Jukka Asp. Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero 717, alanumero DIA:587. Kuvannut Juhani Riekkola.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-18A186AC-758B-6075-0F85-B3A4C2224BA9>> Viitattu 1.7.2016.

Kuva 56. Hilda Asp. Kuva teoksessa Niiniluoto, Marja (1983). *Hilda & Elias: Hilda Aspin ja Elias Erkon kirjeenvaihtoa vuosilta 1884-88*, (182). Helsinki: Helsingin sanomat. Kirjasta kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 57 (a ja b). Pellon raivaaja. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 33. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-F31E9C64-F4F2-1CDF-D0C4-40E99069C2AB>> Viitattu 1.7.2016.

Kuva 58 (a ja b). Nainen ja vene. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 35. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-A7CB8FE5-62C6-C850-C5EB-63610D28F5BA>> Viitattu 1.7.2016.

Kuva 59. Järvelle katsova nainen. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 31. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-1C46D6A8-1E0C-D643-2E97-124FD80157F8>> Viitattu 5.7.2016.

Kuva 60. Kivellä istuva nainen. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 27. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-4CC3055B-86BE-5BE4-9091-90E03359645F>> Viitattu 5.7.2016.

Kuva 61. Nainen rannalla. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 26. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-4C911F88-0EF6-CDEA-9BA4-FA8CE712E8DE>> Viitattu 5.7.2016.

Kuva 62. Poku -hevonen (1894). Maalannut Kaarlo Vuori. Kustaa Hiekan taidemuseo. Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 63. Piispa Jakob Gadolin (k. 1802). Kopio Johan Erik Hedbergin (1767–1823) teoksesta. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 21. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-B8BEC933-4CFD-6713-92D2-2F5695B3F336>> Viitattu 5.12.2016.

J. E. Hedbergin maalaama teos kuuluu Helsingin yliopiston muotokuvakokoelmiin.

Kuva 64. Elias Lönnroth (1911). Maalannut Kaarlo Vuori. Kopio Bernhard Reinholdin (1824–1892) teoksesta. Tampereen kaupungin kokoelma.
Kuvannut Jari Kuusenaho.

Kuva 65. Waldemar Hirvikoski. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 22. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-6866E3A9-EF55-9774-60F4-71CF7BCA1C70>> Viitattu 23.9.2016.

Kuva 66. Waldemar Hirvikoski. Kuvannut Aug. Schieffert. Maija Kuusanmäen arkisto, Helsinki.

Kuva 67. Tilda Raitio Berliinissä 1896. Öljyvärimaalauksen kankaalle, Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 20. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-3556BEB5-BFC4-03BB-D874-D8E57E1F8297>> Viitattu 23.9.2016.

Kuva 68. Kaarlo Vuori (1912). Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 30. Piirtänyt ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-20363413-C785-1D15-3B53-34A2D479B4C4>> Viitattu 7.12.2016

Kuva 69. Naisen muotokuva. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 23. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-A2C13281-6EBF-72BA-DC9C-56505B1F0653>> Viitattu 7.12.2016.

Kuva 70. Naisen muotokuva. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 28. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-1821B924-5ECC-E5B2-B5BE-552452D5928E>> Viitattu 7.12.2016.

Kuva 71. Miehen muotokuva. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 32. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-7B049D2D-5E81-85E1-FF48-EF869CE938E0>> Viitattu 7.12.2016.

Kuva 72. Kaarlo Vuoren signeeraus Tilda Vuoren muotokuvassa (kuva 40).
Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 73. Kaarlo Vuoren signeeraus Aline Kyrklundin muotokuvassa (kuva 33).
Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 74. Kaarlo Vuoren signeeraus Hanna Canthin muotokuvassa (kuva 10).

Kuva 75. Kaarlo Vuoren signeeraus Minna Canthin muotokuvan (kuva 14) oikeassa alakulmassa.

Kuva 76. Kaarlo Vuoren signeeraus omakuvassa (piirroksessa) (kuva 60).

Kuva 77. Kaarlo Vuoren signeeraus Tyttö (Italiasta) muotokuvassa (kuva 15).

Kuva 78. Kaarlo Vuoren signeeraus Naisen muotokuvassa (kuva 62).

Kuva 79. Kaarlo Vuoren signeeraus Hilja Ojasen muotokuvassa (kuva 22)
Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 80. Ruoveden kirkkorantaa (1909). Maalannut Kaarlo Vuori.

Kuvannut Jari Kuusenaho.

< <http://tamperetaidemuseo.fi/tamperelaistaiteilijoita-maalla/>> Viitattu 20.2.2017.

Kuvat 81 ja 82. Kangas, Jussi. Kaarlo Vuoren mielikuvituksellisia kulkuvälineitä.

Tammerkoski 1 / 1965, 24–25.

Tammerkoski-lehden sivuilta kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 83–86. Kaarlo Vuoren piirroksia teokseen *Lukuharjoituksia suomalaisessa pikakirjoituksessa* (1891). Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 87. Kaarlo Vuoren piirros Tammerkoski-lehdessä no. 7 / 1993, 8.

Kuvannut Ari Laitinen.

Kuva 88. Veijo ja Tilda Vuori. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 6. Kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profiun.com/archive/ArchivedObject-EF17ACB1-86A0-109F-0015-82DE0D15C109>> Viitattu 3.1.2017.

Kuva 89. Väinämöinen -lehden joulunumeron no. 40-41 etusivu 11.12.1901.

Piirtänyt Kaarlo Vuori.

<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/500151?page=1&term=V%C3%A4in%C3%A4m%C3%B6inen>> Viitattu 7.9.2016.

Kuva 90. Kaarlo Vuoren kuvitus 11.12.1901 Väinämöinen-lehden joulunumeroon no 40-41, 2.

<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/500151?page=2&term=V%C3%A4in%C3%A4m%C3%B6inen>> Viitattu 7.9.2016.

Kuva 91. Kaarlo Vuoren kuvitus 11.12.1901 Väinämöinen-lehden joulunumeroon no 40-41, 3.

<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/500151?page=3&term=V%C3%A4in%C3%A4m%C3%B6inen>> Viitattu 7.9.2016.

Kuva 92. Käsimaalatut pelikortit (1885). Maalannut Kaarlo Vuori. Museokeskus Vapriikki, kuva-arkisto. Inventaarionumero 1334:11. Kuvannut Saana Säilynoja.

<<https://www.finna.fi/Record/siiri.urn:nbn:fivapriikihttp%253A%252F%252Fwww.profi.um.com%252Farchive%252FArchivedObject-086C1F08-1E73-F6BD-CC0F-7A6BA3CFE642>> Viitattu 21.7.2016.

Liitetiedot

Liitteet 1–5 (yhteensä 10 sivua)

Liite 1.

Kopio Kaarlo Vuoren syntymätodistuksesta 19.8.1863.

Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys (SSHY)/ Kirkonkirjat paikkakunnittain / Ruovesi / Kirkolliset arkistot / Syntyneiden ja kastettujen luettelot / Syntyneet 1853–1870.

<http://www.sukuhistoria.fi/sshy/kirjat/Kirkonkirjat/ruovesi/syntyneet_1853-1870_tk208/87.htm> Viitattu 1.6.2016.

Liitteet 2–3.

Kaarlo Vuoren piirroksia Suomen muinaismuistoyhdistyksen tutkimusretkeltä vuonna 1885. Liitteessä seuraavat piirrokset:

Kuva 1. Tenholan kirkko, interiööri. Museovirasto, historian kuvakokoelma, inventaarionumero. HK10004:169. <<https://finna.fi/Record/musketti.M012:HK10004:169>> Viitattu 15.8.2016.

Kuva 2. Kramput eli jääkengät. Museovirasto, Kansantieteen kuvakokoelma, inventaarionumero. KK494:1. <<https://finna.fi/Record/musketti.M012:KK494:1>> Viitattu 15.8.2016.

Kuva 3. Marttilan kirkko. Museovirasto, historian kuvakokoelma, inventaarionumero. HK10004:378. <<https://finna.fi/Record/musketti.M012:HK10004:378>> Viitattu 15.8.2016.

Kuva 4. Särkijärven kestikievarin aitta. Museovirasto, Kansantieteen kuvakokoelma, inventaarionumero. KK1061:3. <<https://finna.fi/Record/musketti.M012:KK1061:3>> Viitattu 15.8.2016.

Liite 4.

Kuva 1. Valokuva Suomen Taideyhdistyksen matrikkelin (25.6.1886) sivusta. (Finska Konstföreningens Matrikkel 1886). Kuvannut Ari Laitinen.

Liite 5.

Kartta Kaarlo Vuoren ja J. R. Aspelinin 13.6. – 31.10.1888 Siperiaan ulottuneen tutkimusmatkan kulkureitistä etappitietoineen.

Rantanen, Tuula (1990). *Tamperelaisopiskelija Kaarlo Vuori prof. J. R. Aspelinin Aasiaan suuntautuvalla tutkimusmatkalla viime vuosisadalla*. Siperian tutkimusmatkan reitiselostus kirjallisena. Tammerkoski 7/1990, (10–15).

Liitteet 6–9.

Kaarlo Vuoren Hovingin apuraha-anomus 29.4.1890. Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

< http://www.lahteilla.fi/styp/images/pdf/sty_c15/1890/STYAC15_23_1.pdf>

Viitattu 27.2.2017.

Suomen Taideyhdistyksen koulun todistus Kaarlo Vuoren opiskelusta kevätlukukaudesta 1866 syyslukukauteen 1899, 1. Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

< http://www.lahteilla.fi/styp/images/pdf/sty_c15/1890/STYAC15_23_2.pdf>

Viitattu 27.2.2017.

Suomen Taideyhdistyksen koulun todistus Kaarlo Vuoren opiskelusta kevätlukukaudesta 1866 syyslukukauteen 1899, 2. Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

< http://www.lahteilla.fi/styp/images/pdf/sty_c15/1890/STYAC15_23_3.pdf>

Viitattu 27.2.2017.

Adolf von Beckerin kirjoittama todistus Kaarlo Vuoren piirustus- ja maalausopiskelusta sekä suositus, että Vuorelle myönnettäisiin Hovingin apuraha. Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

< http://www.lahteilla.fi/styp/images/pdf/sty_c15/1890/STYAC15_23_4.pdf>

Viitattu 27.2.2017.

Liite 10.

Todistus Kaarlo Vuoren opiskelusta Académie Julianissa, Pariisissa vuonna 1893.

Kansallisarkisto

Kirkollisasiantoimituskunta

Kirkollisasiantoimituskunnan arkisto

Diarioimattomat saapuneet asiakirjat

Ec:6 Valtion matka-apurahoja saaneiden taiteilijoiden opiskelustaan esittämiä todistuksia (1875–1908).

<<https://astia.narc.fi/astiaUi/digiview.php?imageId=24011545&aytun=47698.KA&j=348>> Viitattu 20.2.2017.

Liitteet

Liite 1. Kopio Kaarlo Vuoren syntymätodistuksesta

164.		Tunna puolelta kastetuista		18.	63		
Saimi	5 8	Selma	Wakkajärven töl. Kalle ja v. Leenan tyt.		46	30 31	Ann
	35 40	Kna	Suokkolan töl. Jolua ja v. Karolina.			35 40	Ka
			Hyymikkälä's Kalle				Pa
Sanna	7 10	Henrika	Uuselan töl. Juba ja v. Riikan tyt.			2	
	35 40	Kna	Saarismaan Wilhe. Tympäsen m. r. v. Anna.				
			Heikkilän p. Manni. Sanna				
Sanna	14 19	Milia	Ylikkälän pika Marianin äijä				
	30 35	Kna	Ylikkälän p. Eetu ja v. Riika Kirkkoja Sanna		Syys.	15 30	Ka
Sanna	30 3	Maaria	Hentun töl. Matti ja v. Selman tyt.			35 40	Ka
	25 30	Kna	Mälvin töl. Juba ja v. Louisa. Annakkälä Sanna				Vi

Sanna	19 21	Kalle	Tyrnin m.r. Kusta Hölpärin ja v. Hetan l.
	30 35	Kna	Tyrnin is. Juba ja v. Piirketa. Simiänsä's kalle
			K. J. Snören

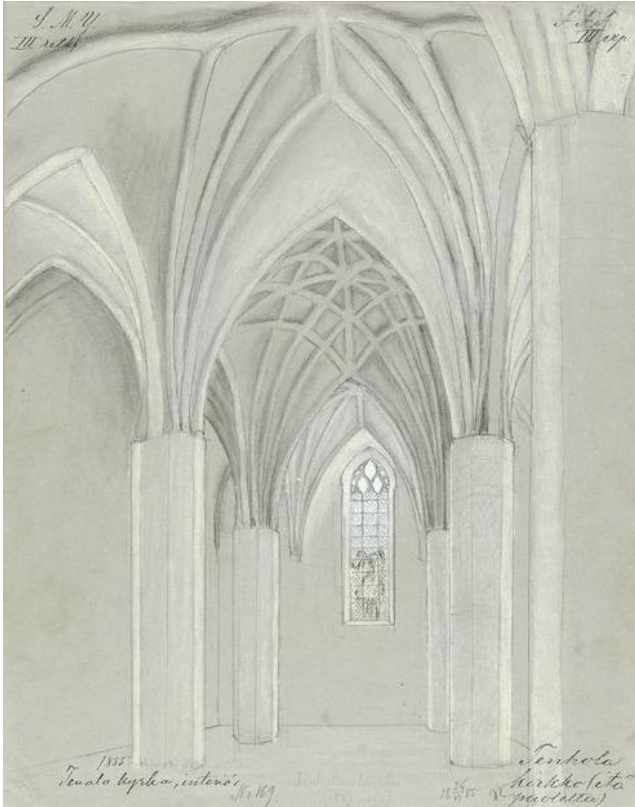
Merkintä Kaarlo Vuoren syntymästä Ruoveden kirkonkirjoissa 19.8.1863.

"- Kalle Työmies m.r. Kusta Hölpärin v. Hetan l..."

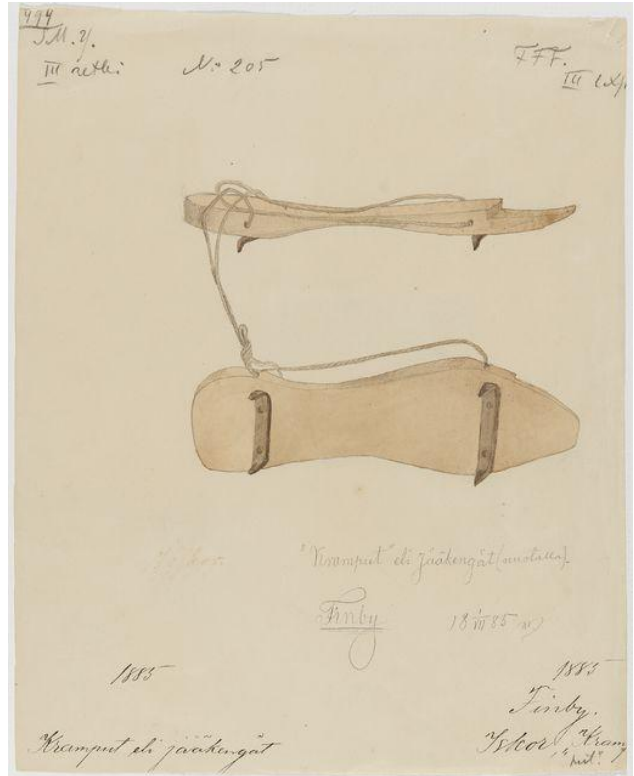
Lähdetieto: Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys (SSHY)/ Kirkonkirjat paikkakunnittain / Ruovesi / Kirkolliset arkistot / Syntyneiden ja kastettujen luettelot / Syntyneet 1853–1870.

Liite 2

Kaarlo Vuoren piirroksia Suomen Muinaismuistoyhdistyksen taidehistorialliselta tutkimusretkeltä kesällä 1885 (Liitteet 2 – 3).

Kuva 1. Tenholan kirkko, interiööri.
Piirtänyt Kaarlo Vuori 1885.
Lyijykynä, valkoliitu, akvarelli.
Piirroksen koko 31 x 24 cm.
Museovirasto, historian kuvakokoelma, inventaariono. HK10004:169.

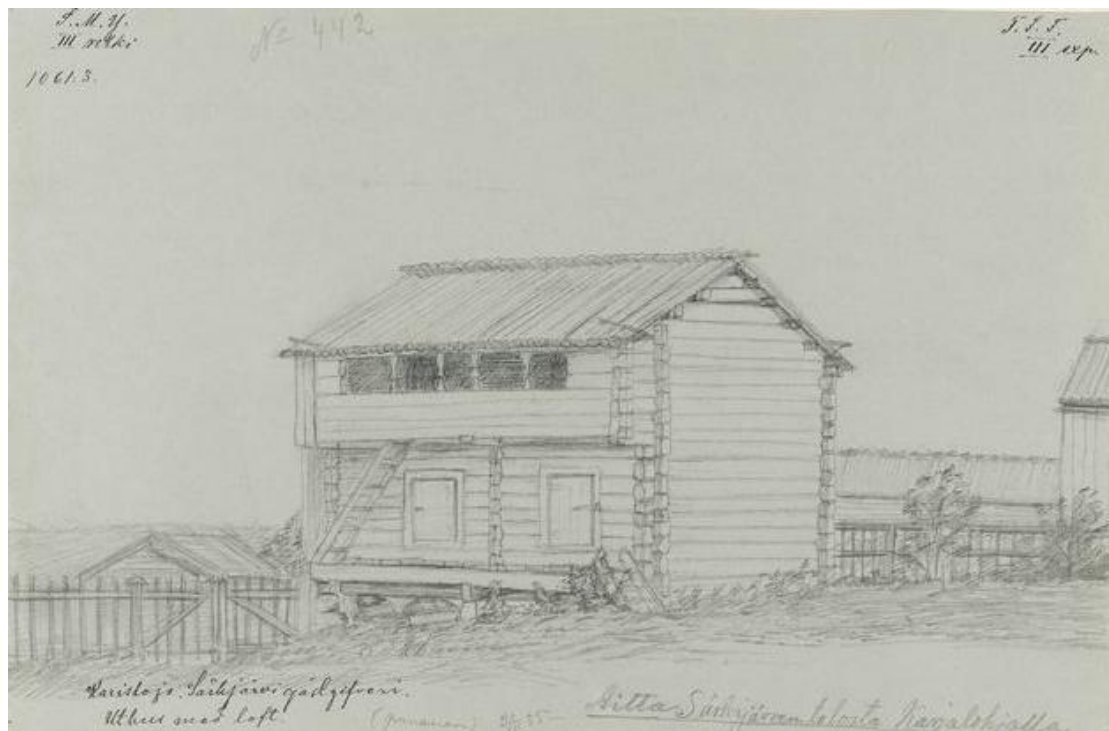

Kuva 2. Kramput eli jääkengät (nuotalla) Finbystä.
Piirtänyt Kaarlo Vuori 1.7.1885 Särkisalo.
Museovirasto, Kansatieteen kuvakokoelma, inventaariono. KK494:1.

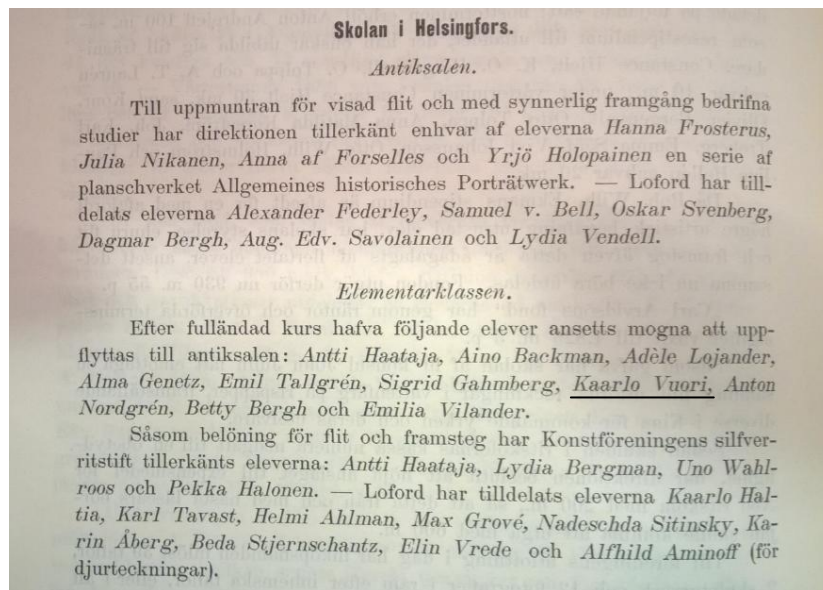
Liite 3

Kuva 3. Marttilan kirkko. Piirtänyt Kaarlo Vuori 1885. Piirroksen koko 21 x 33 cm. Museovirasto, historian kuvakokoelma, inventaariono. HK10004:378. Lyijykynäpiirros.

Kuva 4. Särkijärven kestikievarin aitta. Piirtänyt Kaarlo Vuori 1885. Piirroksen koko 24 x 37 cm. Museovirasto, Kansatieteen kuvakokoelma, inventaariono. KK1061:3.

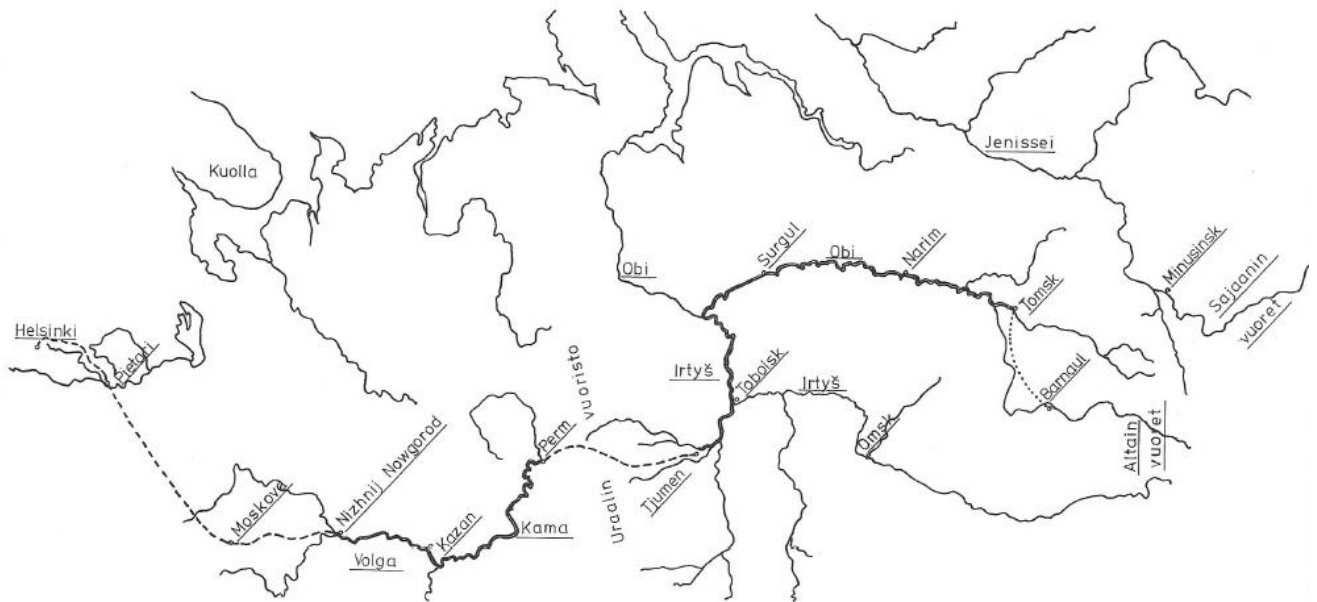

Kuva 5. Valokuva Suomen Taideyhdistyksen matrikkelin sivusta.
(Finska Konstföreningens Matrikkel 1886). Kuvannut Ari Laitinen.

"*Seuraavat kurssin suorittaneet opiskelijat katsotaan riittävän kypsiksi pääsemään antiikkisaliin.*" Oppilaiden joukossa mainitaan Kaarlo Vuori.

Liite 5.

Kaarlo Vuoren ja J. R. Aspelinin 13.6. – 31.10.1888 Siperiaan ulottuneen tutkimusmatkan kulkureitti (katkoviivatut ja tummennetut kohdat).

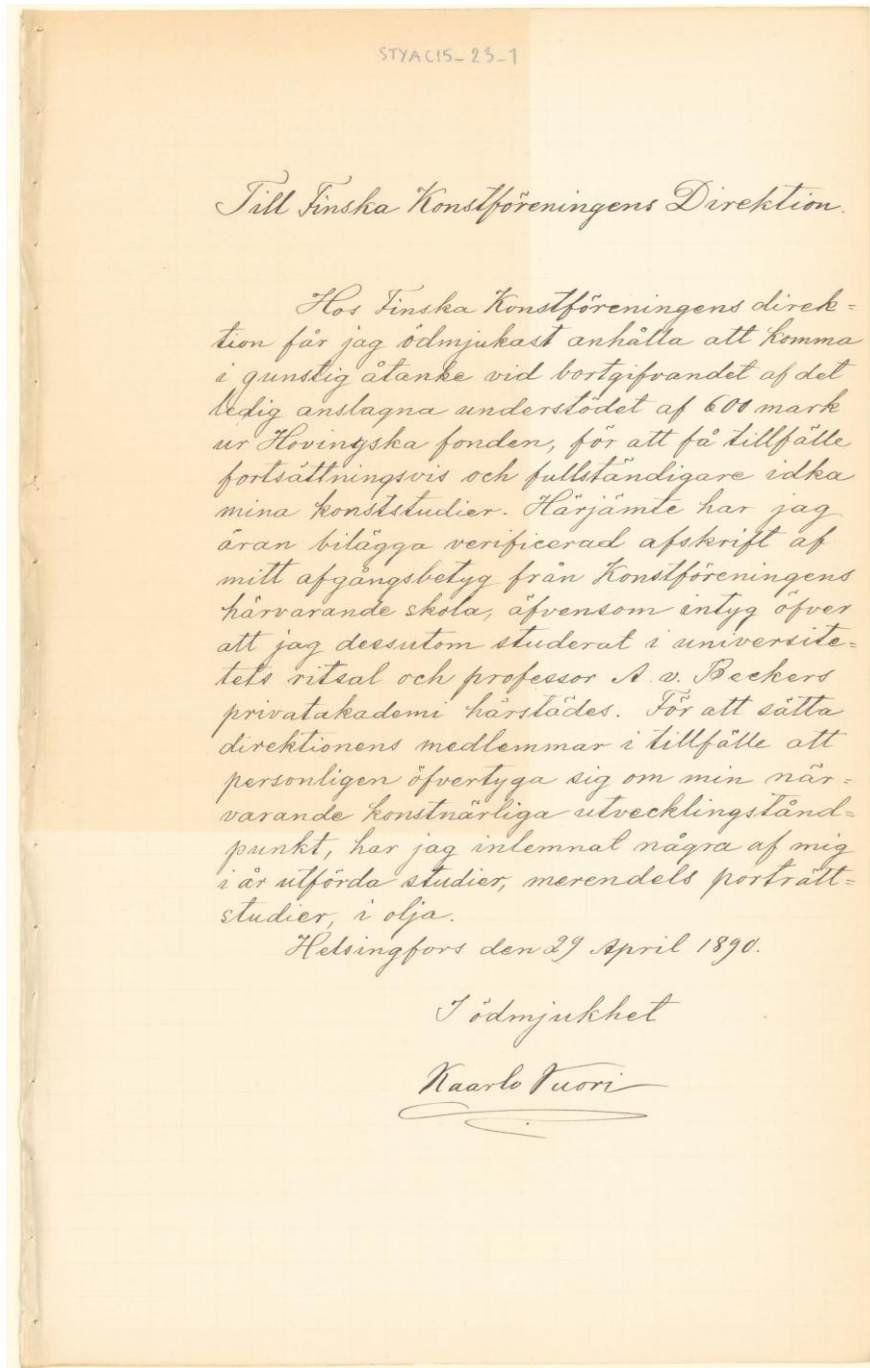
Karttalähde: Rantanen, Tammerkoski-lehti 7 / 1990, 11.

Matkan reitti: Junalla Helsingistä Pietarin ja Moskovan kautta Nishnij Novgoradiin (18.6.), sieltä laivalla Volga- ja Kamajokea Permiin, josta (21.6.) junalla Uralin yli Tjumeniin. Sieltä laivalla (24.6.) Tomskiin, josta matka jatkui Sajaanin vuorten kautta hevosilla, ratsain ja lautoilla Minusinskiin.

Paluu Minusinskistä Tomskiin ja Tjumeniin (21.10.) tehtiin talviolosuhteissa rekikyödyillä ja Tjumenista eteenpäin junalla ja laivalla samoja reittejä kuin oli tultukin. Helsingissä 31.10.1888.

Lähdetiedot: Rantanen, Tammerkoski-lehti 7 / 1990, 10.

Kaarlo Vuoren apuraha-anomus liitteinen Suomen Taideyhdistykselle (Liitteet 6 – 9).

Kaarlo Vuoren Hovingin apuraha-anomus 29.4.1890.

Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

Kuvataiteen keskusarkistossa olleiden lähdetietojen mukaan Kaarlo Vuorelle myönnettiin Hovingin apuraha kaksi kertaa vuonna 1891.

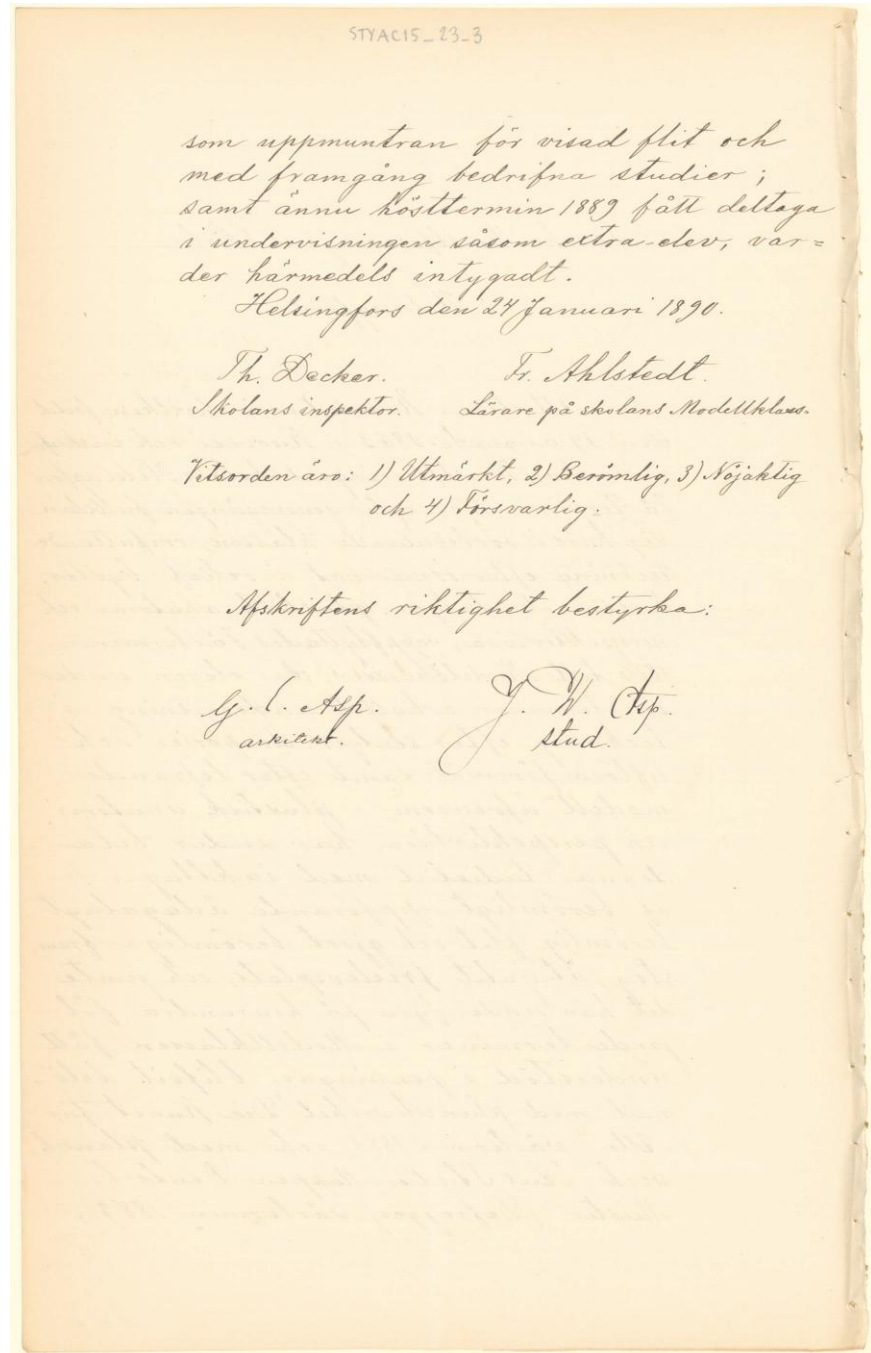
STYAC15_23_2

Finska Konstföreningens Skola
i Helsingfors.

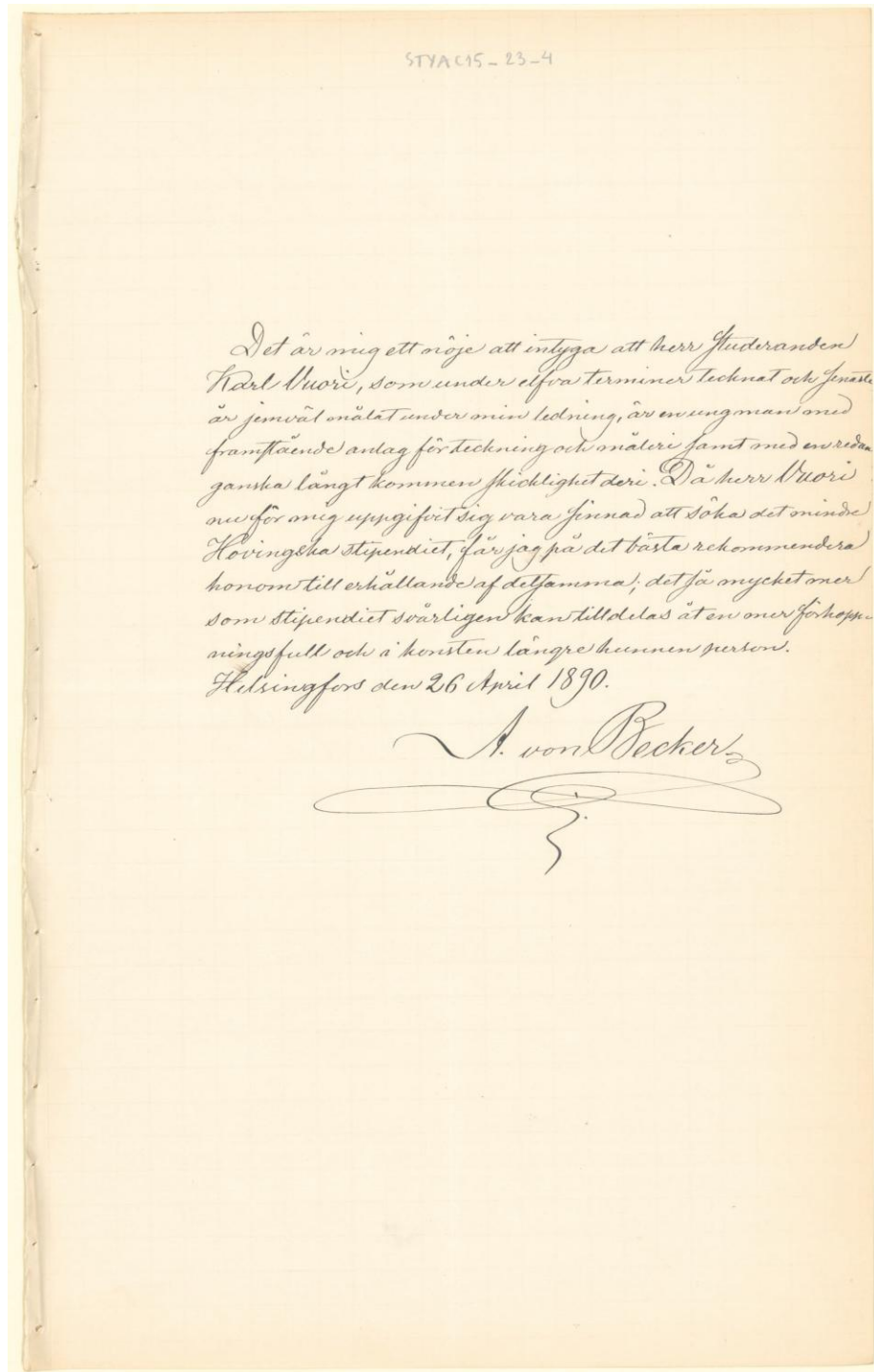
Att eleven Kaarlo Vuori, hvilken, född den 19 augusti 1863 i Ruovesi och instruerad i Finska Konstföreningens Skola i Helsingfors Vårterminen 1886, efter genomgången fullständig kurs i Förberedande klassen, omfattande teckning efter ornament i relief, byster, torser och statyer, plastisk anatomi och perspektivlära, uppflyttades Vårterminen 1886 till Modellklassen, där eleven under sju terminer erhållit undervisning i teckning efter statyer, draperier och liflösa föremål samt efter lifvande modell, ävensom i plastisk anatomi och perspektivlära, har under hela denna studietid med iakttagande af berömligt uppförande ädägalagt berömlig flit och gjort berömliga framsteg, ätnjutit frielefsplats, och jemte det han under fyra på hvarandra följande terminer i Modellklassen fått understöd i penningar, blifvit betö- nad med planschverket "Die Kunst für Alle" vårtermin 1888, och med plansch- verk "Aus Studien Mappen Deutscher Meister" (Defregges) vårtermin 1889,

Suomen Taideyhdistyksen koulun todistus Kaarlo Vuoren opiskelusta kevätlukukaudes- ta 1866 syyslukukauteen 1899, 1.

Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

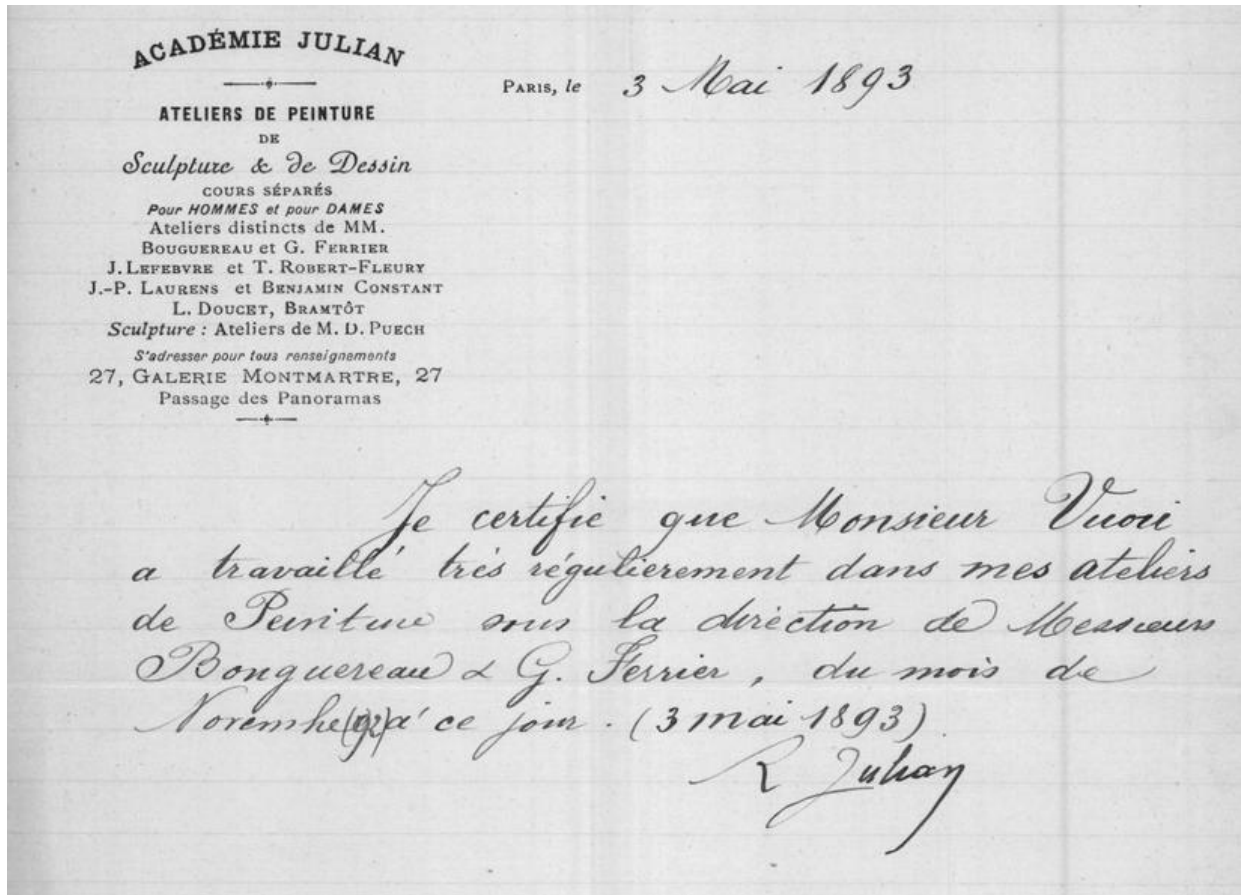
Suomen Taideyhdistyksen koulun todistus Kaarlo Vuoren opiskelusta
kevätlukukaudesta 1866 syyslukukauteen 1899, 2.
Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

Adolf von Beckerin kirjoittama todistus Kaarlo Vuoren piirustus- ja maalausopiskelusta sekä suositus, että Vuorelle myönnettäisiin Hovingin apuraha. Suomen Taideyhdistyksen pöytäkirjat 1846–1901. Kuvataiteen keskusarkisto.

Liite 10

Todistus Kaarlo Vuoren opiskelusta Académie Julianissa, Pariisissa vuonna 1893.

"Je certifie que Monsieur Vuori a travaillé très régulièrement dans mes ateliers de Peinture sous la direction de Measseurs Bonguereau & G. Ferrier,..."

"Vakuutan, että herra Vuori on toiminut erittäin säännöllisesti minun maalaustyöpajoissa herrojen Bonguereau & G. Ferrier johdolla..."

R. Julian on allekirjoittanut todistuksen 3.5.1893.

Arkistolähde: Valtion matka-apurahoja saaneiden taiteilijoiden opiskelustaan esittämiä todistuksia (1875–1908). Kansallisarkisto.